

Siyaset Psikolojisine Giriş

Martha L. Cottam, Elena Mastors, Thomas Preston, Beth Dietz

Çeviren: Mesut Şenol Çeviri Editörü: Ebru Altınoğlu

 facebook.com/EksiKitaplar

 twitter.com/EksiKitaplar

 instagram.com/eksikitaplar

 pinterest.com/eksikitaplar

 issuu.com/eksikitaplar

 goodreads.com
ISBN: 978-605-9802-11-6

Martha L. Cottam, Elena Mastors, Thomas Preston, Beth Dietz

Siyaset Psikolojisine Giriş

Introduction to Political Psychology (3rd edition)

Çeviren: Mesut Şenol
Çeviri Editörü: Ebru Altınoğlu

BB101 Yayınları: 18
1. Baskı: Ekim 2017

ISBN 13: 978-605-9802-11-6

Copyright © 2016, BB101 Yayınları
Copyright © 2016, Routledge

Bu kitap ilk olarak İngilizcede, Taylor&Francis Group LLC'nin bir markası olan Routledge tarafından, Introduction to Political Psychology ismiyle basılmıştır. Türkçe çeviri ve baskısı Routledge'in izniyle yapılmıştır. Bu Eser'in müellifi olarak yazarın hakları mahfuzdur.

Tüm hakları saklıdır. Hiçbir şekilde tamamı veya herhangi bir parçası fotokopiyle veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz ve dağıtılamaz. Bunu yapanlar veya buna teşebbüs edenler hakkında yayınevimize kanunî takibat yaptırma hakkına sahiptir.

Yayın Yönetmeni: Selçuk Durgut

Redaksiyon : Ali Kürşad Çifçi

Kapak Tasarımı: Furkan Şener (www.furkansener.com)

Sayfa Tasarımı: Eksi Kitaplar

Baskı: Tarcan Matbaası

Adres: İvedik Cad. Mercan 2 Plaza, No: 417, Yenimahalle, Ankara
Telefon: (312) 384 34 35-36 • Faks: (312) 384 34 37 • Sertifika No: 25744

Adres: Kavaklıdere Mah. Bardacık Sok. No: 8/1 Küçüksat, Ankara • Telefon/Faks: (312) 434 44 64
E-Mail: info@eksikitaplar.com • Web: www.eksikitaplar.com • Sertifika No: 25787

BB101 Yayınları bir Eksi Kitaplar markasıdır.

Martha L. Cottam, Washington State Üniversitesi'nde Siyaset Bilimi, Felsefe ve Kamu İşleri profesörüdür. Uzmanlık alanları, siyaset psikolojisi, uluslararası siyaset ve topluluklar arası çatışmadır. Amerikan dış politikası, karar alma süreçleri, milliyetçilik ve Latin Amerika siyaseti üzerine kitap ve makaleler yayınlamıştır. Doktora derecesini UCLA'den almıştır.

Elena Mastors, halen American Public University System – APUS Yardımcısı ve Uygulamalı Araştırmalar Dekanıdır. Bu görevlerinden önce Deniz Harp Akademisi Ulusal Karar Alma Bölümünde doçentlik yapmıştır. Elena Mastors ayrıca Savunma Bakanlığı Müsteşarlığı İstihbarat ve Savunma İstihbarat İdaresi ofisinde çeşitli üst düzey istihbarat ve politika belirleme konularında bulunmuştur. Çatışmanın ve silahlı grupların siyasal psikolojisi konusunda çok sayıda kitap, makale ve bildiri yayınlamıştır. Doktora derecesini Washington State Üniversitesi'nden almıştır.

Thomas Preston, Washington State Üniversitesi Siyaset, Felsefe ve Kamu İşleri Okulunda siyaset bilimi profesörüdür. Siyaset psikolojisi, liderlik analizi ve uluslararası siyaset alanlarında uzmanlaşmıştır. Başkanlık liderliği, kitle imha silahları ve Amerikan dış politikası konularında çok sayıda kitap ve makale yazmıştır. Doktora derecesini Ohio State Üniversitesi'nden almıştır.

Beth Dietz, Miami Üniversitesi'nde psikoloji profesörüdür. Araştırmaları arasında toplumsal kimlik teorisi, bilgisayar aracılı iletişim ve eğitim ve öğretim uzmanlığı yer almaktadır. Psikolojiye giriş, toplumsal psikoloji, araştırma tasarımı ve analizi konuları ile yüksek lisans programları uygulamalı stajlarının da yer aldığı psikoloji alanında çeşitli dersler vermektedir. Online eğitim ve öğrenci öğrenmesini geliştirmek için teknolojiden yararlanma çalışmalarına büyük önem vermektedir. Toplumsal psikoloji alanındaki doktora derecesini Pittsburgh Üniversitesi'nden almıştır.

ÖZET İÇİNDEKİLER

1. SİYASET PSİKOLOJİSİ
2. KİŞİLİK VE SİYASET
3. SİYASET PSİKOLOJİSİNDE BİLİŞ, TOPLUMSAL KİMLİK, DUYGULAR VE TUTUMLAR
4. GRUPLARIN SİYASET PSİKOLOJİSİ
5. SİYASÎ LİDERLERİN İNCELENMESİ
6. KİTLE SİYASETİNİN SİYASET PSİKOLOJİSİ
7. SİYASETTE MEDYANIN SİYASET PSİKOLOJİSİ
8. İRKİN SİYASET PSİKOLOJİSİ
9. ETNİK ÇATIŞMADAN SOYKIRIMA
10. MİLLİYETÇİLİĞİN SİYASET PSİKOLOJİSİ
11. TOPLUMSAL HAREKETLERİN SİYASET PSİKOLOJİSİ
12. TERÖRİZMİN SİYASET PSİKOLOJİSİ
13. ULUSLARARASI GÜVENLİĞİN VE ÇATIŞMANIN SİYASET PSİKOLOJİSİ
14. ÇATIŞMA ÇÖZÜMÜ VE UZLAŞMA

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	19
TEŞEKKÜRLER	23
1. SİYASET PSİKOLOJİSİ	25
Neden Siyaset Psikolojisi Çalışmalı?	25
Siyaset Psikolojisi Nedir?	28
Siyasal Varlık	34
Sonuç	41
Anahtar Terimler	41
İlave Okuma Önerileri	41
2. KİŞİLİK VE SİYASET	43
Siyasette Kişilikler Ne Zaman Önemli Hale Gelir?	45
Kişilik Çalışmalarında Kuramlar ve Yaklaşımlar	46
Psikanalitik Yaklaşımlar	46
Ayırıcı Özellikler, Gdüler ve Bireysel Farklılıklar	52
Güdü Kuramları	57
Genetik Kuramlar	59
Siyaset Psikolojisinden Bazı Çerçevesler	61
Yetkeci Kişilik	61
Lider Analizi Çerçevesleri	65
Ayırıcı Özellik Temelli Çalışmalar	66
<i>Başkanlık Karakteri</i>	66
<i>Liderlerin Özellikleri: Gdüler ve Kişilik Özellikleri</i>	69
Operasyonel Kod	76
Sonuç	79
Anahtar Terimler	80
İlave Okuma Önerileri	80

3. SİYASET PSİKOLOJİSİNDE BİLİŞ, TOPLUMSAL KİMLİK, DUYGULAR VE TUTUMLAR 83

Bilgi İşleme	86
Kategorizasyon	92
Toplumsal Kimlik	97
Duygulanım ve Duygu	103
Şeytanlaştırılmış Düşman	109
Barbar	111
Emperyal imge	112
Haydut İmgesi	113
Dejenere İmge	114
Sömürge İmgesi	115
Tutumlar	116
Sonuç	120
Anahtar Terimler	121
İlave Okuma Önerileri	121

4. GRUPLARIN SİYASET PSİKOLOJİSİ 125

Grupların Doğası	126
Grubun Tanımı	126
Grup Türleri	126
Grup Mahiyeti	127
Grup Yapısı	129
Grup Oluşumu	131
İşlevsel Yaklaşım	132
Kişilerarası Çekim Yaklaşımı	133
Grup Gelişimi	134
Gruplarda Etki	136
Durumsal Uydumculuk	139
Güç	140
Gücün Kullanılmasına Tepkiler	142
Azınlık Etkisi	144
Grup Performansı	145
Sosyal Kolaylaştırma ve Ket Vurma	145
Verimlilik Kayıpları	147
Verimliliği Artırma	148
Grup Karar Alma	148
Karar Alma Süreci	149
Üç Aşamalı Grup Karar Alma Modeli	149
Sosyal Karar Şemaları	150
Duygular ve Kararlar	151

Gruplar ve Siyasal Karar Alma Birimleri	151
Bireysel ve Grup Karar Alma	152
Grup Düşünüşü (<i>Groupthink</i>)	153
Yeni Grup Sendromu	155
Bürokratik Siyaset	157
Manipülasyon	159
Grup Kutuplaşması	159
Bağlılığın Artması	160
Grup Kararlarının İyileştirilmesi	164
Gruplarda Çatışma	165
Çatışma Türleri: Sosyal İkilemler	166
Çatışma Nedenleri	167
Koalisyonlar	170
Sonuç	171
Anahtar Terimler	173
İlave Okuma Önerileri	173

5. SİYASİ LİDERLERİN İNCELENMESİ 175

Siyaset Psikolojisi Yaklaşımlarının Liderlere Uygulanmasının Bir Örneği	189
George W. Bush Örneği	189
Yetki Devreden-Başına Buyruk Bir Lider Olarak George W. Bush: Bir Vaka Çalışması	197
<i>Bush'un Yakın Çevresinde (Beyin Takımında) Sadakatin Önemi</i>	199
<i>Siyaset Sürecinde Kontrol ve Müdahil Olma İhtiyacı</i>	201
<i>Bush'un Bağlam/Bilgi Kullanma Duyarlılığı</i>	205
<i>Bush'un Kişilerarası İlişki Tarzı</i>	214
<i>Katrina Kasırgası Vakası (2005)</i>	215
Sonuç	220
Anahtar Terimler	220
İlave Okuma Önerileri	221

6. KİTLE SİYASETİNİN SİYASET PSİKOLOJİSİ 223

İnsanlar Kime Oy Vereceklerine Nasıl Karar Verir?	223
İnançlar, Değerler, İdeoloji, Tutumlar ve Şemalar	224
Amerika'da Siyasal Gelişmişlik ve Oy Verme	226
Michigan Okulu	226
Maksimalistler	234
Bilgi Yapıları	237
Bilgi İşleme ve Oy Verme	239
Duygu ve Oy Verme	249
2008 Başkanlık Seçimi	251

2012 Seçimi	253
Siyasal Toplumsallaşma	254
Siyasal Hoşgörü	257
Britanya'da Oy Verme Davranışı	259
Sonuç	263
Anahtar Terimler	264
İlave Okuma Önerileri	265

7. SİYASETTE MEDYANIN SİYASET PSİKOLOJİSİ **267**

Gündem Belirleme	270
Hazırlama	271
Çerçeveleme	274
Tutum Değişikliği ve İkna	278
İkna ve Siyasal Kampanyalar	281
Sosyal Medya	284
Sonuç	286
Anahtar Terimler	286
İlave Okuma Önerileri	286

8. İRKİN SİYASET PSİKOLOJİSİ **289**

İrkçılığı ve Etnik Merkeziliği Açıklamak	291
İrkin Siyaset Psikolojisi	298
ABD'de, Avrupa'da, Brezilya'da ve Güney Afrika'da İrk	298
ABD'de İrk	298
İrk ve Siyaset Konusunda Afrikalı Amerikalı Bakış Açısı	315
İrk ve Siyaset Konusunda Hispanik Bakış Açısı	317
Asyalı ve Pasifik Adalı Amerikalıların İrk ve Siyaset Konusundaki Bakış Açısı	319
Radikal Beyaz İrkçılar ve İrkçi Bölünme	323
Avrupalı Gruplar ve Amerikan Bağlantısı	328
Liderler, Üyeler ve Üye Devşirme	330
Brezilya'da İrk	333
Güney Afrika	334
Sonuç	337
Anahtar Terimler	338
İlave Okuma Önerileri	338

9. ETNİK ÇATIŞMADAN SOYKIRIMA **341**

Çok-Etnisiteli ve Çok-Mezhepli Devletler	342
Çatışmaya Dair Yapılan Açıklamalar	344
Şiddet Uygulayanlar: Siyasal Aşırılıkçılar	346

Etnik Çatışma Vaka Örnekleri	352
Nijerya'daki Etnik Çatışmalar	352
Bosna'da Etnik Temizlik	355
Guatemala Mayaları	359
İrak'ta Etnisite ve Mezhepçilik	362
Soykırım Failleri	366
Holokost	369
Ruanda	372
En Yeni Soykırım	376
Darfur	376
Seyirciler ve Diğerkâmcılar	380
Sonuç	383
Anahtar Terimler	383
İlave Okuma Önerileri	384

10. MİLLİYETÇİLİĞİN SİYASET PSİKOLOJİSİ **387**

Milliyetçiliğin Genel Bir Değerlendirmesi	388
Tanım ve Davranış Kalıpları	388
Ulus-olmayan-Devletlerde Milliyetçilik	390
Milliyetçi Davranışın Nedenleri	392
Milliyetçilik Vakaları	395
Milliyetçilik ve Millî Değerlere Karşı Algılanan Tehditler: Batı Avrupa ve Göçmenler	395
Milliyetçilik ve Birlik ve Bağımsızlık Arzusu	396
Kuzey İrlanda	396
Yugoslavya	400
Kosova ve Arnavutluk Bağımsızlığı	406
Kıbrıs	409
Çeçenistan	410
Türkiye ve Kürt Başkaldırısı	412
Alman Birleşmesi	415
Ukraynalı mı Yoksa Rus mu? Biz Kimiz?	416
Milliyetçilik ve Dış Siyaset	420
İkinci Dünya Savaşı	420
Uyuşturucu ile Savaş	423
Sonuç	426
Anahtar Terimler	427
İlave Okuma Önerileri	427

11. TOPLUMSAL HAREKETLERİN SİYASET PSİKOLOJİSİ **429**

Arkaplan: Toplumsal Hareketlerin Özellikleri	430
--	-----

Toplumsal Hareketlerin Siyaset Psikolojisi	433
Seferberlik (Mobilizasyon)	436
Liderler	438
ABD’de Medenî Haklar Hareketi	439
Çay Partisi	446
Wall Street’i İşgal Et	449
Arap Baharı	451
Tunus	454
Mısır	456
Libya	458
Sonuç	460
Anahtar Terimler	461
İlave Okuma Önerileri	461

12. TERÖRİZMİN SİYASET PSİKOLOJİSİ 463

Terörizm Dünyası	463
Terörizmi Tanımlama	464
Terörist Gruplar	465
Gruplar Neden Terörizme Yönelmektedir?	470
Psikopatolojik Görüşler	472
Kişilik Özellikleri ve Güdülenme	474
İntihar Bombacıları	478
Demografik Profillemeye	481
Bireyler ve Gruplar	482
Gruba Üye Devşirme	483
Beyin Yıkama (Fikir Aşılama)	486
Propaganda Mesajları	487
İnsanlıktan Çıkarma ve Günah Keçisi Yaratma	489
Uydumculuk	490
Grup Çatışması	492
Roller	492
Toplumsal Kontrol	493
Radikalleşme	495
Devlet Terörü ve Korku Kültürleri	498
Arjantin’deki Kirli Savaş	499
Milisler/Ölüm Mangaları	500
Sonuç	502
Anahtar Terimler	503
İlave Okuma Önerileri	503

13. ULUSLARARASI GÜVENLİĞİN VE ÇATIŞMANIN SİYASET PSİKOLOJİSİ 505

Neden Şiddet ve Savaş?	505
Güvenlik İkilemi	508
Caydırıcılık Psikolojisi	512
Güvenlik Bağlamında Sorun İfadesi ya da "Çerçevenmesi"nin Algı ve Karar Alma Üzerindeki Etkileri	523
Hesap Verebilirlik	528
Grup Dinamiği ve Sürecin Aksaklıkları	529
Siyaset Psikolojisinin Modern Güvenlik Araştırmalarına Uygulanması – Bir Psikolojik İlişki Olarak Caydırıcılık ve Tehditlerin İnanırcılığı	530
Sonuç	536
Anahtar Terimler	537
İlave Okuma Önerileri	537
Güvenlik Literatürüne Genel Bir Bakış	537
Rasyonel-Seçim ve Oyun Kuramı Yaklaşımları	537
Güvenlik ya da Caydırıcılık Hakkında Diğer Yaklaşımlar	538

14. ÇATIŞMA ÇÖZÜMÜ VE UZLAŞMA 541

Savaş Mahkemeleri	543
Diyalog ve Hakikat ve Uzlaşma Komisyonları	546
Bütünleşme Stratejileri	551
Paylaşılan Egemenlik Stratejileri	554
Faydacı Bütünleşme Stratejileri	556
Anahtar Terimler	561

KAYNAKÇA 563

TABLolar

Tablo 2.1: Barber'ın Başkanlık Karakter Tipolojisi	68
Tablo 2.2: Seçilmiş Bireysel Özelliklerin Açıklamaları	71
Tablo 2.3: Operasyonel Kod: Liderlerin Felsefi ve Araçsal İnançları	76
Tablo 3.1: Kültür İmgeleri	99
Tablo 5.1: Yıkıcı Liderliğin Beş Özelliği	179
Tablo 5.2: Johnson'ın Şekilci, Rekabetçi ve Eşit Yetki Dağıtım Yönetim Tarzları Tipolojisinin Genel Özellikleri	182
Tablo 5.3: Sınırlamalara Cevap Verebilirlik, Bilgiye Açık Olma ve Güdülenme Odaklarının Bir Fonksiyonu Olarak Liderlik Tarzı	190
Tablo 5.4: Başkanın Politika Sürecinde Kontrol Etme ve Müdahil Olma İhtiyacı	191
Tablo 5.5: Bağlama Duyarlılık	192
Tablo 5.6: Karma (Kompozit) Liderlik Tarzı Türleri	193
Tablo 5.7: Yetki Devreden - Başına Buyruk Karma Liderlik Tarzı İçin Beklentiler	198
Tablo 6.1: Zaman İçinde Kavramsallaştırma Düzeyleri	229
Tablo 8.1: Etnik Kökene Göre Siyasal Yönelimin Dağılımı	322
Tablo 10.1: İmgeler ve İmge Kuramından Alınan Özellikleri	394
Tablo 11.1: Toplumsal Hareketlerin Yapısal Unsurları ve Yakın Çevreleri	432
Tablo 12.1: ABD Dışişleri Bakanlığı Tarafından Belirlenen Gruplar	466

ŞEKİLLER

Şekil 1.1: Siyasal Varlık	36
Şekil 2.1: MBTI Kişilik Özellikleri	56
Şekil 3.1: Siyasal İmgeler ve Stratejik Tercihler	110
Şekil 4.1: Bürokratik Siyaset: Normatif Boyutlar	158
Şekil 4.2: Mahkumun İkilemi	167
Şekil 6.1: Nedensellik Hunisi	231
Şekil 6.2: Çağrışımsal Ağlar	238
Şekil 8.1: Yeni İrkçiliği Tanımlayan Bileşenlerin Modeli	308
Şekil 9.1: Çok-Entisiteli ve Çok-Mezhepli Devletlerde Siyasal Kimlik ve Aidiyet	343
Şekil 10.1: Siyasal Kimlikler ve Ulus-Devletlerdeki Bağlılıklar	391
Şekil 10.2: Siyasal Kimlikler ve Çok-Milletli Devletlerde Bağlılıklar	392
Şekil 13.1: Tavuk Oyunu	518
Şekil 13.2: Mahkumun İkilemi	521
Şekil 13.3: Bireysel Politika Yapıcıların Süzgeçleri	535

ÖNSÖZ

BAŞKA DİSİPLİNLERDEN MESLEKTAŞLARIMIZ UZMANLIK ALANIMIZIN ne olduğunu sorduklarında, siyaset psikolojisi yanıtını duyunca genellikle şaşırılmaktadır. “O da nedir?” ya da “Böyle bir şeyin var olduğunu bilmiyordum” sözleri sıklıkla duyduğumuz yorumlardır. Bu esasında siyaset psikolojisinin sosyal bilimler içinde geleneksel bir alan olmamasından kaynaklanmaktadır. Siyaset psikolojisi, öncelikle, siyasal davranışı açıklamak için psikolojiyi kullanan disiplinler arası bir nitelik taşımaktadır. Bu alan o derece disiplinler arasıdır ki “siyaset psikolojisi” olarak adlandırmak yanıltıcıdır; zira siyaset bilimi ve psikoloji yanı sıra sosyoloji, kamu yönetimi, ceza hukuku, antropoloji ve diğer pek çok alandan araştırmacıyı bünyesinde barındırmaktadır. İkincisi, sosyal bilimlerdeki pek çok alandan farklı olarak, siyaset psikolojisi deneylerden anketlere, nitel vaka çalışmalarına uzanan çeşitli araştırma yöntemlerini kullanmaktadır. Ve eğer diğer disiplinlerdeki meslektaşlarımız henüz siyaset psikolojisini duymamışlarsa, yakında duyacaklardır; çünkü bir patlama yaşanmaktadır. Siyaset psikolojisi, doğası gereği ilginç ve son derece önemli olduğu için hızla gelişen bir alandır. Eğer insanlık için zararlı olan davranış kalıplarını değiştirmek ve yararlı olanları da teşvik etmek istiyorsak, siyasal davranışların psikolojik nedenlerini anlamak büyük önem taşımaktadır. Siyaset psikolojisi akademik araştırmanın önemli bir alanıdır; siyasal şiddetin en şok edici örneklerinden bazılarıyla karşılaştıkça öğrenciler siyaset psikolojisini çok ilginç ve çoğu zaman da tedirgin edici bulmaktadır. Siyasete yön verenler ise siyaset psikolojisini daha iyi kavrarlarsa, şüphesiz, bundan büyük yarar sağlayacaklardır.

Siyaset psikolojisi alanının gelişmesiyle birlikte, siyaset psikolojisindeki birçok araştırma kolunu bir araya getiren kapsamlı bir ders kitabına duyulan ihtiyaç artmıştır. Bu kitap, siyaset psikolojisi alanında böyle bir kitap olmaksızın ders vermenin yazarlarda yarattığı yılgınlık sonucunda yazılmıştır. Öğrencilere psikoloji konusunda (yalnızca bir kısmını okuyacakları)

bir ders kitabı ile siyasal davranışları (davranışların psikolojik açıklaması olmaksızın) açıklayan pek çok kitabı satın aldırarak yerine, *siyaset* psikolojisinde kullanılan psikolojiyi tanıtan ve siyasal davranış biçimlerini siyaset psikolojisi kavramlarıyla açıklayan tek bir kitap oluşturmaya karar verdik. Okuyuculara siyaset psikolojisinin geniş bir yelpaze içinde yer alan kuramlarını tanıtmakta ve davranışı örneklemek için birçok siyasal faaliyet vaka-sını kısaca incelemekteyiz. Okuyucuların bu kitaptaki materyali anlamak için psikoloji ya da siyaset bilimi alanlarında eğitim görmüş olmaları gerekmemektedir. Bununla birlikte, bir başlangıcın daha fazlasını öğrenmek için bir istek uyandıracağını bilerek, vaka analizlerinin ayrıntılarında okuma önerilerine de yer veriyoruz. Bu okumalar, kitapta okuyuculara tanıtılan siyasal davranışlar hakkında zengin, detaylı çalışmalardır.

Bu projeye başladığımızda kısa zamanda anladık ki siyaset psikolojisi alanı bu alanda ders veren ve araştırma yapan bizlerin fark edebileceğinden çok daha geniş. Oy verme davranışından nükleer caydırıcılığa, ırk politikasından soykırımın politikasına kadar geniş bir yelpazeye sahip. İlerleyen sayfalarda siyaset psikologları tarafından araştırılan davranış kalıplarının birçoğu ele alınmaktadır, ki bunlar arasında liderlik, grup davranışı, oy verme, medyanın etkileri, ırk, etnisite, milliyetçilik, siyasal aşırıcılık, toplumsal hareketler, soykırım, savaş ve caydırıcılık vb. konular yer almaktadır. Siyaset psikolojisi oldukça geniş bir alan olduğu için bu dersleri verenlerin pek çoğu siyaset psikolojisinin aşına olduğumuz kısmı üzerinde odaklanma eğilimindedir. Dolayısıyla, bu kitabın bir diğer hedefi de, siyaset psikolojisinin aşına olmadıkları alanlarında bir altyapı kazanmalarını kolaylaştırarak, eğitimcileri eğitmektir. Örneğin oy verme davranışı konusunda uzman olanlar soykırımla ilgili pek fazla bilgiye sahip olmayabilir; ancak her iki konu da burada ele alınmaktadır. Bu kitabın bir ilk okuma metni olarak kullanılması siyaset psikolojisi dersi verenlere ders içeriklerini genişletebilme imkanı sağlayacaktır. Bunun sonucunda öğrenciler, ilk bakışta birbirinden oldukça bağımsız görünen pek çok davranış kalıbı arasındaki karşılıklı bağlantılılığı öğrenecektir. Örneğin, bir demokraside siyasal haklarını kullanan bir kişinin, uygun koşullar altında, siyasal rekabeti yasaklayan ve muhaliflerine işkence uygulayan otoriter bir diktatörlüğü destekleyebileceğini öğreneceklerdir. Bu bağlamda, dünyanın çeşitli yerlerinden siyasal davranış örneklerini kitaba dahil etmekteyiz; dolayısıyla, öğrenciler bu davranış kalıplarının evrensel olduğunu, belirli bir kültür ya da siyasal sistem içinde yaşayan insanlarla sınırlı olmadığını göreceklerdir.

Bu kitapta siyaset psikolojisinin temel konularından pek çoğu işlenmektedir. Kitap siyaset psikolojisinin ne olduğunu tartışan ve alanın kısmi bir tarihçesi yanı sıra yöntemle ilgili konuları ortaya koyan bir giriş bölümüyle başlamaktadır. Giriş bölümü aynı zamanda politik bir ortamdaki insanların kalbini ve aklını betimleyen, genel anlamda siyasal bireyin bir resmi olan

“Siyasal Varlık”ın açıklamasını da sunmaktadır. Siyasal Varlık, kişilik, toplumsal kimlik, değerler, tutumlar, duygular ve bilişsel süreçler gibi düşünce ve hislerimizin bileşenlerini, en merkezde kişilik, sonraki katmanlarda toplumsal kimlik ve değerler ile yüzeye en yakın yerlerde de tutumlar, bilişsel süreçler ve duygular yer alacak şekilde akıl katmanları olarak konumlandırır. Siyasal Varlık aynı zamanda kendi siyasal ortamında, grup psikolojisinin yanı sıra siyasal muhalifleriyle ilgili algılarının da önemini temsil eden iç-grup ve dış-gruplar ile birlikte betimlenmektedir.

2., 3. ve 4. Bölümler okuyucuyu siyaset psikolojisinde kullanılan belli başlı psikolojik kuramlar ile önde gelen kavramsal çerçevelerin bazılarıyla tanıştırmaktadır. Kitabın bu üçüncü baskısında, evrimsel psikoloji ve sinirbilimin bulguları ilk dört bölümün her birine eklenmiştir. Bu kuram ve kavramsal çerçevelerin çoğu, sonraki bölümlerde, farklı bağlamlardaki davranış kalıplarının tartışılması sırasında yeniden gündeme gelmektedir. Buna ek olarak, başlangıçtaki kavramsal bölümlerde sunulmamış olan kavramsal çerçeveler uygun olan yerlerde ele alınmıştır. 2. Bölüm, kişilik-temelli kuramları ve kavramsal çerçeveleri tartışmaktadır. 3. Bölüm, bilişsel süreçler, tutumlar, kimlikler ve duygular üzerinde dururken, 4. Bölüm, siyasetteki grup psikolojisini ele almaktadır. Kitap bu bölümden sonra siyasette davranış kalıpları konusuna yönelmektedir. 5. Bölüm, liderlik, özellikle de iç ve uluslararası siyasette devlet başkanı liderliği konusunu incelemektedir. 6. Bölüm, ABD’deki ortalama vatandaşın siyaset psikolojisini ve siyasal davranışını, Birleşik Krallık ile bazı karşılaştırmalar da yaparak, mercek altına almaktadır. Bu bölüm, tutumların yapısı ve işlevi, insanların bilgiyi nasıl işledikleri ve kime oy vereceklerine nasıl karar verdikleri hakkındaki tartışmaları incelemektedir. Medyanın seçmenin siyasete ve siyasetçilere yönelik tutumları üzerindeki etkisi ve seçim kampanyalarında oynadığı rol ise 7. Bölüm’ün konusunu oluşturmaktadır.

8 ila 12. Bölümler, ırk, etnik çatışma, milliyetçilik, toplumsal hareketler ve terörizm konularındaki araştırmalar kapsamında, toplumsal kimlik, bilişsel süreçler, grup dinamikleri ve duygular ile ilgili çalışmaların psikolojik bulgularına dayanmaktadır. 8. Bölüm, ABD, Avrupa, Brezilya ve Güney Afrika bağlamında ırk konusunu ele almaktadır. 9. Bölüm, dünyanın farklı yerlerinden çeşitli vakalar kapsamında etnik ilişkileri ve çatışmaları irdelemekte –ki bunların arasında Nijerya, Bosna Hersek, Guatemala ve Irak da bulunmaktadır– ve soykırım meselesi ve Holokost (Yahudi Soykırımı), Ruanda ve Darfur örneklerinin tartışılmasıyla sona ermektedir. 10. Bölüm, milliyetçiliğin iç ve uluslararası siyasette vatandaşların ve liderlerin davranışları üzerindeki etkisinin incelemesine ayrılmıştır. Milliyetçiliğin iç siyasetteki etkisini göstermek için ele alınan örnekler kapsamında Kuzey İrlanda, Yugoslavya, Kosova, Kıbrıs, Çeçenistan, Türkiye’deki Kürtler ve Almanya’nın birleşmesi yer almaktadır. Aynı bölümde, milliyetçiliğin dış

politika davranışı üzerindeki etkileri ise İkinci Dünya Savaşı, ABD'nin uyuşturucuya karşı savaşı ve Ukrayna ve Rusya arasındaki anlaşmazlık örnekleri ile gösterilmektedir. 11. Bölüm, toplumsal hareketlerin siyaset psikolojisini ele almakta ve Amerikan Medenî Haklar Hareketi, Çay Partisi (*the Tea Party*), Wall Street İşgali ve Arap Baharı vakalarını içermektedir. Terörizm konusunu işleyen 12. Bölüm, terörizmin siyaset psikolojisi açısından nedenleri, üye devşirme ve teröristler arasındaki motivasyon modelleri ve devlet destekli baskı ve işkence konuları üzerinde yoğunlaşmaktadır. Son olarak 13. Bölüm, nükleer caydırıcılığın ve konvansiyonel savaşın siyasal psikolojisini incelerken, 14. Bölüm ise çatışmaların önlenmesi ve/veya çözüme kavuşturulmasına yönelik olası yaklaşımları ele almaktadır.

Kitap boyunca pek çok öğrenme aracı sunulmuştur. Bunlar arasında, anahtar terimlerin bir listesi ve terimler sözlüğü; bölümlerde açıklanan kuramların, kavramların ve vakaların bölüm sonlarında bir listesi; sınıf tartışmaları için bölüm bağlamında ilginç konuların yer aldığı metin kutucukları; ve metin tartışmalarını özetleyen tablolar ve açıklayıcı çizimler yer almaktadır.

Daha önceki baskılarda olduğu gibi, *Siyaset Psikolojine Giriş*'in üçüncü baskısı, siyaset psikolojisi üzerine üst sınıf lisans ve lisansüstü dersleri için tasarlanmış olsa da başka alanlarda da kullanılabilir. Okuyuculara pek çok farklı araştırma yöntemini tanıtmaktayız; dolayısıyla, sınıfın dışındaki araştırmacılar için de faydalı olacaktır. Kitap aynı zamanda politika yapıcı camiadan kişilerin de ilgisini çekecek malzeme içermektedir. Akademik bulgular okuyucu-odaklı bir şekilde sunulmaktadır; politika yapıcılar, algıların, kişiliğin ve grup dinamiklerinin karar alma alanını ne ölçüde etkilediğini keşfettiklerinde oldukça şaşırabilirler. Kişisel çıkarın davranışı yönlendirdiğine dair yaygın şekilde kabul gören varsayımlara karşı çıkan bu kitap, psikolojik etmenlerin bizim ve başkalarının davranışlarını, bu davranışların sergilendiği anda nadiren farkında olduğumuz şekillerde nasıl etkilediğini tekrar tekrar ve değişik bağlamlarda göstermektedir.

Bu kitap birçok bakımdan rahatsız edicidir; zira insanlık tarihindeki en üzücü olayları ve insanların siyasal nedenlerle birbirlerine yaptıkları bazı dehşet verici şeyleri anlatmaktadır. Bununla birlikte, çatışmaların nasıl önleneceği, çözüme kavuşturulacağı ve olumsuz etkilerinin nasıl atlatılabileceğine dair pek çok yeni çözüm yolunu da ortaya koymaktadır. Umuyoruz ki bu kitabı okuduktan sonra okuyucular insan davranışının müthiş karmaşık yapısını anlayacak ve insanlık halinin iyileştirilmesi için siyaset psikolojisini anlamının ve kullanmanın önemini fark edeceklerdir.

TEŞEKKÜRLER

BİRÇOK MESLEKTAŞIN VE ÖĞRENCİNİN YORUMLARINDAN, KAVRAYIŞ ve düşüncelerinden yararlandık. Üçüncü baskıda iki yeni bölüm de yer almaktadır. Travis Ridout'ya, medya konusundaki yeni bölümü gözden geçirdiği için teşekkür borçluyuz. Teşekkürlerimizi sunmamız gereken kişiler arasında Bruno Baltodano, Isabel Beck, Alyssa Deffenbaugh, Bob Hanes, Martin Garcia, Peg Hermann, Rick Herrmann, Joe Huseby, Bob Jackson, Faith Lutze, Otto Marenin, Craig Parks, Claudia Reye-Quilodran, Ann Rumble, Hayden Smith, Craig Whiteside ve Michael Young yer almaktadır. Editörümüz Paul Dukes'a yardımları ve gösterdiği sabır için minnettarız.

1

SİYASET PSİKOLOJİSİ Giriş ve Genel Bir Değerlendirme

NEDEN SİYASET PSİKOLOJİSİ ÇALIŞMALI?

İNSANLAR NEDEN SİYASET ALANINDA BELİRLİ DAVRANIŞLARI SERGİLER? Bosna Hersek, Ruanda ya da Kuzey İrlanda gibi yerlerdeki çatışmaların nedenleri nedir? Irkçılık kaçınılmaz mıdır? Başkanlar aldıkları kararları neden alıyorlar? Neden 11 Eylül olayları yaşandı? Bunlar ve siyaset ile ilgili diğer pek çok soru, ister doğrudan etkilenelim, ister yalnızca haberler aracılığıyla tanık olalım, hepimizi yakından ilgilendirmektedir. Pek çok siyasal davranış geriye dönüp baktığımızda açıklanması ve kavranması güç görünür: İnsanlar, sonunda boşuna ve anlamsız olduğunu düşünecekleri, Birinci Dünya Savaşı veya Vietnam Savaşı gibi savaşları başlatmaktadır; yıllarca uyum içinde birlikte yaşamış insanlar arasında iç savaşlar patlak vermekte, Eski Yugoslavya, Liberya ya da Sierra Leone’de olduğu gibi birbirlerine karşı korkunç derecede barbarca şiddet eylemlerine girişmektedir; [terörist] gruplar her yıl çok sayıda masum sivilin ölümüne neden olan terör eylemlerinde bulunmaktadır; ve skandallarla başı dertte olan bir başkan, skandal arayanların dikkatini çekeceğini çok iyi bildiği halde evlilik dışı bir ilişki içine girmekten kendisini alıkoyamamaktadır. Bu eylemlere kalkışmak için karar veren insanların duygu ve düşünceleri anlaşılmadıkça, söz konusu olayların neden ortaya çıktığı tam olarak kavranamaz. Ancak siyasal eylem içinde bulunan insanların –kişilikleri, düşünce süreçleri, duyguları ve motivasyonları doğrultusunda– psikolojilerinin araştırılması, söz konusu eylemi anlamak için benzersiz ve gerekli bir temel sağlar.

Bu kitap, siyasal davranışın psikolojisi hakkındadır. İlerleyen bölümlerde, bireylerin siyasette nasıl davrandıklarını etkileyen birçok psikolojik kalıbı inceleyeceğiz. En başta, insanların rasyonel bir şekilde kendi çıkarları doğrultusunda hareket ettikleri şeklindeki geleneksel düşünceye karşı çıkıyoruz. Rasyonellikle ilgili bu görüş, siyaset biliminde yaygın olan, ama

psikologlar tarafından yapılmış birçok araştırmayı görmezden gelen, bir dizi varsayıma dayanmaktadır. Pek çok insan, davranışın rasyonel ve öngörülebilir olduğuna inandığı için psikolojinin akliselim olduğunu farz eder. Fakat psikologların onlarca yıldır yaptığı araştırmalar ortaya koymuştur ki davranış, akliselimden başka her şeydir. Psikologlar insan davranışlarının önemli bir kısmının her zaman rasyonel olmadığını bilse de, toplumsal olarak algılayan varlıklar olan insanlar, çoğu zaman davranışlarının (kendilerinin ve başkalarının davranışlarının) oldukça rasyonel olduğu inancıyla hareket ederler. Davranışın rasyonel olmasını bekleme motivasyonu iki temel gereksinime dayanır. İlk olarak insanların, içinde buldukları dünyayı anlamlandırma, *anlama* yönünde bir ihtiyaçları vardır. İkinci olarak, insanlar kendilerinin ve başkalarının davranışlarının olası sonuçlarını *öngörme* ihtiyacı duyarlar. Davranışın rasyonel olarak algılanması ölçüsünde, bu iki ihtiyacın karşılanması kolaylaşmaktadır.

İnsanların siyasal aktörler olarak daha doğru bir tasviri ise, kişilik özellikleri, değerleri, inançları ve gruplara bağlılıkları doğrultusunda davranmak üzere yönlendirildiklerini ya da güdülendiklerini kabul eden anlayıştır. İnsanlar, içinde yaşadıkları karmaşık dünyayı anlamak için büyük bir mücadeleye veren kusurlu bilgi işleyicilerdir. İnsanlar, nasıl davranacaklarına karar verirken, diğer kişiler hakkında mantıklı ama çoğu zaman hatalı algılara dayanırlar ve sıklıkla da kendi davranışlarının nedenlerinin farkında olmazlar. Çoğu zaman kendi çıkarlarına, değerlerine ve inançlarına görünüşte aykırı şeyler yaparlar. Yine de, siyaset psikolojisinin karmaşıklıklarını anlayarak, çoğunlukla irrasyonel gözükken davranışları açıklayabiliriz. Birkaç örnek, ne demek istediğimizi anlatmamıza yardımcı olacaktır. Bunlar, hiç de ender olmayan davranış örnekleridir.

Yaygın bir görüşe göre insanlar kendi çıkarları doğrultusunda oy kullanmaktadır; buna göre, yüksek gelir dilimlerinde yer alan kişiler Cumhuriyetçi Parti'ye, daha düşük gelir dilimlerindekiler ise Demokratik Parti'ye oy verecektir. Ancak bu kitabın yazarları, gelir düzeyleri ve bireysel koşulları hayli farklı olmasına rağmen, aynı adaylara ve partiye oy vermektedir. Birisi akılcı (*rational*), diğeri değil midir; ya da biz, iktisadî çıkarlarımızın üstünde tuttuğumuz belirli değerleri ve inançları mı paylaşıyoruz? Diğer bir varsayım, insanların, kendi inançlarının ve tutumlarının tam olarak farkında oldukları ve bunların doğrultusunda, değerleri yüceltecek şekilde davranarak, hareket ettikleri düşüncesidir. Ancak aşağıdaki örneğin de gösterdiği gibi, bizler çoğunlukla kendi inançlarımızı ve değerlerimizi çiğneyecek şekilde hareket etmekteyiz:

Bir arkadaşımız, arkasından gelen koşma seslerini duyduğunda kalabalık bir alışveriş merkezindeki bir bankta oturuyormuş. Dönüp baktığında, iki Siyahî erkeğin Beyaz bir güvenlik görevlisi tarafından kovalanmakta olduğunu görmüş. Koşan kişilerden ilki onu yıldırım hızıyla geçmiş. Arka-

daşımız, ikinci koşan kişiyi tutmak için tam zamanında yerinden fırlamış ve onu etkisiz hale getirmiş. Yerde nefes nefese kalmış olan Siyahî adam, öfkeyle kendisinin mağaza sahibi olduğunu söylemiş. Bu arada hırsız kaçmış. Kendisi Beyaz olan ve yaşamını ezilenlere yardım etmeye adanmış olan arkadaşımız utanç içinde kalmış. (Fiske ve Taylor, 1991, s. 245)

Burada, toplumsal kalıpyargıların (*stereotype*) gücü arkadaşın zihninin derinliklerinde, kendisinin de farkında olmadığı bir biçimde, durmaktaydı –her ne kadar kendisi görünürde ve kuşkusuz içtenlikle, bu tür kalıpyargı oluşturmalarına (*stereotyping*) karşıt değerlere sahip olsa da. Bu, psikologların toplumsal kategorileştirme olarak adlandırdıkları, farkında olmadan diğer insanları kategorize ettiğimiz sürecin gücüne bir örnektir. Dışarıdan bakınca, insanların gruplar içine sokularak kategorileştirilmesi eylemi mantıklı ve akılcı gözükmektedir. Ancak buradaki tehlike, insanları, aslında sahip olmadıkları özelliklere dayanarak kategorize etmenin sonuçlarında yatmaktadır. (Toplumsal kategorileştirme süreci, bu kitapta epeyce odaklanacağımız bir konudur). Yukarıda verilen örnekte az bir zarar söz konusudur; ancak aynı süreç toplumsal çapta meydana gelebilir ve korkunç şiddet eylemlerine sebep olabilir. Bosna'daki ırka dayalı ayrımcılık, etnik temizlik ve Ruanda'daki soykırım, hepsi bir ölçüde (toplumsal) kalıpyargılar oluşturma sonuçlarıdır. Bunlar, geleneksel siyaset bilimi açıklamaları yoluyla anlaşılacak, fakat insan toplumlarındaki en önemli ve en zarar verici davranış biçimlerinden bazılarını oluşturan siyasal eylemlerdir.

Aşağıdaki açıklamayı inceleyelim:

Ordu, gerillaların halk tabanındaki desteğini yok etmeye kararlıydı. Ertesi gün Santa Cruz del Quiché'den yüz askerlik bir birlik Nebaj'a geçti ve bir jandarma müfrezesi kurdu. Birkaç gün içinde kasabaların önde gelen vatandaşları ortadan kaybolmaya başladı. Daha sonra cesetleri, bazı uzuvları kesilmiş bir şekilde, kasaba meydanındaki direklere asılmış olarak bulundu. (Perera, 1993, s. 71)

Şimdi şu örneğe göz atalım:

Zengin Tutsilerden olan Juliette'in ailesi o ilk gece evlerinde kaldı. Ertesi gece, Perşembe günü, milisler onları aramaya geldiğinde kaçtılar ve bir muz tarlasında saklandılar. Cuma günü, Juliette'in amcasının yöneticilik yaptığı okula kaçtılar. İki gün sonra aile, Belçikalı Birleşmiş Milletler askerlerinin olduğu yere gitmeye ve onlardan koruma istemeye karar verdi. Ancak bir önceki gün 11 Belçikalı asker bir duvarın önünde kurşuna dizilmiş ve bu nedenle diğer bütün Belçikalı askerler oradan ayrılmıştı. Juliette'in ailesi daha sonra, diğer pek çok insanın sığındığı bir stadyuma gitti. Ama burada Interahamwe (milisler) onları yakaladı ve binlerce kişinin toplanmış olduğu bir açık alana götürdü. Interahamwe, Hutu kabilesinden olanlara gitmelerini söyledi. Sonra geri kalan diğer herkese oturmalarını söyleyip onların üzerine el bombaları attı. Juliette ertesi sabah kendine geldiğinde, annesinin ve kardeşlerinin ölmüş olduğunu gördü. Babası da ölmüştü ve bedeni parça parça doğranmıştı. (Bone, 1999, s. 1)

Bu iki hikaye, failerin psikolojileri anlaşılmadıkça açıklanamayacak olan, savaş sırasında siyasal motivasyonlarla işlenmiş mezalimin gerçek hayattan iki örneğini resmetmektedir. Bir insanı palayla kesip doğramak hangi nesnel bireysel çıkara hizmet etmektedir? Bir kişinin öldürülmesi çıkarlara hizmet edecekse neden o kişi hemen öldürülüp mesele halledilmemektedir? Bunlar gerçek hikayelerdir; ilki, 1980'lerde Guatemala'da ve ikincisi yaklaşık on yıl sonra Ruanda'da yaşanmıştır. Bunlar birbirinden oldukça farklı yerlerdir ve bu eylemler farklı zamanlarda gerçekleşmiştir. Ancak bu iki ülke, bir grubun diğer bir gruba karşı vahşi şiddet eylemlerinde bulunması açısından benzer deneyimlerle karşılaşmıştır. Diğer pek çok ülkedeki insanların da anlatacakları benzer hikayeleri bulunmaktadır. Siyaset psikolojisi, oy verme gibi gündelik siyasal davranıştan, kitlesel terör ve şiddet gibi en sıra dışı davranışlara kadar uzanan bir süreklilik içerisinde siyasal davranışı açıklamaya yardımcı olmaktadır.

SİYASET PSİKOLOJİSİ NEDİR?

Bu davranışların psikolojik dayanaklarını anlamak, bize farklı ve muhtemelen çok daha karmaşık bir siyasal davranış kavrayışı sunar. Siyasal davranışın geleneksel açıklamaları, insanların en önemli siyasal kararlarını ve eylemlerinin bazılarını yeterli bir biçimde açıklamakta genellikle başarısız kalmaktadır. Siyaset psikolojisi, (ister yukarıda anlatılanlar gibi patolojik görünen eylemler, ister bazen en iyi şekilde işleyen ve bazen de başarısız olan normal karar alma pratikleri olsun) siyasal davranışın pek çok yönünü açıklamamızı olanaklı kılacak şekilde, siyaset biliminin ve psikolojinin önemli bir alanı olarak ortaya çıkmıştır. Hem psikologlar hem de siyaset bilimciler (siyaset biliminin geleneksel olarak üzerinde durduğu diğer pek çok sorun ve konu arasında, seçkinlerin dış ve iç politika kararları almaları; terörizmden etnik şiddet, savaş ve soykırımlara kadar uzanan çatışmalar; ırkçı bireylerin zihinleri; ve oy verme gibi daha barışçıl davranışlar gibi) ortak ilgi alanı olan konular ve sorunlar üzerindeki bilgilerini artırmaya ilgi duyar olmuşlardır. Örneğin, eğer politika yapımcıların belirli bilgi kırıntılarının önemini fark edebilme becerilerinin sınırlılıklarını anlarsak, bilgiyi layıkıyla işleme becerilerimizi geliştirmemize yardımcı olacak örgütsel değişimleri tesis edebiliriz. Benzer şekilde, eğer en önemli siyasî liderlerimizin derin kişilik unsurlarını anlayabilirsek, hangi durumlarla daha iyi baş edebileceklerini ve hangi koşullarda diğer kişilerden daha çok yardım ve tavsiyeye ihtiyaçlarının olacağını kavrayabiliriz. Ve eğer teröristleri eyleme geçmeleri için neyin güdülediğini ettiğini anlarsak, bu güdülenmelere müdahale etmenin ve böylelikle terörizme karşı koymanın yollarını bulabiliriz.

Siyaset psikolojisinin bir amacı da, çok çeşitli durumlarda ortaya çıkan olayları açıklamamıza ve öngörmemize yardımcı olabilecek genel davranış yasalarını tespit etmektir. Siyaset psikologlarının, davranışı anlamak ve ön-

görmek için kullandıkları yaklaşım, **bilimsel yöntem**dir. Bu yaklaşım, bir araştırmacının, davranışı anlamaya ve öngörmeye çalışırken tekrar tekrar uyguladığı dört döngüsel adıma dayanır. İlk adım *gözlem yapmakla* ilgilidir. Bu adım, davranışların ve olayların dizgesel (*systematic*) ve dizgesel olmayan gözlemlerini yapmayı içerir. Araştırmacı, bu gözlemlerden yola çıkarak, gözlenmekte olan davranışı etkileyen muhtemel etmenler ya da **değişkenler** (kutuya bakınız) ile ilgili önseziler oluşturmaya başlar. İkinci adım, *deneme amaçlı/geçici açıklamaların* ya da *bir hipotezin oluşturulmasını* içerir. Bu aşamada araştırmacı, değişkenler arasındaki ilişkilerin yapısı hakkında öngörülerde bulunur. Üçüncü adım, *daha fazla gözlem ve deney* (kutuya bakınız) yapılmasına ilişkindir. Bilimsel yöntemin bu aşamasında gözlemler, hipotezin geçerliliğini test etmek için yapılır. *Açıklamaları daha rafine hale getirip yeniden test etme aşaması* olan dördüncü adımda, araştırmacılar, üçüncü adımda yapılan gözlemlere dayanarak hipotezlerini yeniden formüle eder. Bu, olgunun sınırlarını, ilişkilerin nedenlerini araştırmayı ya da keşfedilen ilişkiler üzerinden araştırmaları geliştirmeyi kapsayabilir. Şüphesiz, bilimsel yöntem, dikkatli gözlemlerin yapıldığı bir hayli zaman gerektirmektedir.

Diğer disiplinler de literatüre ve alanın büyümesine katkıda bulunmuş olsa da, esasında, siyaset psikolojisi, psikoloji ve siyaset bilimi disiplinlerinin iç içe geçmesinden meydana gelmektedir. Siyaset psikolojisi, oldukça verimli bir diyalog geliştiren türlerin bir evliliği olarak tanımlanabilir. Siyaset psikolojisi, psikolojik kavramları siyasetle ilişkili ve siyaset bağlamında yararlı olacak şekilde adapte ederek ve sonra bunları siyasal bir sorunun ya da konunun analizine uygulayarak, insanların yaptıklarını açıklar. Örnek vermek gerekirse, psikologlar, negatif siyasal reklamcılığı araştıran siyaset bilimcilerle yardımcı olmaktadır. Psikologlar negatif siyasal reklamların çoğunlukla etkisiz olduğu yönünde sonuçlar veren araştırmalar yapmıştır –çünkü negatif reklam verenler aynı partiye oy veren kişiler tarafından negatif olarak değerlendirilmektedir. Psikologlar, siyasetin nasıl anlamlandırılacağı konusunda siyaset bilimine yeni bakış açıları getirmiş ve bu sayede siyasal dünya hakkındaki bilgilerimizi geliştirmişlerdir. Siyaset bilimciler bu alana siyaset bilgilerini ve anlayışlarını yansıtırlar. Örneğin psikologlar, sıklıkla, gruplarda uygulanan karar alma süreçlerini araştırırlar. Psikologların, grupların nasıl karar aldıkları konusundaki kuramlarına yol göstermek üzere kullandıkları fikirlerden bazıları, siyasal grupların gerçek hayatta aldıkları kararlardan gelmektedir (örneğin, Domuzlar Körfezi Çıkarılması, Vietnam Savaşı'na katılma kararı). Her birinin diğer alanda bilgili olması gerekir; ve birlikte hem siyaset bilimi hem de psikolojide çalışma kapsamını genişletebilirler. Sonuç olarak siyaset psikolojisi, siyaseti

bilimsel yöntem (*scientific method*): Bu yaklaşım, bir araştırmacının, davranışı anlamaya ve öngörmeye çalışırken tekrar tekrar uyguladığı dört döngüsel adıma dayanır: Gözlem yapmak, geçici açıklamaların oluşturulması, daha fazla gözlem ve deney yapmak ve açıklamaları daha rafine hale getirip yeniden test etmek.

değişken (*variable*): Bir şeyi etkilediğini ya da başka bir şeyden etkilendiğini düşündüğümüz şeydir.

Değişkenler

Bir *değişken*, bir şeyi etkilediğini ya da başka bir şeyden etkilendiğini düşündüğümüz şeydir. Bilimsel yöntemin ilk aşamasında değişkenlerin tanımlanmasına çalışılır. Değişkenler derecelerine ya da farklılaşmasına göre çeşitlenebilmektedir. Sosyal bilimlerde önemli bir soru, bir değişkendeki değişikliğin, başka bir şeydeki değişikliği nasıl açıkladığı sorusudur. Değişkenler ölçülürken, araştırmacı ideal olarak *güvenilir* olan, yani başka bir araştırmacı tarafından kullanıldığında da aynı sonuçları verecek bir ölçüm aracına sahip olmak ister. Ayrıca, ölçümün *geçerli* olması yani, ölçme iddiasında olduğu şeyin doğru bir şekilde ölçümünü sağlaması gerekmektedir.

anlamamıza çok önemli bir katkıda bulunmakta ve bu anlayışımızın boyutlarını daha da genişletmektedir.

İki alanı birleştirmek kolay bir iş değildir. Örneğin, psikolojideki birçok deney tekniği, siyaset üzerine çalışırken kullanılamaz; Bununla birlikte, deneyler psikologların araştırmaları ve bulgularına duydukları güven açısından yaşamsal bir önem taşımaktadır. Psikolojideki araştırmalar, özenli bir şekilde kontrol edilen koşullar altında gerçekleştirildikleri için, psikologların, var olduğunu düşündükleri ilişkilere dair çıkarımlar yapmalarını olanaklı kılar. Bu türden kavrayışların elde edilmesi, diğer araştırma yöntemleriyle, özellikle de siyaset bilimciler tarafından kullanılanlarla mümkün olmaz. Bu nedenle, laboratuvarında gözlenen davranış kalıplarının gerçek dünyada böylesine saf bir şekilde gözlemlenebilme olasılığı yoktur, zira pek çok konu dışı etmenin davranış üzerindeki etkisi filtrelenemez. Örneğin, bir psikolog, grup davranışını araştırmak isterse, bütün diğer etmenlerin (rakip grup bağlılıkları, kişilik özellikleri, cinsiyet ya da etnisite gibi) çalışma dışında tutulabileceği bir deney tasarlayabilir. Siyasetin gerçek dünyasında bu tür şeyler davranıştan ayıklanamaz. Basit bir şekilde ifade edilecek olursa, siyasal davranışta, bir psikoloğun gördüğü ve açıkladığı ile bizim göreceğimiz ve açıklayacağımız arasında tam bir paralellik olmasını bekleyemeyiz. Bunun yerine, davranışla ilgili psikolojik kavramları veya açıklamaları almak ve kendimize bunların siyasetin gerçek dünyasında ne şekilde ifade bulabileceğini sormak zorundayız. Bu durum siyaset psikolojisi alanındaki gelişmenin en zorlu kısımlarından biridir.

Bazı basit örnekler, bu sorunu daha net bir şekilde ortaya koyabilir. Psikologlar, bize kişilik özelliklerinin davranışı etkilediğini söylüyorsa, siyaset psikologlarının hangi kişilik özelliklerinin siyasette önemli olduğunu tespit etmesi gerekir. Belirli siyasal kişilik özellikleri var mıdır? Eğer varsa, nelerdir ve siyasal açıdan neden önemlidir? Siyaset psikologları, gerçekten siyasal davranışı etkilemede önemli olan belirli siyasal kişilik özelliklerinin olduğunu ileri sürmektedir; bir kişinin çatışmayla nasıl baş ettiği, kişinin dü-

Deneyler

Deneysel araştırmayı tanımlayan üç özellik, bağımsız bir değişkenin manipülasyonu (*manipulation*), dış değişkenlerin kontrolü (*control*) ve deneklerin düzenlenen koşullara rastgele atanmasıdır. Bağımsız değişken (*independent variable*), aldığı değerler deney yapan kişi tarafından belirlenmiş ve seçilmiş değişkendir. Deney yapan kişi oda sıcaklığının ruh hali üzerindeki etkilerini araştırmak istemişse, burada oda sıcaklığı bağımsız bir değişkendir. Deney yapan kişi, sıcaklıkları 21 ya da 32 derece olan odalara denekleri rastgele atayabilir ve sonrasında onların ruh hallerini gözlemler. Bağımsız değişkenin manipülasyonu, denekleri değişkenin değişik düzeylerine maruz bırakmayı ve bunun, bir başka değişken olan, bağımlı değişken üzerindeki etkilerini gözlemlemeyi içerir. Bir deneyde bağımlı değişken, bağımsız değişkenin bir fonksiyonu olarak değerlerinin değişeceği öngörülen değişkendir. Örneğin, ruh halinin odadaki sıcaklığın değişmesinin bir fonksiyonu olarak değişeceği; sıcaklığın 32 derece olmasının 21 derece olmasına göre daha olumsuz bir ruh haline neden olacağı öngörülmektedir. Deneyin bir başka özelliği de dış değişkenler üzerinde gerçekleştirilen kontroldür. Konu dışı değişkenler (*extraneous variables*), bir araştırmacının üzerinde çalıştığı davranışı etkileyebilecek, ama o an için ilgilenmediği değişkenlerdir. Deneklerden bazıları, araştırma için gelmeden hemen önce piyangodan büyük bir ikramiyeye kazandıklarını öğrenmişlerse, oda sıcaklığı yüzünden oluşacak ruh halleri, piyangodan büyük ikramiyeyi kazandıklarını öğrenmemiş olmaları durumundan farklı olacaktır. "Piyangoda büyük ikramiyeyi kazanma" bir konu dışı değişkendir. Tasarlanma biçimi sayesinde deneyler, araştırmacıya konu dışı değişkenler üzerinde büyük bir kontrol imkanı sağlamaktadır.

şünce süreçlerinin ne denli karmaşık olduğu (onların **bilişsel karmaşıklığı**) vb. gibi. Eğer psikologlar, belirli koşullar altında tutumların davranışı etkilediğini söylüyorsa ve biz de bunun oy verme davranışına nasıl etki ettiğini bilmek istiyorsak, siyasal soru şu olmaktadır: Siyaset hakkındaki hangi tutumlar, hangi koşullar altında oy verme davranışımızı etkiler? ABD'de adaylar, sorunlar, partiler ve gruplar hakkındaki tutumlar insanların oy verme davranışını etkilemektedir. Bu tutumların verilen oyu belirlemedeki önemi farklı koşullar altında değişiklikler gösterir. Bunlar, siyasal davranışların açıklanması için psikolojiye müracaat ederken atılması gereken adımlara örnektir. Sonuç olarak, psikoloji, siyaset bilimine fayda sağlar; çünkü siyaset bilimciler, psikoloji kuramlarını siyasal davranışını anlamak için kullanırlar. Ancak siyaset bilimi de psikolojiye fayda sağlar; çünkü psikoloji kuramlarının siyasal koşullarda test edilmesi, psikologların kuramlarını rafine edip geliştirmelerine yardımcı olabilir.

Bu zorluklara karşın, siyaset psikolojisi hızla büyüyen bir alandır. Psikoloji, uzun yıllar boyunca siya-

bilişsel karmaşıklık (*cognitive complexity*): Çevreyi ayırt edebilme yeteneği: kişinin, diğer kişileri, yerleri, ilkeleri, fikirleri ya da şeyleri tarif ederken ya da tartışırken sergilediği farklılaştırma derecesi.

KİŞİLİK VE SİYASET

DAHA ÖNCEKİ BÖLÜMDE BELİRTTİĞİMİZ ÜZERE, KİŞİLİK, PSİKOLOJİde temel bir kavramdır. Bu nedenle kişilik, Siyasal Varlığın beyninin en altında yerleşmiş durumdadır ve onun köklerini temsil ettiği için de en temel öğedir. Kişilik, yalnızca insanların siyasal arenada nasıl düşündüklerini ve davrandıklarını etkilemekle kalmaz, kendisi de bireylerin yaşam deneyimlerinden etkilenir. Bu bölümde, kişiliğe dair, siyaset psikolojisinde değinilen önemli sorulardan bazılarını gözden geçireceğiz. Örneğin: Kişilik siyasal davranışı nasıl etkilemektedir? Bir kişinin siyasal eğilimlerini anlamak için kişiliğinin gelişimini anlamada ne kadar derine inmeliyiz (bilinçdışına mı yoksa daha yüzeye, bilinçli özellikler ve güdülenmelere mi)? Hangi kişilik özellikleri siyasal açıdan en uygun olanlardır? İnsanlar tamamen eşsiz midir, yoksa siyasal davranışları yönünden birbirlerine az çok benzemelerine sebep olan kişilik özelliklerini çeşitli kombinasyonlarda mı paylaşmaktadırlar? Siyasal bir şahsiyeti koltuğa oturtup ona sorular soramayacağımıza göre, kişiliği nasıl çalışmamız gerekir?

Kişiliğin ve siyasetin çalışılması siyaset psikolojisindeki en eski gelenektir (Lasswell, 1930/1960, 1948a; Adorno ve diğerleri, 1950; Leites, 1951). Bir kavram olarak kişilik, siyasî liderlerin psikolojisinden, siyasal gerekçelerle gerçekleştirilmiş zulümleri işleyen kişilerin psikopatolojilerine (Hitler ve Holokost gibi), ortalama vatandaşa ve ırk ve etnisiteye, siyasete gösterilen ilgi ve yetke sahibine itaat etme istekliliği konularındaki tutumlarda kişilik unsurlarının oynadığı role kadar çok çeşitli siyasal davranışı değerlendirmede kullanılmıştır. Bununla birlikte, kişilik temelli çerçeveler kullanan araştırmaların birçoğu, lider özelliklerinin, önemli kararlar ve lider-danışman ilişkileri gibi politika yapma konuları üzerindeki etkisine odaklanmaktadır. Aslında, siyasal kişilik ve siyasî liderlik araştırmaları siyaset psikolojisi içinde birlikte gelişmiştir. Bu sebeple, siyaset psikolojisi konusunda yazılan herhangi bir ders kitabında siyasal kişiliği siyasî liderlikten ayırmaya çalışmak sorunlu olmaktadır.

Bu bölümde, kişilik ve onun siyasal davranış üzerindeki etkisi konusunda daha kapsamlı kuramsal argümanlardan bazılarını tartışacağız. Siyasal davranışta kişiliğin rolü hakkındaki temel sorulardan bazılarıyla başlayacağız. Daha sonra psikolojide kişilik araştırmalarına dönecek ve bazı önemli bilim insanlarını ve psikolojik bakış açısından kişilik yaklaşımlarını inceleyeceğiz. Sonrasında, siyasette kişiliğin, özellikle siyasî liderliğe uygun kişilik unsurlarının, incelenmesinde izlenen yolların bazılarını genel bir bakış sunacağız. Siyasal Varlığın bu bölümde vurgulanan kısmı, elbette ki, kişilik çemberidir. Ancak, kişilik ve biliş arasındaki bağlantıları ve kişiliğin siyasal ortamda insanlarla etkileşim üzerindeki etkisini de –Şekil 1.1'deki Siyasal Varlık diyagramında *BİZ* ve *ONLAR* olarak gösterildiği şekliyle– inceleyeceğiz.

Kişiliğin psikolojide, siyaset biliminde ve siyaset psikolojisinde oynadığı merkezî role karşın, *kişiliğin* kabul edilebilir bir tanımına ulaşılması, psikoloji ve siyaset bilimindeki araştırmalar, kavramı oldukça farklı bir şekilde odağa alma (ve tanımlama) eğilimi gösterdiği için sorunludur. Robert Ewen'in (1998, s. 3) işaret ettiği gibi, psikoloji disiplini içinde “evrensel olarak kabul edilmiş bir ‘kişilik’ tanımı yoktur,” geçerliliği kabul edilmiş bir “kişilik kuramı” da mevcut değildir. Greenstein (1969, ss. 3–4), psikoloğun *kişilik* terimini kullanmasının daha kapsamlı olduğunu, bütün önemli ruhsal düzenlilikleri içerdiğini ve doğrudan gözlemlenebilir bir olgu olmanın çok, çıkarsanmış bir oluşuma işaret ettiğini gözlemlemiştir. Diğer bir deyişle, kişilik, farklı uyaranlara tepki gösteren bir bireyin davranışındaki düzenlilikleri açıklamak için ortaya konulan bir kurguya karşılık gelmektedir (Hermann, Preston ve Young, 1996). Ya da Ewen'in kaydettiği gibi, psikoloji literatüründe kişilik, “tutarlı davranış kalıplarını açıklayan, kişinin davranışlarının *önemli ve nispeten istikrarlı* yönlerine” işaret etmektedir, ki bu yönler “gözlemlenebilir ya da gözlemlenemez, bilinçte veya bilinçdışındadır” (1998, ss. 3–4). Gordon DiRenzo, benzer bir tanım önermektedir: Kişilik “bir kişinin edindiği, görece sürekli, yine de dinamik, eşsiz, psikolojik ve toplumsal davranışa yatkınlıklar sistemidir” (1974, s. 16). Bununla birlikte, bu alanda sosyal psikologlar ve kişilik kuramcıları arasında, böylesine kapsamlı bir tanım içine tam olarak nelerin dâhil edilmesi gerektiği konusunda çok büyük anlaşmazlıklar vardır. Kişilik kuramcıları, kişilik kavramlarına bilişselliği, duygulanımı, güdülenmeyi (motivasyonu), özdeşleştirmeyi ve ego-savunma süreçlerini dahil ederken, sosyal psikologlar kişiliği genellikle, duygu, biliş ya da güdülenmeyi içermeyen bir artık (*residual*) kategoriyle sınırlandırmaya çalışırlar (bakınız Greenstein, 1969; George ve George, 1998). Psikolojide çok sayıda kişilik kuramı bulunmaktadır. Örneğin Schultz (1981), dokuz kategoride düzenlenmiş yirmi adet kişilik kuramını ele almıştır: psikanalitik, neo-psikanalitik, kişiler-arası, özellik, gelişimsel, hümanist, bilişsel, davranışsal ve sınırlı alan.

Siyaset psikolojisi literatüründe ise, aksine, araştırmacılar genellikle kişi-

liğin belirli ve kapsamlı bir tanımına ulaşma derdine düşmezler. Bunun yerine, odak noktası, kişiliğin belirli özelliklerinin siyasal davranışa nasıl dönüştüğüdür. Aslında, siyaset psikolojisindeki kişilik çalışmaları en iyi biçimde ‘bireysel farklılıkların araştırılması’ olarak tanımlanır. Bütünü aramaya çalışmak yerine araştırmacılar, bir kişinin karakterindeki herhangi bir bireysel özellik (örneğin, biliş, güdülenme, duygulanım, ego, tutumlar vb.) üzerine seçici bir şekilde yoğunlaşırlar. Açıkçası bu, psikologların çoğunun (özellikle kişilik kuramcıların) yaklaşımlarına nazaran kişiliğe dair daha dar ve sınırlayıcı bir bakış açısıdır. Sonuç olarak, bu ders kitabı için üzerinde yaygın bir şekilde uzlaşılan bir kişilik tanımı sağlama girişiminin verimsiz olduğu görüşündeyiz –böyle bir tanım bulunmamaktadır (Maddi, 1996; Ewen, 1998; Magnavita, 2002). Dahası, bütün kişilik kuramlarını bu bölümde hiç kuşku yok ki inceleyemeyiz. Bunun yerine, odak noktamız psikoloji değil siyaset psikolojisi olduğu için, kendimizi siyaset psikolojisinde yaygın olarak kullanılan şu kuramlarla sınırlandıracağız: psikanalitik, ayırıcı özellik ve güdülenme. Ayrıca, liderliği, liderlik tarzını ve siyasal davranışını açıklamak için çeşitli bireysel farklılıklar üzerine odaklanan bu alandaki araştırmaları ele alacağız.

SİYASETTE KİŞİLİKLER NE ZAMAN ÖNEMLİ HALE GELİR?

Kişilikler bazen siyasa sonuçları bakımından önemli olabilese de, onların *daima* önemli olduğunu ileri sürmek elbette bir hata olacaktır. Aslında 1930’lar ve 1940’larda Kurt Lewin, davranışını anlamak için, hem bir kişinin kişiliğini, hem de davranışın gözlemlendiği bağlamı anlamının gerekli olduğunu ileri sürmüştür. Lewin (1935), kişi ile durum arasındaki etkileşimin, davranışını anlamada en önemli unsur olduğunu vurgulamıştır. Benzer şekilde Mischel (1973), durumsal etmenlerin davranışını ne derece yönettiği üzerine odaklanmıştır. 1970’lerin başında Mischel (1973), kişiliğin, çeşitli durumlarda davranışını öngörmedeki önemi üzerine yapılan araştırmaları incelemiştir. Mischel, insanların farklı durumlarda, düşünüldüğünden çok daha az tutarlı davrandıklarını saptamıştır. Bunun yerine, durumun davranış üzerinde güçlü etkiler bıraktığı görülmektedir. Gerçekten de, kişilik ya da liderlik alanlarında çalışan bilim insanları arasında, *bağlamın* (ya da durumun) daha fazla önemli olduğu genel olarak kabul edilmektedir (Greenstein, 1969; George, 1980; Hermann, 1987; Preston ve ‘t Hart, 1999; Hermann, 2000; Preston, 2001). Kişinin kendi çevresiyle etkileşimde bulunması için ortamı temin eden, eylem için fırsatları ya da kısıtları hazırlayan, durumsal bağlamdır. Örneğin, *Kişilik ve Siyaset (Personality and Politics)*, 1969 adlı klasik kitabında Fred Greenstein, kişiliğin çoğu zaman siyasal davranış ya da politika çıktılarını bakımından önemsiz kalırken, kişisel etki olasılığının: (1) çevrenin yeniden yapılandırmaya izin vermesi ölçüsünde arttığını; (2) siyasal aktörün çevredeki konumuna göre değiştiğini ve (3) aktörün kişisel güçlerine ve zayıflıklarına göre değişkenlik gösterdiğini (1969, s. 42) gözlemlemiştir. Bir başka deyişle, bireyler siyasal sistem içindeki konumların-

SİYASET PSİKOLOJİSİNDE BİLİŞ, TOPLUMSAL KİMLİK, DUYGULAR VE TUTUMLAR

BU BÖLÜM, BİREYLERİN, DİĞER KİŞİLERİ VE KENDİLERİNİ SİYASAL KONULAR, seçimler ve çatışma bağlamında nasıl anlamlandırdıklarını incelemektedir. İnsanlar siyasal dünyayı nasıl anlamaktadır? Bilgiyi nasıl yorumlamakta ve nasıl karar vermektedir? Düşünceleri ne kadar düzenlidir? Duygular, siyasette, düşünceleri ve eylemleri nasıl etkilemektedir? Bu bölüm, Siyasal Varlığın zihninin düşünme ve hissetme kısımlarını yansıtmaktadır: biliş, duygular, toplumsal kimlik, tutum ve inançlar. İnsanların siyasal bilgiyi nasıl işlediklerini, başkalarını ve başkalarının içinde yaşadıkları çevreyi anlamak için kullanılan psikolojik teknikler ve mekanizmaları, insanların ait oldukları grupların önemi ve ait olmadıkları gruplara bakışları hakkında bir dizi görüşü incelemekteyiz. Ayrıca, siyasette, ve aynı zamanda siyasal tutumlarda, duyguların önemi üzerinde durmaktayız. Biliş, bilişsel kategoriler ve şemalar, toplumsal kimlik, imgeler, duygulanım ile duygu ve tutumlar gibi bazı kavramlar tanıtılmaktadır. Bu kavramlar, bu bölümde, farklı siyasal davranış türleri ile ilişkilendirilmiştir ve takip eden bölümlerde ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

Tekrar belirtilecek olursak, bu bölümdeki Siyasal Varlığın tasviri, burada işlenen kavramları öne çıkarmakta ve bunu, o kavramları katmanlara ayırarak yapmaktadır. Tutumlar ve bilişsel süreçler, bilincin en üstünde yer almaktadır: Bunlar farkında olduğumuz şeylerdir; ve bilgiyi işlememizde ve günlük kararlarımızda önemlidir. Değerler ve toplumsal kimlikler daha derindedir. Bunların davranışlarımızı nasıl etkilediğini anlamak için daha fazla düşünmek gerekir. Duygular, zihnin içine işlemekte ve siyasal olarak nasıl hareket edeceğimizi belirleyen sürecin tümünü etkilemektedir. Bunlara ek olarak, Siyasal Varlığın çevresinin *biz* ve *onlar* kısımları konusuna daha ayrıntılı yer verilmektedir.

Tuğları tek tek dizerek ilerleyeceğiz. İlk olarak, Siyasal Varlığın düşünen kısmını inceliyoruz. Bilgi işleme konusu ve insanların bilgi işleme becerilerinin sınırları ile başlıyoruz. Bu şekilde, insanın bilgi işlemedeki kalıplar ve kalıpların nedenleri hakkında bir kavrayış sağlayan iki kuramsal alanı tanıtmaktayız: Yükleme kuramı ve tutarlılık kuramı. Daha sonra, insanların içinde yaşadıkları dünyayı, bilişsel kategorizasyon olarak adlandırılan bir süreç aracılığıyla, nasıl anlamlandırdığı sorusuna yönelmekteyiz. Bilişsel kategorizasyonu incelerken, insanların içinde yaşadıkları karmaşık toplumsal ve siyasal dünyayı nasıl düzenlediklerini ve basitleştirdiklerini tartışmakta ve buna ilişkin olarak kalıpyargı (*stereotype*) kavramını tanıtmaktayız. Daha sonra, insanların ait oldukları ve olmadıkları grupları –**iç-gruplar** ve **dış-gruplar**– nasıl gördükleriyle ilgili bizi bilgilendiren toplumsal kimlik kuramıyla devam ediyoruz. Bundan sonra, diğer siyasal aktörler (dış-grubun siyasal eşdeğeri) kategorilerinin bir modelini sunuyoruz.

Buradan, Siyasal Varlığın duygusal yanına dönüyor ve siyasette duyguları inceliyoruz. Bu, siyaset psikolojisi araştırmalarının görece yeni bir alanıdır; ancak, duyguların siyasal olarak güdülenmiş şiddette ve diğer davranış kalıplarındaki gücünden dolayı çok önemlidir. Duyguları tartıştıktan sonra, siyaset konusunda duyguyu ve düşünceyi birleştiren tutumları ele alacağız. Bu bölüm için hedefimiz, siyaset hakkında düşünme ve hissiyat ve bunlardan kaynaklanan davranışsal yatkınlıklar ile ilgili bir dizi önemli siyaset psikolojisi kavramını sunmak olacaktır. Bu kavramlar kitabın geri kalanı boyunca, siyasal davranışın farklı türlerini incelediçe, kullanılmaktadır.

Biraz bulmacayla başlayalım. Öncelikle, insanlar çevrelerindeki dünyayı ve özellikle de ne beklemeleri gerektiğini anlayabilmek ve bilebilmek için bu dünyadaki insanları anlama gereksinimi duyarlar. Algılayanlar, diğerlerinin davranışlarını açıklama ve öngörme ihtiyacındadır. Bunu yapmak için, çevrelerinden gelen bilgiyi işlemeleri ve değerlendirmeleri gerekmektedir. İnsanlar, bilgiyi işlemede iyi olduklarını düşünmekten hoşlanırlar. Önemli bilgileri fark edip değerlendirdiğimizi ve hafızamızda oldukça doğru bir şekilde sakladığımızı varsayabiliriz. Bu her zaman doğru değildir. Aşağıdaki örneği ele alalım.

Ceza muhakemesi sisteminde, görgü tanığı ifadesinin, yaygın bir şekilde hem hatalı olduğu hem de jüri üzerinde büyük bir etki yaptığı kabul edilmektedir. Loftus (1979) bunu şöyle açıklamaktadır:

Bir tanığın karmaşık bir olayı anımsayabilmesinden önce, daha başlangıçta, olayın doğru bir şekilde algılanması ve belleğe kaydedilmesi gerekir. Belleğe kaydedilmesinden önce, olay, tanığın algı aralığında, yani normal algıların yakalayabileceği kadar yüksek seste ve yakın mesafede gerçekleşmiş olmalıdır. Görsel ayrıntıların algılanabilmesi için olay mahalinin yeterli bir şekilde aydınlatılmış olması gerekmektedir. Birtakım bilgilerin anımsanabilmesinden önce, bir tanığın ona dikkat etmiş olması gerekir.

iç-grup (*in-group*): Ait olduğumuz gruplar.

dış-grup (*out-group*): Ait olmadığımız gruplar.

Olay yeterince açık, yeterince sesli ve yeterince yakın olsa ve hatta yeterince dikkat edilmiş bile olsa, bir tanığın olayları anımsamasında önemli hatalar bulabiliriz ve iki tanığın aynı olayı birbirinden oldukça farklı bir şekilde anımsaması yaygın bir durumdur. (s. 22)

İkinci olarak, insanlar, görmeyi bekledikleri şeyi görme eğilimindedir. Gelen bilgileri halihazırda doğru olduğuna inandıkları fikirlere ve inançlara uydurur ve genellikle bunu yaptıklarının farkında olmazlar. Uyuşmayan bilgi çoğu zaman fark edilmemekte ya da yanlış denilerek reddedilmektedir. Bu *yanlış bilgilendirme etkisi* olarak bilinmektedir. Bu, bir olayla ilgili olarak yanlış bilgi aldıktan sonra kişinin bu olaya ilişkin anısına yanlış bilgiyi dahil etmesi halinde meydana gelir (Loftus, 1979, 2001). İkinci Dünya Savaşı çarpışma alanlarından bazı örnekleri ele alalım:

Sabit inançlara aykırı düşen haberlere inanmanın kesin olarak reddedildiği vakalar yaygındır. ... Bir Müttefik Kuvvetler avcı uçağının Aachen üzerinde düşürüldüğü ve böylece müttefiklerin Almanya üstünde uçan bombardıman uçaklarını koruyabilecek uzun menzilli avcı uçakları ürettiği bilgisi verildiği zaman, uçağı düşüren Alman uçaklarına komuta eden pilota Hermann Göring'in verdiği yanıt şu olmuştu: "Ben kendim de deneyimli bir pilotum. Neyin olabileceğini bilirim. Neyin olamayacağını da. ... Resmî olarak, Amerikan avcı uçaklarının Aachen'e ulaşmadığını açıklıyorum. ... Böylelikle onların burada olmadığına dair size resmî bir emir veriyorum." Benzer bir şekilde, donanma sekreteri Japonların Pearl Harbor'a saldırısından haberdar edildiğinde, "Tanrım, bu doğru olamaz. Bu [mesaj], Filipinler ile ilgili olmalı" şeklinde tepki vermişti. Yaygın olarak verilen tepkinin, raporun yanlış olduğu değil, yanlış olması gerektiği şeklinde olması önemlidir. (Jervis, 1976, ss. 144-145)

Bu örnekler, bu bölümde başladığımız birkaç önemli konuyu resmetmektedir. Tanık ifadesi örneği, insanların bilgiyi pek iyi işlemedikleri veya anımsamadıkları önemli durumları göstermektedir. İnsanlar bazen eksik bilgi işleyicilerdir; elbette ki bu durum onların, diğer tür bilgilerde olduğu gibi, siyasal bilgiyi de işlemelerini, değerlendirmelerini ve akıllarında tutmalarını etkileyecektir. İkinci olarak, insanlar bilgileri boş bir sayfa üzerinde işlememektedir; bilgi işlemeyi kolaylaştıran çeşitli psikolojik mekanizmaları bulunmaktadır.

Psikolojide **biliş** kavramı, insanların bilgiyi nasıl işlediklerini ve çevrelerindeki dünyayı nasıl kavradıklarını anlamada çok büyük önem taşımaktadır. Biliş, "bilginin edinilmesi, düzenlenmesi ve kullanılmasıyla ilişkili psikolojik süreçler için kullanılan genel bir terimdir" (Bullock ve Stallybrass, 1977, s. 109). Bilgi, zihnimizdeki bir bilişsel sistem içinde düzenlenmektedir. Örneğin kuşlar hakkındaki bilgimiz şu şekilde düzenlenmiş olabilir: Kuşların kanatları, tüyleri ve gagaları vardır; uçmak için kanatlarını kullanırlar; böcek veya tohum yerler; ve insanlar tarafından yenirler. *İnançlar* ve *tutumlar* terimleri, çoğu zaman,

biliş (*cognition*): Bilginin edinilmesi, düzenlenmesi ve kullanılması ile ilgili psikolojik süreçler için kullanılan genel bir kavram.

GRUPLARIN SİYASET PSİKOLOJİSİ

BU BÖLÜM, SİYASAL VARLIKLARI KENDİ ÇEVRELERİNDE, YANI, GRUPLARIN olduğu ve o gruplara üye oldukları bir ortamda ele almaktadır. Grupların siyasette önemli bir rolü vardır. Küçük gruplara çoğunlukla, önemli siyasal kararlar verme, siyasal planlar yaratma ve genel olarak siyaset işini yürütme sorumluluğu verilmektedir. Senato gibi daha büyük gruplar da siyasette özel bir yer tutmakta ve yasama gibi, daha büyük ölçekli kararlardan ve görevlerden sorumlu olmaktadır. Son olarak, devletler ve ülkeler gibi büyük grupların, özellikle birbirlerini nasıl gördükleri ve nasıl geçindikleri konusunda kendilerine ait dinamikleri vardır. Grupların sergilediği pek çok siyasal davranış olduğu için grupları yöneten temel süreçler hakkında daha çok şey öğrenmemiz gerekmektedir. Gruplar bireylerden oluşsa da, bireysel davranışı inceleyerek grupları anlayamayız. Açıkçası, grupları anlamak, bir grubu oluşturan bireyleri anlamayı da içermektedir, ancak yalnızca bireylerin incelenmesiyle gözlenemeyecek grup dinamikleri vardır. Pek çok gözlemci (örneğin Durkheim, 1938/1966; LeBon, 1895/1960), bireylerin bir arada olduklarında, yalnız başına olduklarından oldukça farklı davrandıklarını belirtmiştir. Sonuç olarak, Siyasal Varlığın zihninin çalışmaları halen etkin olsa da, bu bölümde sosyo-politik çevrenin davranış üzerindeki etkisi ile ilgileniyoruz.

Sosyal psikolojide grupların araştırılmasının kısa bir tarihçesi vardır. İlk araştırmalardan bazıları İkinci Dünya Savaşı'ndan hemen önce gerçekleştirilmiştir (örneğin Lewin, Lippitt ve White, 1939; Newcomb, 1943; Şerif, 1936; Whyte, 1943). Yine de grup davranışı konusunda oldukça fazla bilgi mevcuttur ve bunların çoğu siyasal ortamlardaki grupların araştırmalarına uygulanabilir. Bu bölümde, gruplar hakkında çeşitli bilgileri gözden geçiriyoruz. Bölümün ilk yarısı, kompozisyon, biçimlenme ve gelişim gibi grupların yapısal özellikleri üzerine odaklanmaktadır. Bölümün ikinci yarısı ise, etkileme, performans, karar alma ve gruplar-arası çatışma gibi, gruplar içinde ya da gruplardan dolayı ortaya çıkan özgün davranışlara yoğunlaşmaktadır.

grup (group): Birbirlerine ait ve bağlı oldukları algılanan insan topluluğu.

GRUPLARIN DOĞASI

Grubun Tanımı

Siyasal ortamlarda bulunan tüm farklı türdeki toplulukları hayal edin. İnsanlar sorunları çözmek, siyasal planlar, gündemler oluşturmak, seçmenlere hizmet etmek, hukuksal kararlar vermek, siyasal kampanyalar yürütmek ve dünya sorunları hakkında kararlar almak üzere birlikte çalışırlar. Bütün bu topluluklar grupları oluşturur mu? Grup araştırmacıları bu soruya yanıt verememiştir. Bir topluluğu hangi özelliklerin grup yaptığı hakkında, alanda pek az uzlaşma vardır. Sosyal psikologların çoğu bir grubun, birbirlerine bağlı ve bağımlı oldukları düşünülen bir insanlar topluluğu olduğu hususunda anlaşsa da, grupları kavramsallaştırmanın diğer yolları da mevcuttur. Örneğin Moreland (1987), "gruplaşma" ya da sosyal bütünleşmeyi, her birey topluluğunun belirli bir dereceye kadar sahip olduğu bir nitelik olarak tartışmaktadır. Sosyal bütünleşme düzeyi arttıkça, insanlar, bireylerin bir toplamından ziyade bir gruba benzer bir şekilde düşünmeye ve eylemde bulunmaya başlamaktadır. Diğer sosyal psikologlar (Dasgupta, Banji ve Abelson, 1999; Lickel ve diğerleri, 2000), algının önemini, bir insan topluluğunun ne derece insicamlı bir mevcudiyet olarak algılandığını ifade eden, **algılanan bütünlük** kavramı çerçevesinde savunmaktadır. Bankada sırada bekleyen insanlar gibi bazı gruplar, algılanan bütünlük bakımından düşük düzeydedir. Bir ailenin ya da profesyonel spor takımının üyeleri gibi diğer gruplar ise algılanan bütünlük bakımından yüksek düzeydedir.

Grup Türleri

Gruplar hakkında düşünüldüğünde, mevcut çeşitli grup türlerini göz önüne almak bazen yararlı olmaktadır. Muhtelif grup araştırmacıları grup tipolojileri (tiplendirmeleri) oluşturmuştur. Örneğin Prentice, Miller ve Lightdale (1994), **ortak-bağ** ve **ortak-kimlik gruplarını** araştırmıştır. Toplumsal gruplar gibi ortak-bağ grupları, çoğunlukla grup üyeleri arasındaki bağlara dayanmaktadır. Ortak-bağ gruplarında, gruba bağlılıklar üyelerin benzerliği, grup üyelerinin beğenilebilirliği ve grup üyelerini tanıma gibi unsurlar temelinde gerçekleşmektedir. Ortak-kimlik grupları ise, esas olarak grup kimliğine bağlılığa dayanmaktadır. Ortak-kimlik gruplarına verilebilecek örnekler arasında, müzik grupları, spor takımları ve gösteri grupları yer almaktadır. Ortak-kimlik gruplarındaki bireyler, grup kimliğine grubun bireysel üyelerine bağlandıklarından çok daha fazla bağlanmış durumdadır.

Deaux, Reid, Mizrahi ve Ethier (1995), grup türleri konusunda başka bir bakış açısı sunmaktadır. Sosyal kimliğin boyutları üzerine odaklanan araştırmada beş tür toplumsal kimlik belirlenmiştir: Kişisel ilişkiler (örneğin arkadaş, koca), meslekler/uğraşlar (örneğin öğrenci, bahçıvan), siyasal bağlılık (örneğin Demokrat, Cumhuriyetçi), yaftalanmış gruplar (örneğin

alkolik, işsiz kişi) ve etnik/dinsel gruplar (örneğin Katolik, Hispanik).

Daha yakın zamanlardaki bir grup tipolojisi, Lickel ve arkadaşları tarafından (2000) sunulmuştur. Araştırmalarında katılımcılardan çeşitli grupları, algılanan bütünlük, etkileşim, ortak hedefler, benzerlik, geçirgenlik, süre, büyüklük ve önem gibi boyutlar üzerinden derecelendirmeleri istenmiştir. Araştırmalarının sonuçları, grupların üç türe ayrılabilirliğini göstermiştir. Birinci tür, yakınlık gruplarıdır; sık etkileşimlere, yüksek benzerliklere sahip ve üyeler için önemi olan küçük gruplardan oluşmaktadır. Yakınlık gruplarına verilecek örnekler arasında, aileler, arkadaşlar ve kardeşlik dernekleri bulunmaktadır. İkinci bir tür, görev gruplarıdır ve boyutları bakımından epeyce küçük olmakla birlikte, yüksek düzeyde etkileşim, benzerlik ve öneme haiz gruplardan oluşmaktadır. Görev grupları, bir jürinin üyeleri, sendikalar ve öğrenci çalışma grupları gibi gruplardır. Üçüncü tür grup, toplumsal kategoriler ise, etkileşimin, önem ve grup üyeleri benzerliğinin düşük düzeyde olduğu büyük gruplardan oluşmaktadır. Bu gruplara örnek olarak kadınlar, Siyahiler ve Yahudiler verilebilir.

Grup türlerini dikkate almak neden önemlidir? Bir neden, grupların hizmet ettikleri farklı işlevler ya da karşıladıkları ihtiyaç türleri olabilir. Örneğin yakın zamanda yapılan bir araştırma (Johnson ve diğerleri, 2005), yakınlık gruplarının bağlılık ihtiyaçlarını, görev gruplarının başarı ihtiyaçlarını karşıladığını ve toplumsal kategori gruplarının kimlik ihtiyaçları ile bağlantılı olduğunu göstermiştir. Grup türleri ve bireysel ihtiyaçlar arasındaki ilişkiyi kavramak, çeşitli toplumsal ihtiyaçları tatmin etmek için hangi tür grupları aramak gerektiğini bilmek açısından yararlı olabilir. Ayrıca, hangi tür grupların hangi ihtiyaçları karşıladığını bilmek, bir gruba karşı duyulan tatminsizliği açıklamaya yardımcı olabilecektir. Örneğin bir kişi güçlü bir bağlılık ihtiyacı hissediyorsa, ama bu ihtiyacı çalışma grubunda karşılayamıyorsa, bunun nedeni muhtemelen, çalışma gruplarının bağlılık ihtiyacını karşılamaya genellikle yardımcı olmamasıdır.

Grup Mahiyeti

Her şekilde ve büyüklükte gruplar bulunmaktadır ve siyasal gruplar bu anlamda bir istisna değildir. Gruplar, büyüklük, düzen ve tür bakımından farklı olabilir. Grup büyüklüğü ile ilgili araştırmalar, doğal biçimde oluşan grupların genellikle yalnızca iki ya da üç kişiden oluşan küçük gruplar olduğunu göstermektedir (Desportes ve Lemaine, 1988). İnsanlar, büyük

algılanan bütünlük/mevcudiyetlik (*entiativity*): Bir insan topluluğunun ne derece insicamlı bir mevcudiyet olarak algılandığını ifade eder.

ortak-bağ grupları (*common-bond groups*): Sosyal gruplar gibi ortak bağ grupları, çoğunlukla grup üyeleri arasındaki bağlara dayanmaktadır. Ortak bağ gruplarında gruba bağlılıklar, üyelerin benzerliği, grup üyelerinin beğenilebilirliği ve grup üyelerini tanıma gibi unsurlar temelinde gerçekleşmektedir.

ortak-kimlik grupları (*common-identity groups*): Esas olarak grup kimliğine bağlılığa dayanmaktadır.

SİYASİ LİDERLERİN İNCELENMESİ

BUNDAN ÖNCEKİ BÖLÜMLER, SİYASET PSİKOLOJİSİNDEKİ BİRTAKIM önemli kavramları, kuramları ve analitik çerçeveleri ortaya koymuştu. Şimdi, siyaset psikolojisindeki önemli konuların incelenmesine geçebiliriz ve buna liderleri ele almakla başlayabiliriz. Bu bölümde, daha önceki bölümlerde derinlemesine işlenen, kişiliğin çeşitli yönleri, biliş (kavrama) ve küçük grup davranışı gibi unsurların hepsi, siyasî liderlerin yönetim ve liderlik tarzlarını incelemek üzere bir araya getirilecektir. İlk olarak liderlik tipleri hakkında bir değerlendirme ile başlıyoruz; daha sonra birtakım çözümsel (analitik) çerçeveleri inceliyoruz. Lider analizi kavramlarının kullanımını göstermek için Başkan George W. Bush vakasından yararlanacağız. Siyasal Varlık (bkz. Şekil 1.1) bu bölümde elbette bir lider olarak ele alınmaktadır. Bu bölümde Varlığa dair ön plana çıkan unsurlar, kişilik, biliş, duygu ve aynı zamanda *bizimle* (yani danışmanlar olarak siyasal iç-gruplarla) etkileşimidir.

Siyasî liderlerin kişiliklerinin önemi gösteren bir örnekle başlayabiliriz. Küba Füze Krizi'ni anımsarsak, Robert Kennedy şunları söylemişti: “İşin içinde yer alan on dört kişi çok önemliydi –zeki, becerikli, sadık ve hepsi de ABD’ye büyük sevgi duyan insanlardı. ... Eğer onlardan altısı ABD Başkanı olsaydı, sanırım dünya havaya uçmuş olurdu” (Steel’den alıntı, 1969, s. 22).

Robert Kennedy’nin, 1962 yılındaki Küba Füze Krizi sırasında Başkan John F. Kennedy’nin karar alma grubundaki (Ulusal Güvenlik Konseyi Yürütme Komitesi) kişileri hakkındaki ürpertici gözlemi, siyasette kişiliğin ve diğer bireysel lider özelliklerinin önemini dramatik bir şekilde gözler önüne sermektedir. Liderin kişiliği, geçmişi, inançları ve liderlik tarzı bakımından nasıl birisi olduğu, politika yapma süreci ve onun sonuçları üzerinde muazzam bir etki yapabilmektedir. Küba olayında, Kennedy’nin pragmatikliği, düşmanlarının ihtiyaçlarına karşı duyarlılığı, kadrosundan gelecek tavsiye ve geribildirimlere açık olması ve kendisinin muazzam dış siyaset uzmanlığı, onu (başlangıçta desteklediği) hava saldırısı seçeneğinin avantajlarını ve dezavantajlarını tartışma istekliliğine ve Sovyet füzelerinin kaldırılması

için daha az çatışmacı abluka seçeneğini dikkate almaya sevk etmiştir. Karar alma grubu içinde Kennedy'nin meslektaş dayanışması tarzı, komite toplantılarında danışmanların, görüşlerini tüm çıplaklığıyla ifade edebilmelerine imkân vermiş, dışarıdan tavsiye isteği ise, yönetim dışından birkaç saygın dış siyaset uzmanının gruba dahil edilmesi ile sonuçlanmıştır. Daha önemli, siyasal eylemlerinin olası sonuçlarını hesaba katma istekliliği ve rakibinin (Kruşçev'in) haysiyetini koruyan bir çözüm yolu ile krizden çıkma ihtiyacına gösterdiği duyarlılık, Kennedy'nin başarılı bir şekilde savaşı önlemesini olanaklı kılmıştır (Allison ve Zelikow, 1999; Preston, 2001).

Farklı bir başkan, aynı kişisel nitelikleri ya da liderlik tarzını söz konusu duruma taşıyabilir miydi? Robert Kennedy açısından yanıt, net olarak 'hayır'dır. Yürütme Kurulu üyeleri arasında Kennedy'nin pragmatikliğinden yoksun, krizi çözmek için daha ziyade saldırgan ve acil bir yanıtı tercih eden pek çok kişi bulunmaktaydı. Diğerleri, onun Kruşçev'le kurduğu empatiye ve rakibinin iç siyasetteki konumunun farkındalığına sahip değildi. Kennedy ile karşılaştırıldığında, bazılarının karar alırken açıkça daha az bilgiye ihtiyacı vardı; politika konularında alternatifleri araştırma için daha az istekliydiler ve politika üzerinde görüş ayrılığı ve anlaşmazlıklara tahammülleri çok daha düşüktü. Bu kişilerden biri JFK yerine başkan olsaydı, Küba Füze Krizi'nin sonucu gerçekten de çok farklı olabilirdi.

Liderlik başlıklı klasik kitabında (*Leadership*, 1978) James MacGregor Burns, iki temel liderlik türü tasvir etmektedir: etkileşimsel liderlik ve dönüşümsel liderlik. Burns'e göre (1978: 18), "İnsanlar üzerinde liderlik, belli amaç ve güdülenmeye sahip kişiler, diğerleri ile rekabette veya çatışmada, takipçilerinin güdülerini harekete geçirmek, onları dahil etmek ve tatmin etmek için, kurumsal, siyasal, psikolojik ve diğer kaynakları seferber ettiğinde uygulanmaktadır." Bu tanım, "çıplak güç" ve "liderlik" temelindeki ilişkileri ayırması açısından önem taşımaktadır. Burns'e göre, gerçek liderlik, lider ve takipçiler arasında, *müşterek* hedefleri gerçekleştirmek için liderin, takipçilerin güdü ve gayelerinden istifade ettiği bir ilişkiyi ifade etmektedir. Bu ya **etkileşimsel liderlik** biçiminde olabilir, ki burada lider, takipçilerine, değerli bir şeyi bir başka şeyle değiştirme niyetiyle yaklaşmaktadır (örneğin oy karşılığı iş, kampanya katkıları için sübvansiyonlar gibi), ya da liderlerin takipçileriyle, onların güdülenme ve ahlâklarını daha üst düzeylere yükseltecek şekilde ilişki kurduğu, **dönüşümsel liderlik** biçiminde olabilir. Burns (1879: 20) bunu şöyle açıklamaktadır:

etkileşimsel liderlik (*transactional leadership*): Liderin takipçilerine, değerli bir şeyi bir başka şeyle değiştirme niyetiyle yaklaşması.

dönüşümsel liderlik (*transformational leadership*): Liderlerin takipçileriyle, onların güdülenme ve ahlâklarını daha üst düzeylere yükseltecek şekilde ilişki kurması.

Dönüşümsel liderlik, hem liderin hem de liderlik edenlerin insanî davranış ve etik emellerinin düzeyini yükselterek, nihayetinde *ahlâkî* hale gelir; dolayısıyla her ikisi üzerinde de dönüştürücü bir etkiye sahiptir.

Belki de en iyi modern örnek, milyonlarca Hintin umutlarını ve taleplerini yükselten ve bu süreçte yaşamı ve kişiliği güçlenen Gandhi'dir. Üstün liderlik dinamik bir liderliktir, zira liderler kendilerini, takipçilerinin onlarla "yücelmiş" hissedecekleri ve genellikle daha aktif hale gelerek yeni lider kadroları yaratacakları bir ilişkinin içine atmaktadır. (s. 26)

Öte yandan, çıplak güç kullanımı liderlik değildir; aksine, takipçiler ile, liderin kendi konumu ve kaynakları üzerine kurulmuş, tamamen zorlayıcı ve tek yanlı bir ilişkiye dayanmaktadır (Burns, 1978). Değerli mal ve eşya değişimi söz konusu değildir ve takipçilerin güdülerini lider için önemli değildir. Bunun yerine, çıplak güç uygulayan lider, takipçiler ile ne etkileşimsel ne de dönüşümsel bir ilişkiye girer; onları sadece kendi arzularını yerine getirmeye zorlar.

Daha sonraları Barbara Kellerman gibi araştırmacılar, Burns'ün açıkça ahlâkî, normatif dönüşümsel liderlik tanımını genişletmiş ve bu tür liderlerin, takipçilerinin yetkeye ya da "sıkı ve zorlayıcı bir programın güvenliği"ne duydukları ihtiyaçtan da istifade edebileceğini eklemiştir (1984, s. 81). Bu nedenle, lider tarafından gerçekleştirilen dönüşüm ya yüceltici (Burns'ün ileri sürdüğü gibi) ya da alçaltıcı olabilmektedir. Özellikle karizmatik liderler, genellikle kendi sıradışı kişisel niteliklerinin erdemi sayesinde, takipçileri için kurtuluş vaadini ya da umudunu (veya bir sıkıntıdan kurtulmayı) kendi varlıklarında somutlaştırmakta ve dolayısıyla dönüşümsel bir rolü üstlenmektedir. Bu ilişki –ki lider o kadar güçlü bir duygusal tepki uyandırır ki, hatalı davranışları ve hataları görmezden gelinir ya da önemsizleştirilir– yükselişe ya da felâkete neden olabilir. Karizmatik lider dönüştürüyorsa, Burns'e göre, "insan davranışlarının ve emellerinin düzeyini yükseltmek" için takipçilerinin bağlılık ve katılım gücünden faydalanacaktır. Ancak diğer bir tür karizmatik lider –örneğin Hitler, ya da Jim Jones– halen istekli takipçilerini felakete sürükleyecektir. Ancak, grup dışından olan bizler, karizmatik lideri iyicil ya da kötücül olmakla yargılasak da buradaki asıl nokta, görüldüğü kadarıyla, liderin, güçlü bir şekilde hissedilen bazı grup ihtiyaç ve arzularına bir karşılık olarak ortaya çıkmasıdır.

Aslında, liderlik literatüründe önerilen faydalı bir ayrım da, liderin "toksik üçgeni" olan, lider, takipçiler ve liderliği olanaklı kılan çevresel etmenler tarafından yaratılan, *yıkıcı liderlik* kavramıdır (Padilla ve arkadaşları, 2007). Bu yaklaşım, takipçilerin ve çevrenin, her şeye rağmen yine de liderlik olan, yıkıcı bir liderlik biçimi yaratmada oynadığı rolü kabul ederek, Burns'ün, Hitler'in bir lider sayılmayacağı fikrinden ayrılmaktadır (bkz. Tablo 5.1).

Padilla ve arkadaşları (2007) tarafından tasvir edilen yıkıcı liderliğe yol açan toksik üçgen üç noktadan oluşmaktadır: 1) Yıkıcı Liderler (karizmaya, kişiselleşmiş güce, narsisizme, olumsuz yaşam konularına ve bir nefret ideolojisine sahiptir); 2) Kolaylıkla Etkilenen Takipçiler (itaat eden ya da göz yuman kişilerden oluşur) ve 3) Uygun Ortamlar (istikrarsızlık, tehdit algıları,

KİTLE SİYASETİNİN SİYASET PSİKOLOJİSİ

İNSANLAR KİME OY VERECEKLERİNE NASIL KARAR VERİR?

AMERİKALILAR SİYASET KONUSUNDA NE DÜŞÜNÜYOR VE NELER HİSsediyor? Amerikan kamuoyunun siyasal düşünceleri ve duyguları, 1950'lerden bu yana yoğun ve verimli araştırmaların konusu olmuştur. Siyaset psikolojisi aşağıdaki gibi soruları sormaktadır: Kamuoyu siyaset ve demokratik idealler konusunda ne kadar ileri durumdadır? Amerikalılar siyaset ile ilgili bilgilere ne kadar dikkat göstermektedir? İnsanlar bilgileri nasıl işlemekte ve kullanmaktadır (özellikle seçim kampanyaları sırasında)? Amerikalılar kime oy vereceklerini nasıl kararlaştırmaktadır?

Siyaset psikologları tarafından Amerikan siyasal inançları hakkında gündeme getirilen bir diğer konu, Amerikalıların kendilerinininkine karşı görüşlere ne kadar hoşgörülü olduklarıdır. Bir demokraside bunun son derece önemli olduğunu söylemeye gerek yoktur; zira demokratik idealler, hiç hoş gitmeyen görüşlerin bile, bir misilleme ya da baskı korkusu olmadan, ifade edilebilmesine bağlıdır. Bu bölüm, sıradan Amerikan vatandaşlarının siyasal tutumlarıyla ilgili olarak siyaset psikolojisindeki bazı bulguları ve tartışmaları incelemektedir. Bu bölümde Siyasal Varlık, ortalama bir vatandaşdır. Esas olarak, vatandaşın zihninin tutumlar ve bilişsel bileşenleri ve *biz* kısmı üzerine odaklanmaktayız: Siyasal Varlığı, ABD'deki siyaset ve aynı zamanda Büyük Britanya ve Birleşik Krallık'ta oy verme davranışları konusunda gerçekleştirilen araştırmalar bağlamında inceliyoruz. Ayrıca, "siyasal akıl" ve genetik ile biyolojinin siyasal düşünce ve davranış üzerinde nasıl bir rol oynadığına değinmekteyiz.

Bazı kavramlarla başlayıp, daha sonra Amerikan siyasal tutumları ve gelişmişliği üzerinde Michigan Okulu tarafından gerçekleştirilen klasik çalışmaya göz atacağız. Bunun ardından, Michigan Okulu yaklaşımına yönelik bazı eleştirilere değineceğiz. Bu konudan sonra, insanların kampanyalar sırasında bilgileri nasıl işlediği ve duygularının kime oy vereceklerini nasıl

etkilediği ile ABD’de siyasal hoşgörü konularına dair çalışmaları ele alacağız. Sonrasında ise, Amerikan siyasal tutumlarını, Büyük Britanya/Birleşik Krallık’taki tutumlarla karşılaştıracamız. Başlangıç olarak, kamuoyu araştırmalarında analistlerin kullandığı bazı önemli kavramları gözden geçirelim.

İNANÇLAR, DEĞERLER, İDEOLOJİ, TUTUMLAR VE ŞEMALAR

3. Bölüm’de, **inançlar** terimi, bir nesne ile onun özellikleri arasında insanla-
rın yarattığı bağlantılar olarak tanımlanmıştı (Eagly ve Chaiken, 1998). İnançlara ilişkin bir diğer kullanışlı tanım ise, “şeylerin nasıl olduğuna dair anlayışımızı tertip eden bilişsel unsurlar”dır (Glynn, Herbst, O’Keefe ve Shapiro, 1999, s. 104). İnançlar birlikte kümelendiklerinde buna bir **inanç sistemi** diyoruz. Örneğin Amerikalıların çoğunun demokrasi hakkında şu gibi inançları içeren bir inanç sistemi vardır: “İfade özgürlüğü bir gerekliliktir,” “İnsanların, kimin siyasal güce sahip olacağına karar verme hakkı vardır,” ve “Bütün vatandaşların oy kullanma hakkı olmalıdır.”

Değerler [inançlar ile] yakından ilişkilidir, ama ideal bir unsuru barındırmaktadır. İnançlar, neyin doğru olduğunu düşündüğümüzü yansıtır; değerler, o an için doğru olmasa da, nelerin olmasını görmeyi arzu ettiğimizi yansıtır. Rokeach (1973), iki tür değer bulunduğunu, bunların da ulaşılmak istenen hedefler olarak *nihai değerler* ve bu hedeflere ulaşmanın araçlarını onaylayan *araçsal değerler* olduğunu ileri sürmüştür. Örneğin Amerikalılar güven içinde oldukları bir toplum istemekte ve polisin de kanun ve nizamı sağlamasını arzu etmektedirler. Bu nihai bir değerdir –insanların esenliği hakkında bir kaygıyı yansıtmaktadır. Amerikalılar aynı zamanda, anayasada tanımlanan insan haklarına değer vermekte ve polisin, sadece, insan haklarını ihlâl etmeyen yöntemlerle kamu güvenliğini sağlama davranışlarını tasvip etmektedir. Bu, araçsal değerlere bir örnektir.

Değerler ve inançlar birbirleriyle yakından ilişkilidir. Siyasal değerleri ve inanç sistemlerini kastettiğimizde buna **ideoloji**, yani, “özellikle karmaşık, sıkıca birbirine geçmiş ve geniş kapsamlı” bir tutum ve inanç yapısı diyoruz (Campbell, Converse, Miller ve Stokes, 1960/1964, s. 111). Amerikan siyasal değerleri ve ideolojisinin kökleri Locke’u liberalizme dayanmaktadır. Bunlar John Locke’un felsefi fikirleridir ve birçok konuda tutumlar zaman içinde değişmiş olsa da, bu değerler 200 yıldan sonra bile hemen hemen aynı kalmıştır (McClosky ve Zaller, 1984).

Bu bölümde kullanılan siyaset psikolojisi çalışmalarının temel kavramlardan birisi **tutumlar**dır. 3.

Bölüm’de sunduğumuz gibi, tutumlar, bir tutum nesnesi, yani değerlendirilen varlığa ilişkin olumlu ve olumsuz inançlar, duygulanımsal hisler ve duygular ve müteakip eylem eğilimleri sistemidir. Bu tür bir tanım ile ilgili bazı tartışmalar, 3. Bölüm’de de sunulmuştu. Amerikalıların siyaset psikolojisi ve müteakip siyasal davranışları hakkındaki araştırmalar bağlamında, tutumlar ile ilgili bazı önemli sorular şunlardı: (1) Tutumlar birbirleriyle tutarlı mıdır? Diğer bir deyişle, insanlar tutarlı bir şekilde liberal ya da muhafazakar tutumlar içinde mi olmaktadır? (2) Siyasal tutumlar, her zaman siyasal davranışlarla ilişkili midir? Örneğin, kendilerini Cumhuriyetçi olarak gören insanlar ve siyasal meselelerde Cumhuriyetçilerin görüşlerini benimseyenler, aynı zamanda Cumhuriyetçi Parti adaylarına mı oy vermektedir? (3) İnsanlar siyasal bilgiyi işlemek için tutumları nasıl kullanmaktadır? (4) İnsanlar siyasal tutumlarını nasıl edinmektedir? (5) Belirli bir topluluk içinde siyasal tutumlar ne kadar gelişmiştir? Bunlar bilişsel olarak karmaşık mıdır? (6) Eğer insanların tutarsız tutumları varsa, bu, uyumsuzluklarını nasıl dengelemektedirler?

Tutum kavramı, kamuoyu araştırmalarında uzun bir geleneğe sahiptir, ancak daha yakın zamanlarda şema kavramı ortaya atılmıştır. 3. Bölüm’de gördüğümüz gibi, bir **şema**, “bir kavram ya da bir tür uyaran hakkındaki bilgileri, onun özelliklerini ve bu özellikler arasındaki ilişkileri de içermek üzere temsil eden bir bilişsel yapı” olarak tanımlanmaktadır (Fiske ve Taylor, 1991, s. 8).*

* Şemalarla tutumların aynı şeyler olup olmadığı konusunda bazı tartışmalar yapılmaktadır. Kuklinski, Luskin ve Bolland (1991), aynı kavramlar olduğunu, Conover ve Feldman (1991) ise olmadığını iddia etmektedir. Şu görüşleri ileri sürmektedirler:

Tutum kavramının merkezi anlamı –birbirine rekabet içindeki bütün tanımlarda ortak olan anlam– esasen *duygulanımsal* bir doğaya sahiptir. Özünde, bir tutum “bir kişinin bir düşünce nesnesine dair değerlendirmesidir” (Pratkanis ve Greenwald, 1989, s. 247). Şema kavramının ana anlamı ise bununla çok keskin bir karşılıklı içindedir. Şema da çeşitli şekillerde tanımlanmış olsa da, özünde esasen *bilişsel* bir yapıdır ... Geleneksel olarak tutumlar, tutarlılık teorileriyle bağlantılıyken, şemalar bilgi-işleme teorilerine bağlıdır (s. 1366). Diğerleri, tutum kuramlarının tutumlara her zaman bilgi-işleme süreçleri olarak baktıklarını, dolayısıyla, bilişsel yapıda ve şemalarla aynı olduklarını iddia etmektedir (örneğin, Eagly ve Chaiken, 1998).

Her görüşün bazı geçerli yanları vardır. Ancak bize göre, tartışma piyeyi deve yapmaktadır. Kavramların birisinin, diğerinin yerine geçmesine gerek yoktur ve farklı kavramlar çoğunlukla farklı soruların araştırması için kullanılmıştır. Kamuoyu ile ilgili ilk araştırmalar, Amerikan siyasal tutumlarının bilişsel içerikten aşırı derecede yoksun olduğunu belirlemişti (örneğin Amerikalılar siyaset hakkında çok az bilgi sahibidir) ve bu nedenle tutum kavramı, duygulanımı vurgulamıştı (sanatta olduğu gibi, insanlar siyaset hakkında pek bir şey bilmeyebilir, ama nelerden hoşlandıklarını ve hoşlanmadıklarını bilirler). Daha sonraki araştırmacılar insanların siyasal bilgiyi nasıl işlediğini merak etmiştir. Bilgi-işleme konusunda, bilişsel unsurları vurgulayan yeni geliştirilmiş kuramlar, şema ve sezgisel kısayollar gibi kavramları kullanarak bilgi-işlemeyi incelemek için kullanılmıştır (s. 1366).

inançlar (*beliefs*): İnsanların nesnelere ve onların belirli özellikleri arasında yarattıkları bağlantıları.

inanç sistemi (*belief system*): İnançların kümelenmesi.

değerler (*values*): Halen doğru olmasa bile neyin doğru olması gerektiği konusunda sahip olunan güçlü inançlar.

ideoloji (*ideology*): Özellikle karmaşık, sıkıca birbirine geçmiş ve geniş kapsamlı bir tutum ve inanç yapısı.

tutum (*attitude*): Olumlu ya da olumsuz inançların, duygulanımsal hislerin ve duyguların sürekli bir sistemi ile bir tutum nesnesi, yani değerlendirilen varlık ile ilgili eylem eğilimleri.

SİYASETTE MEDYANIN SİYASET PSİKOLOJİSİ

İLETİŞİM, İNSAN TOPLUMUNUN, DOLAYISIYLA SİYASETİN MERKEZİNDE-
dir. İletişim, siyasal bilginin üretilmesini ve yayılmasını kapsar. Bu,
hem medya hem de kişisel etkileşimler aracılığıyla gerçekleşmektedir.
Bu bölümde, genel olarak medyanın siyasal görüşleri etkilemedeki rolünü
ve özellikle de, kampanyalar sırasında oy verme üzerindeki etkilerini in-
celeyeceğiz. İlk olarak, toplumlarda, insanlar arasındaki iletişim hakkında
bazı önemli noktaları gözden geçireceğiz. Harold Lasswell (1948b), bir top-
lumda iletişimin üç ana veçhesine dikkat çekmiştir. İletişim, bir toplumu
etkileyebilecek olayların izlenmesini sağlar; toplumun üyeleri arasında bu
olayların bilgisini bağdaştırır; ve toplumun üyeleri arasında normların ve
değerlerin aktarılmasına imkân sağlar.

Siyasal iletişimde önemli olan iletişim medyası günümüzde çok geniş kap-
samlıdır; basılı medya, reklam, yayın (radyo, televizyon), elektronik ve sosyal
medya ve diğerlerini kapsamaktadır. İletişim medyası, teknolojik gelişmeler
neticesinde ucuz ve dağıtımı kolay hale geldiği için siyasal iletişimde son de-
rece önemli bir yere sahiptir. Teknolojik gelişmelerin, gazeteleri ortalama bir
bireyin erişimine sunması ancak 1800'lerin ortasında oldu (Glynn, Herbst,
O'Keefe ve Shapiro, 1999). 1930'lar ve 1940'larda radyolar ve filmler önemli
bilgi kaynaklarıydı. Ve 1950'ler itibarıyla televizyon, siyasal bilginin en önem-
li kaynağı haline geldi (Glynn ve diğerleri, 1999). Uydu teknolojisi, 1980'lerde
televizyon haberlerinin gerçek-zamanlı küresel haber yayıncılığına doğru ge-
nişlemesini sağladı. Daha sonra, elbette, şimdi iletişimin bildik araçları olan
internet ve sosyal medya, iletişim kabiliyetlerini daha da genişletti.

Bu gelişmelere karşın, insan hâlâ insandır ve 3. Bölüm'de tartışılan bil-
gi-işleme sınırlılıkları varlığını korumaktadır. Sezgisel kısıyolların kullanıl-
ması, temel yükleme hatası, olumluluk ve olumsuzluk etkileri, dengeleme
dürtüsü, bilişsel uyumsuzluktan kaçınma arzusu ve değer ödünleşimlerin-
den kaçınma; hepsi medyadan gelen bilgilerin işlenmesini etkilemektedir.
Ayrıca, insanların uzun süre sahip oldukları tutumların, otomatik olarak

akla gelen, güçlü bir duygulanımsal bileşeni bulunmaktadır. Örneğin, sıkı bir partizan Demokratın, Cumhuriyetçiler hakkındaki bilgiye önceden oluşmuş olumsuz bir duygu ile tepki göstermesi muhtemeldir. İnsanlar ayrıca bilişsel olarak tembeldir. Doğru olmak isterler ve mantıklı fikirleri vardır, ama yeni bilgilerin, tutumlarını yeniden gözden geçirmelerini gerektirip gerektirmediğini değerlendirecek güdülenmeden ise çoğu zaman yoksundurlar. Bu örüntü daha da pekişmektedir; zira insanlar kendi görüşlerini paylaşan diğer kişilerle birlikte olma eğilimindedir; dolayısıyla, karşıt bilgi ve görüşlere maruz kalma günlük yaşamın bir parçası olmamaktadır (Valentino ve Nardis, 2013). İnsanlar, ayrıca, kendi tutumlarını desteklediğine inandıkları bilgi açısından belki de olgusal olarak hatalı olduklarını çoğu zaman, inatla kabul etmek istemezler.

Bu da bizi tartışmalı bir konu olan seçici maruz kalma meselesine getirmektedir. İnsanlar kendilerini, daha önceden var olan tutumlarını destekleyen bilgilere seçici olarak maruz bırakarak mı siyasal tutumlarını sürdürmektedir? Bu konudaki bulgular çeşitli ve karmaşıktır. Seçici maruz kalmaya dair birbiriyle çelişen örüntüler ortaya koyan araştırmaları inceleyen Stroud ve Muddiman (2013), araştırmaların, seçici maruz kalmanın birkaç önemli yönünü sergilediğini ifade etmektedir:

İlk olarak bize, seçici maruz kalmanın her zaman gerçekleşmediğini söylemektedirler. Farklı bağlamlar, seçici maruz kalmanın ne derece meydana geleceğini etkileyebilmektedir. Mülakat ortamları, siyasal broşürlerle karşılaştırıldığında, farklı bilgi seçimi örüntülerini güdüleyebilmektedir. Güçlü savlar, zayıf savlarla karşılaştırıldığında, farklı seçim örüntülerini güdüleyebilmektedir. İkinci olarak ... siyasetin, diğer konulara kıyasla, daha fazla seçici maruz kalmaya sebep olabileceği görülmektedir ... Siyaset, neden hemfikir olunan bilgilerin seçimine sebep olabilmektedir? Siyaset, öz-kimliğe dair güçlü duyguları ve hisleri tetikleyebilmektedir – tam da insanları, kendi inançları ile uyumlu bilgileri tercih etmeye sevk edebilecek türden koşullarla. (ss. 7–8)

Bu nedenle, Cumhuriyetçilerin, Fox News'ı ve Demokratların, CNN'i izlemelerine şaşmamak gerekir (Stroud ve Muddiman, 2013). Yukarıda ve 3. Bölüm'de tartışılan bilgi-işleme kalıpları göz önüne alındığında, uyumsuzluktan kaçınma arzusu, sezgisel kısayolların kullanılması ve bilişsel tembellik, bunların hepsi seçici maruz kalmaya katkıda bulunacaktır. İnsanlar, karşıt bilginin onları maruz bırakacağı uyumsuzluğu yaşamak istemezler; ve zaten sezgisel kısayolları ve diğer bilişsel kısayolları kullanarak bilinçli bilgi kullanımlarını sınırladıkları için, muazzam miktarlarda bilgi arayışına girmek için güçlü bir şekilde güdülenmezler. Seçici maruz kalma mutlaka kötü bir şey değildir. Bazı araştırmalar, kendi görüşlerine ters, görüş ve bilgilere maruz kalmanın, bir bumerang etkisi yaratabileceğini, insanların başlangıçtaki inançlarına daha sıkı bir şekilde bağlanmalarına yol açabileceğini saptamıştır (Stroud ve Muddiman, 2013, s. 17).

Son olarak, bilgi, tarafsız bir şekilde gözlenmemekte ve değerlendirilmemektedir. Bilgilendirici unsurların sahip olduğu etki, seçici maruz kalma hakkındaki tartışmanın da işaret ettiği gibi, kaynaktan etkilenmektedir. Demokratların, NPR haberlerine inanma olasılığı daha yüksekken, Cumhuriyetçilerin, Fox News'a itibar etmesi daha muhtemeldir. İletişimcilerin güvenilirliği ve sevilebilirliği de bir kaynağın diğerine nazaran kabul edilebilirliğini etkilemektedir (Valentino ve Nardis, 2013). Bu yüzden, bütün bu bilgi-işleme unsurları göz önüne alındığında, siyasal bilginin, ortalama vatandaşın siyasal görüşlerini ve davranışlarını nasıl etkilediği meselesine dair pek çok soru ve bilinmeyen mevcuttur.

Kamuoyunu etkilemede medyanın rolü nedir? Bu konuda farklı düşünce ekolleri bulunmaktadır. Dolayısıyla, medya çalışmalarına farklı açılardan yaklaşılmakta ve çoğu zaman, gündem belirleme, hazırlama, çerçeveleme ya da tutum değişikliği ve ikna açılarından ifade edilmektedir. Ayrıca, sosyal medya konusunda yapılmış araştırmalar üzerinde de duracağız ve bu önemli yeni araştırma alanına gösterilen sınırlı ilgiyi tartışacağız. Bu bölümde, farklı bakış açılarını ve bunların her biri ile ilişkili araştırmaları ve ampirik çalışmaları sunacağız. Görüleceği gibi, araştırmalar, medyanın önemli olduğu hususunda fikir birliği içindedir, ama çoğunlukla farklı alanlara ve değişkenlere odaklanmaktadır. Neticede literatür bir sonuca ulaşmış olmaktan uzaktır, bir kısmı, bazı kategorilerde örtüşmektedir. Bundan başka, araştırmalar, siyaset bilimi, psikoloji, iletişim gibi çeşitli disiplinlerde yapılmakta ve farklı yöntemler kullanılmaktadır. Birçok araştırma aynı terminolojiyi kullanıyor olsa da tanımlar birbirinden farklı olabilmektedir.

Medya tartışmasına başlamadan önce, medya yanlılığı konusunda en yaygın varsayımı ele alalım. Medya Araştırma Merkezi, ideolojik araştırmalar alanındaki saha araştırmalarına dair raporlar sunmaktadır. Halkın, bir **medya yanlılığının** var olduğu görüşünü benimsediği açıktır. Yaygın bir şekilde, özellikle de muhafazakarlar arasında, savunulan görüşe göre, medya, liberal bir doğrultuda yanlıdır. Gerçekten de, Merkez tarafından yayınlanan, 2012 yılında gerçekleştirilen bir Pew anketine göre, "Amerikalıların yüzde 67'si, haber medyasında 'oldukça çok' ya da 'makül miktarda' siyasal yanlılık görmektedir." Yanlılık olduğunu ileri süren erkeklerin oranı (yüzde 41) kadınlara göre (yüzde 33) daha fazla olmuştur. Bundan başka, kampanya haberleri kaynağı olarak ağırlıklı biçimde Fox News'ı izleyen ya da Fox Radio'yu dinleyenlerin, haberlerde liberal bir taraflılık olduğunu ileri sürme oranı daha yüksektir. Peki, acaba akademik çalışmalar bunu desteklemekte midir? 1992 seçimleri üzerine yapılan bir araştırmada Beck, Dalton, Greene ve Huckfeldt (2002), yayın hacminde net bir yanlılık örüntüsü bulunmamıştı. Esasında, şöyle ifade etmişlerdi: "haberlerde ve baş yazılarda partizan yandaşlığın olduğu yerlerde,

medya yanlılığı (*media bias*): Medyanın siyasal liberallerin egemenliği altında olduğu ve yayınlarının liberal bir eğilim taşıdığı yönünde çok tartışılan bir görüş.

IRKIN SİYASET PSİKOLOJİSİ

IRK SİYASAL ÖNYARGI VE AYRIMCILIK ON YILLARDIR “BÜYÜK AMERİKAN AÇMAZI” olarak değerlendirilmektedir (Myrdal, 1944). Bununla birlikte 4 Kasım 2008 tarihinde, Amerikalılar Barack Obama’ya, ilk Afrikalı Amerikalı olarak ABD Başkanlığı görevine seçti. Irkçılık, modern tarihin en baskıcı rejimlerinin birisine –Güney Afrika’nın *apartheid* yönetimine– sebep olmuştu; ancak Güney Afrika ilk Siyahî Başkanı olan Nelson Mandela’ya 1994 yılında seçmişti. Irksal bölünmeleri ve çatışmaları anlamak, bu çatışmaların nedenleri olarak ‘ kaynaklar için rekabeti’ temel alan açıklamaların ötesine geçmemizi gerektirmektedir. Siyaset psikolojisi bakış açısından, grup çatışmasının uzlaşmazlığını, iç-gruplar ve dış-gruplar oluşturma ve kendi grubunu diğerleriyle karşılaştırma yönündeki sürekli insan çabasının bir sonucu olarak anlayabiliriz. Siyaset psikolojisi ayrıca, irksal (ve etnik) grupların nasıl yıllarca birlikte uyum içinde yaşadığını ve sonra nasıl her iki tarafa da zarar veren korkunç bir şiddetin patlak verdiğini anlamamızı sağlamaktadır. Kimlikler, liderler tarafından manipüle edilebilmektedir; ve insanlar, liderleri tarafından ya da söylentilerle kendi gruplarının diğer gruplar tarafından tehdit edildiğine ikna edildiğinde, duygular, nefret ve korkunun aşırı uçlarına kadar yükselebilir. Siyaset psikolojisi, aynı zamanda, vatandaşların zihninde belirli kaygılar üretmek üzere konuların çerçeveselendirme yöntemlerine dikkatimizi yöneltmektedir. Kalıpyargılar, dolaylı ya da açık bir şekilde kalıpyargılarla yönlendirilen davranışlar ve tutumlar oluşturmak için manipüle edilebilmektedir.

8. ve 9. Bölümler, ırkçılık ve etnik-merkezilik tarafından üretilen siyasal çatışmaların temel nedenlerini incelemektedir. Irk ve etnisite konularıyla ilgili algılarda ve davranışlarda ortak bir anlayışa ulaşmamızı olanaklı kılan, bazıları daha önceki bölümlerde tanıtılan, diğerleri ise yeni olan bazı kavram ve tanımlarla işe başlıyoruz. Bu bölümler, Siyasal Varlığın kişiliğinin büyük bir kısmını, tutumları, bilişselliği, duyguları ve *biz* (iç-gruplar) ve *onlar* (dış-gruplar) ile ilişkili olan kimlikleri incelemektedir. Bu bölümde,

ABD, Brezilya ve Güney Afrika'daki ırk ve siyaset konularını ele alıyoruz. Bir sonrakinde, Nijerya, Bosna-Hersek ve Guatemala'nın da yer aldığı etnik çatışma olaylarını inceleyecek ve gruplar arasındaki en korkunç şiddet biçimi olan soykırımı ele alacağız.

İrk ve etnisite, bilimsel ayrımlar değil, toplumsal kurgulardır. George Fredrickson (1999) şöyle ifade etmektedir:

ABD, tarihi boyunca, birbirleriyle etkileşim içinde olan ırksal ve etnik grupların yerleşim yeri olmuştur. Hakim olan Beyazlar ile düşük statülü Siyahiler, Kızılderililer ve Asyalılar arasındaki ilişkileri yapılandıran belirgin 'renk hattı'na ek olarak, Beyaz ya da Avrupalı soya sahip olanlar arasında da zaman zaman önemli toplumsal ayrımlar olmuştur. Bugün Beyaz Anglosakson Protestanlar ile İrlandalılar, İtalyanlar, Polonyalılar, Yahudi-Amerikalılar arasındaki farklılıkları tamamen kültürel ya da dinsel olarak düşünmüyoruz, ama önceki dönemlerde, bu gruplar bazen tamamen "ırklar" ya da Amerikan vatandaşlığı için uygunluklarını etkileyen doğuştan gelen özelliklere ve kabiliyetlere sahip "alt-ırklar" olarak görülüyordu.

Dolayısıyla, gruplararası ilişkileri ele alırken, ırk ve etnisite arasında keskin bir ayrım yapmak yanıltıcı olabilir ... Farklılaştırıcı grup özellikleri, her ne şekilde tanımlanmış ya da açıklanmış olursa olsun, ataları ya da kökenleri bakımından farklılaştığı düşünülen grupların hiyerarşi statüsü için dayanak olarak kullanıldığında etnisite, "ırksallaştırılmış" olmaktadır. (s. 23)

Bu uyarıyı yaptıktan sonra, bu bölümde ırkı ve 9. Bölüm'de etnisiteyi, yalnızca, toplumsal olarak kurgulanmış hallerinin gerçek durumlardaki yansımaları olarak ele alacağız. Diğer bir deyişle, toplumlar, ırkı, etnisite değil ırk olarak düşündüğü zaman, biz de bu toplumlarda kullanılan dili ve bunlar hakkında yayınlanan araştırmaları yansıtmak için, aynı şeyi yapacağız.

İrk açısından grup farklılaşmaları sıklıkla siyasal eşitsizliklerle ilişkili olduğu için, bu bölüm, ırk konusunu işlemektedir. Siyasal faaliyetin bu örüntüleri, farklı ırktan (ya da etnisiteden) olan gruplara yönelik kalıpyargılardan ve önyargıdan kaynaklanmaktadır. **Önyargı** nedir? Önyargı, yaygın bir şekilde kullanılan, ama birçok tanımı olan bir terimdir. Önyargının çeşitli yorumlarını gözden geçiren Sniderman, Piazza ve Harvey (1998), literatürde genellikle üzerinde anlaşılan dört önyargı unsurunu belirtmektedir: gruba mensubiyetleri temelinde grup üyelerine bir tepki; bir gruba karşı olumsuz bir değerlendirme yönelimi ve sonuçta grup üyelerinden nefret etme; bir gruba ve onun üyelerine, doğru olmayan olumsuz özelliklerin atfedilmesi; ve son olarak, gruba ve üyelerine karşı olumsuz yönelimde süreklilik.

önyargı (*prejudice*): Bir dış-gruba karşı olumsuz bir değerlendirme yönelimi ve sonuçta grup üyelerinden nefret etme; bir gruba ve onun üyelerine, doğru olmayan olumsuz özelliklerin atfedilmesi ve son olarak, gruba ve üyelerine karşı olumsuz yönelimde süreklilik.

kalıpyargılar (*stereotypes*): Belirli gruplardaki ya da toplumsal kategorilerdeki insanların özellikleri hakkındaki inançlardır.

Önyargı, 3. Bölüm'de tanıttığımız bir kavramla yakından ilişkilidir: **Kalıpyargı**. Kalıpyargıyı, "bir grup insanın kişisel özellikleriyle ilgili birtakım inançlar"

olarak tanımlamıştık (Duckitt, 1994, s. 8). Ayrımcı davranışı doğuran kalıpyargılar ve önyargılar, grup ve grup üyelerine dair olumsuz değerlendirmelerle doludur. Rothbart ve Johns (1993), kalıpyargıların betimsel ve değerlendirici bileşenleri olduğunu belirtmektedir. Yazarlara göre, sorun, "gözlemcinin grup hakkında vardığı yargı olan değerlendirme bileşeninin, grup hakkında bir yargı olarak değil, grubun kendisinin bir özelliği olarak algılanması"dır (s. 40). Buna **fenomenal mutlakçılık hatası** adı verilmektedir. Örneğin, fazla para harcamayan bir grubun, tutumlu ya da cimri olduğu düşünülebilir. Her bir nitelendirme, bir davranışın değerlendirmesidir. Ancak bu değerlendirme, fark edilen davranışın bir değerlendirmesi ya da muhtemel birçok değerlendirmesinden birisi olarak değil, grubun bir niteliği olarak düşünülmektedir. Olumsuz bir kalıpyargıda, üyelerinin fazla para harcamadığı bir grup, doğası gereği cimri insanlar olarak düşünülebilmektedir. Diğer kişilerin değerlendirilmesinde önyargıların ve önceden var olan inançların kullanılması da belirsiz durumlarda ortaya çıkmaktadır ve **nihai yükleme hatası** olarak bilinmektedir (Pettigrew, 1979).

IRKÇILIĞI VE ETNİK MERKEZCİLİĞİ AÇIKLAMAK

İnsanlar neden başkalarını kalıpyargılarla damgalamakta ve ayrımcı davranışlar içine girmektedir? Önyargı ve ayrımcılığa dair en eski açıklamalardan birisi **gerçekçi çatışma kuramı** olarak bilinmektedir (Bobo, 1983). Bu açıklamaya göre, ayrımcılık, işler, konut ve iyi okullar gibi kıt kaynaklar üzerindeki rekabetin bir sonucudur. Bu nedenle, bu tür mal ve hizmetlerin yetersiz olduğu zamanlarda, bunlara talep artmaktadır. Ayrıca araştırmalar, rekabet keskinleştikçe, bu mücadelenin içinde yer alanların, diğer tarafı artan bir şekilde olumsuz yönleriyle görme eğiliminde olduğunu göstermektedir (White, 1977). Örneğin, grupların üyeleri kendi aralarında var olan sınırları sağlamlaştırma, diğer grubu küçümseme ve kendi gruplarının daha üstün olduğuna inanma eğiliminde olurlar. Gerçekçi çatışma kuramının ilk araştırmalarından birisi, Şerif, Harvey, White, Hood ve Şerif (1961) tarafından yürütülmüştü. Araştırma kapsamında, bir yaz kampına katılan 11 yaşındaki oğlan çocukları iki gruba ayrılmıştı. Bir hafta boyunca, her bir gruptaki çocuklar birlikte yaşamış, birlikte yemek yemiş, birlikte oynamış ve genel olarak keyifli faaliyetler içinde yer almışlardı. Daha sonra her iki gruptaki oğlanlara, birçok yarışmaya katılacakları ve kazananların değerli ödüller (kupalar gibi) alabilecekleri söylenmişti. İzleyen iki hafta boyunca oğlanlar birbirleriyle yarıştı, gerilim artmıştı. Birbirleriyle alay etmiş, birbirlerinin kulübelerine saldırmış, yataklarını ters

fenomenal mutlakçılık hatası (*phenomenal absolutism error*): Gözlemcinin grup hakkında vardığı yargı olan değerlendirme bileşeninin, grup hakkında bir yargı olarak değil, grubun kendisinin bir özelliği olarak algılanması

nihai yükleme hatası (*ultimate attribution error*): Diğer kişileri değerlendirirken önyargıları ve daha önceden var olan inançları kullanma.

gerçekçi çatışma kuramı (*realistic conflict theory*): Gruplar arası kalıpyargılarla düşünmenin ve aşığılamının, kaynaklar ve rekabetçi hedefler için yapılan yarışın bir sonucu olduğu önerisi.

ETNİK ÇATIŞMADAN SOYKIRIMA

ITALYAN AMERİKALI, İSVİÇRELİ ALMAN YA DA YORUBA VEYA AZERİ OL-
mak ne anlama gelmektedir? Bütün dünyadaki insan gruplarını tas-
vir etmek için kullanılan bu etiketler aslında etnik kimliklerdir. Etnik
grupların kültürel, dinsel ve dilsel ortak yanları vardır ve ayrıca bu grup-
lar, grubun ortak bir kökeni ya da özgün bir mirası veya doğuştan kazanı-
lan hakları olduğu görüşünü paylaşmaktadır (Smith, 1981; Young, 1976).
Rothschild'in (1981) açıkladığı gibi, etnik gruplar, “üyelüğünün büyük ölçüde
gerçek ya da varsayımsal atalarla olan bağlarla tanımlandığı ve üyelerin, bu
bağların, kendilerinin devlet ve toplumun siyasal ve sosyo-ekonomik yapı-
sındaki yerlerini ve kaderlerini sistematik olarak etkilediğini düşündükleri
kolektif gruplardır” (s. 9). Etnik gruplar, kapsayıcı olmaktan çok dışlayıcı
olarak görülmektedir: Grubun dışındakiler, ortak bir mirası paylaşmadık-
ları bir etnik gruba katılamaz. Örneğin, Zimbabve'den bir kişi, Hindistan'a
göç edebilir, orada çalışabilir, seçimlerde oy kullanabilir, Hindu dilinde ko-
nuşabilir ve Hindistan milletinin bir parçası haline gelebilir, ama diğer et-
nik Hintlerle birlikte ortak atalara ait bir mirasa sahip olmadığı için, hiçbir
zaman etnik bir Hint olarak kabul edilemeyecektir.

Etnisite, son on yılda çeşitli devletlerde etnik çatışmaların artışı nedeni-
yle, siyaset psikolojisinin odak noktası haline gelmiştir. Bununla birlikte, **et-
nik merkezcilik**, bu terimi 1906 yılında ilk kez kullanan William Graham
Sumner'a kadar geriye götürülebilir. Sumner, etnik merkezçiliği, “kişinin,
olayları, kendi grubunun her şeyin merkezinde olduğu yerden görmesi... ve
grup dışındakilere aşağılama ile bakması” olarak tanımlamıştır (s. 12). Etnik
merkezcilik, etnik çatışmanın, siyasî istikrarsızlığın ve savaşın nedeni olarak
gösterilmektedir (Hammond ve Axelrod, 2006). Etnik
çatışma her zaman mevcut olmasına karşın, Soğuk
Savaş'ın sona ermesiyle birlikte, uluslararası toplu-
mun odağı ve dikkati, süpergüçler arasındaki çatış-
madan, ülkeler içindeki etnik çatışmalara yönelmiş-
tir. İç çatışmanın ortaya çıktığı ülkelerde devlet, artık,

etnik merkezcilik (*ethnocen-
trism*): Kişinin, kendi grubunu
her şeyin merkezinde gör-
mesi ve grup dışındakilere
aşağılama ile bakması.

gruplar üzerinde bir yetke sahibi olarak işlev görememektedir. Çatışmalar birçok durumda şaşırtıcı olmaktadır, zira bir etnik grubun üyeleri daha önce komşu, iş arkadaşı olarak gördükleri, okula birlikte gittikleri ve hatta arkadaş oldukları diğer bir grubun üyelerini öldürmeye istekli hale gelmektedir.

Etnisite, ülkeler içindeki grup ilişkileri üzerinde olağanüstü etkiler yapmaktadır ve ne yazık ki bir grup tarafından diğerine uygulanan mezalimlerle sonuçlanmaktadır. Ruanda, Bosna-Hersek, Çeçenistan, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Liberya, Sierra Leone, Kosova ve Doğu Timor, çoğu süregelen, şiddetli etnik çatışma ve şiddeti yaşamış ülkelerden yalnızca birkaçıdır. Bir bölge barışa kavuşsa bile, sıklıkla gerçek bir siyasal çözüm bulunmamaktadır. Sonuç olarak, çatışma herhangi bir zamanda tekrar başlayabilmektedir.

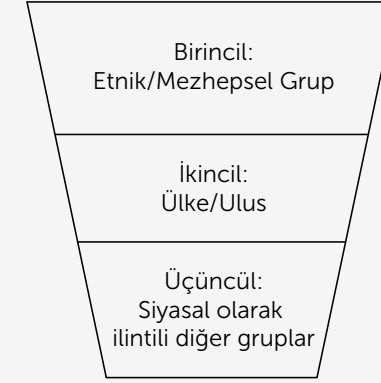
ÇOK-ETNISİTELİ VE ÇOK-MEZHEPLİ DEVLETLER

Etnik çatışma olaylarına bakmadan önce, etnik çatışma yaşaması en olası ülkelerin siyasal özelliklerinden bazılarını tasvir etmek önemlidir. Çok-etnisiteli ve çok-mezhepli devletlerde en az iki etnik grup vardır ve bunlardan hiçbirisi diğerini asimile etme ya da diğerinden ayrılma ve bağımsızlığını koruma kapasitesine sahip değildir. Bu, önemli bir tanımsal noktadır. Gelecek bölümde tartışılacak olan çok-milletli ülkelerin, bağımsız ülkeler olarak var olma kapasitesine sahip millî kimlik grupları bulunmaktadır. Ancak, tanımı gereği, çok-etnisiteli ve çok-mezhepli devletler, gerçekçi bir şekilde bağımsız devletler oluşturamayan etnik gruplardan oluşmaktadır. Çok-etnisiteli ve çok-mezhepli ülkelerdeki insanlar, öncelikli olarak, yaşadıkları ülkedeki daha geniş topluluğa değil, kendi etnik ya da mezhepsel gruplarına bağlıdır (bkz. Şekil 9.1). Etnik gruplar sıklıkla kendi devletlerini kurmak için kaynaklara sahip olmadıklarını fark etmektedir, ama diğer etnik gruplarla paylaştıkları devlette, olası en yüksek özerklik ve/veya siyasal ve ekonomik gücün büyük bir payı için mücadele edebilmektedir. Çoğu zaman, çok-etnisiteli devletlerdeki grupların üyeleri, coğrafi olarak ayrı kümelenmiş topluluklar olarak kalmaktadır; ama etnik grup üyelerinin ülke içinde dağılmış oldukları birçok durum da mevcuttur. Bosna örneğinde

görüldüğü üzere, etnik gruplar bazen, yakındaki bağımsız bir ülkede yaşayan etnik akrabalara sahip olmaktadır. Bosna'da, Bosnalı Sırp ve Hırvatlar, sırasıyla Sırbistan'a ve Hırvatistan'a katılmak istemişti. Ne var ki bunu yapmak, her ikisinin ve Bosna'da yaşayan Müslümanların etnik olarak temizlenmesini gerektirmişti. Bu konu daha sonra ayrıntılı olarak ele alınacaktır. Bosna'nın da bir parçası olduğu Yugoslavya'nın dağılması daha kapsamlı olarak milliyetçilik bölümünde tartışılmaktadır. Çünkü Bosna-Hersek cumhuriyeti dışında Yugoslavya çok-milletli bir devlettir. Günümüzdeki çok-etnisiteli devletlerin

çok-etnisiteli ya da çok-mezhepli devlet (*multiethnic or multisectarian state*): Çok-etnisiteli ve çok mezhepli devletlerde en az iki etnik grup vardır ve bunlardan hiçbirisi diğerini asimile etme ya da diğerinden ayrılma ve bağımsızlığını koruma kapasitesine sahip değildir. Bu devletlerde ana kimlik, etnik gruplara bağlıdır.

ŞEKİL 9.1 Çok-Entisiteli ve Çok-Mezhepli Devletlerde Siyasal Kimlik ve Aidiyet

birçoğu eski sömürgelerdir. Sömürgeciliğin bir sonucu olarak etnik gruplar kendilerini, sömürgeci gücün yarattığı ve dayattığı bir devlet yapısının parçası olarak bulmuştur. Bunlar, bir dış güç tarafından, kelimenin tam anlamıyla harita üzerinde çizilmiş yapay devletlerdir. Birçok durumda, bu sömürge devletler içindeki baskın etnik gruplar, sömürgeci gücün çıkarlarına hizmet ederek yerel seçkin rolünü üstlenmiştir. Bu seçkinlerin siyasal davranışları, bir bütün olarak ülkenin değil, kendi etnik gruplarının güvenlik, özerklik ve esenlik kaygılarının bir yansımasıdır.

Farklı etnik grupların kaygılarını uzlaştırmak amacıyla oydaşmacılık (*consociationalism*) ve federalizm dahil çeşitli yapısal seçenekler, birçok çok-etnisiteli devlet tarafından uygulanmıştır. Bu araçlar, bir miktar yerel siyasal denetim sunarak bir dereceye kadar özerkliğe imkân tanımaktadır, ama aynı zamanda ulusal hükümetin denetimi de varlığını sürdürmektedir. Hem oydaşmacılık hem de federalizm, özellikle coğrafi olarak kümeleşmiş toplulukları olan çok-etnisiteli ve çok-mezhepli bu devletlere cazip gelmektedir. Oydaşmacılığın ya da güç paylaşımının çeşitli özellikleri vardır. Etnik grupları temsil eden siyasî partiler önce bir koalisyon hükümeti kurmakta ve her grup, bu koalisyon hükümetinde nisbî temsil ile temsil edilmektedir. Daha sonra kamu kesimini yönetmek için kullanılan kurallar uygulanmaktadır. Aynı zamanda her bir gruba, kendileri için önemli sayılan konularda belirli bir dereceye kadar bir özerklik verilmektedir. Son olarak, azınlık grupları için anayasal veto hakkı bulunmaktadır. İsviçre, her birisinin kendi kantonları ya da yönetim bölgeleri olan güçlü Alman, Fransız ve İtalyan etnik grupları ile, oydaşmacılığın klasik bir örneğidir.

Federal yapılarda, merkezî yönetim ile eyalet yönetimleri arasında bir

MİLLİYETÇİLİĞİN SİYASET PSİKOLOJİSİ

YAKLAŞIK SON 200 YILDIR MİLLİYETÇİLİK, SİYASAL DAVRANIŞTA önemli bir itici güç olmuştur. Milliyetçilik evrensel değildir ve herkes milliyetçi değildir, ama halk, ulusa yönelik bir tehdit ya da fırsat algılayıncaya kadar uyku halinde beklemektedir. Fransız Devrimi'ni takiben, milliyetçilik ilk olarak Avrupa'da modern devletin gelişimi ile birlikte ortaya çıkmıştır. **Milliyetçilik**, 20. Yüzyıl'da siyasal davranışın en tehlikeli kaynaklarından birisi olarak görülmektedir. Örneğin Alman milliyetçiliği, İkinci Dünya Savaşı'na neden olduğu için suçlanmaktadır ve bu çatışmaya neden olmada kesinlikle önemli bir rol oynamıştır. Yugoslavya'daki farklı toplumların milliyetçilikleri ülkeyi 1990'larda parçalara ayırmıştır. ABD ve Latin Amerikalı komşuları arasındaki çatışma genellikle taraflardan birinin diğerinin davranışına duyduğu milliyetçi öfkeye dayanmaktadır. Bu bölümün konuları milliyetçiliğin nedenleri ve milliyetçiliğin siyasal davranış üzerindeki etkisidir. Bunlar, dünyanın değişik bölgelerinden birçok örnekle gösterilmektedir. Bu çatışmaları düzeltmede kullanılabilecek çeşitli çatışma çözüm stratejilerine daha sonra 14. Bölüm'de değinilecektir.

Önce milliyetçiliğin genel bir tartışması, tanımı, milliyetçi davranış kalıpları, milliyetçiliğin psikolojik kökenleri ve değişik milliyetçi ve milliyetçilik dizgelerine sahip çeşitli devlet türlerinin bir tanımı ile başlayacağız. Bunu, milliyetçi tutkuların ve davranışın siyaset psikolojisi yönünden sebepleri hakkında bir tartışma izleyeceğiz. Bundan sonra da davranış örüntülerine dair vaka örneklerini sunacağız. Bu kısma, ulusal değerlere yönelik algılanan tehditlere gösterilen tepkilere ve Batı Avrupa'nın göçmenlerle ilgili tutumlarına bir göz atarak başlayacağız. Daha sonra, milliyetçiliği ve milliyetçilerin kendi halklarının birlik ve bağımsızlığı için sahip oldukları güçlü arzuları inceleyeceğiz. Bu, Kuzey İrlanda, Yugoslavya'nın bölünmesi, Kosova'da Arnavut ayaklanması, Kıbrıs'taki çatışma, Almanya'nın birleşmesi, Ukrayna, Çeçenistan'daki ayaklanma ve Kürtlerin Türkiye'den bağımsızlık elde etme çabalarını

milliyetçilik (nationalism):
Bir grup insanın ya da topluluğun birlikte bağımsız bir ülkeye ait olduğu inancı ve o topluluğa esas sadakati verme istekliliği.

örnekleriyle ele alınacaktır. Ardından, milliyetçiliğin dış siyaset davranışı üzerindeki etkisine döneceğiz ve İkinci Dünya Savaşı ile ABD-Meksika ilişkilerinin de günümüzde uyuşturucuya karşı yürütülen savaşı inceleyeceğiz.

MİLLİYETÇİLİĞİN GENEL BİR DEĞERLENDİRMESİ

Tanım ve Davranış Kalıpları

Milliyetçi davranış üzerine herhangi bir tartışmaya girmeden önce, kavramın bir tanımının yapılması gereklidir. Bu bölümde, Emerson'ın (1960) milliyetçilik tanımını kullanılmaktadır:

Ulus, hem ortak bir mirasın önemli unsurlarını hem de gelecek için ortak bir kaderi paylaşma anlamında birbirlerine ait olduklarını hisseden bir insanlar topluluğudur. Bugün ulus, işler kötüye gittiğinde... bağlılığı etkin bir şekilde yöneten, hem içindeki daha küçük toplulukların, hem de onun sınırlarını aşan veya potansiyel olarak onu daha büyük bir toplum içinde kucaklayanların iddialarını geçersiz kılan en geniş topluluktur.... Bu anlamda ulus, mevcut amaçlar doğrultusunda, bir sosyal hayvan olan insan için yolun sonundaki etkin bir nihai toplumdur denilebilir. (ss. 95-96)

Emerson'ın açıkladığı gibi, milliyetçiler öncelikli bağlılıklarını algılanan millete yönelmektedir; ki bu, 3. Bölüm'de tanıtılan, siyasal bir kimlik iç-grubu olarak değerlendirilebilir. Örneğin, insanlar kendilerini İrlandalı olarak adlandırabilir ve bu milletin parçası olarak görebilir. Bir **ulus-devlet** bir ülkenin ortalama vatandaşı milliyetçi olduğu zaman var olmaktadır. Kendilerini Meksika ulusunun parçası olarak gören kişiler, Meksika'nın ülke sınırlarını ulus-devlet olarak kabul edecektir. Bundan farklı olarak, kendilerini İrlanda ulusunun parçası olarak gören İrlanda'daki kişiler, İrlanda'nın topraklarını ulus-devlet olarak sayacaktır. İnsanlarının genel olarak milliyetçi olmadığı ülkelerde öncelikle siyasal bağlılık, devletin toprak sınırları içinde yaşayan topluluk yerine, bir etnik grup gibi bir başka yere yönelmektedir. Milliyetçi kimlik kalıpları Şekil 10.1'de gösterilmektedir.

Milletlerine güçlü bir şekilde bağlı olan milliyetçiler, ulusal toplumun birliğine, bağımsızlığına, onuruna ve refahına ve ulus-devlete kendilerini adanmıştır. Milliyetçiler, hükümetlerinden hoşlanmadıklarında bile milletin kendisini sevmektedirler. Milliyetçilik kavramı, ayrıntılı olarak 3. Bölüm'de tartışılan toplumsal kimliğe benzemektedir. Toplumsal kimliğin, insanların gruplarla ve örgütlerle özdeşleşme algılarına işaret ettiğini hatırlayın. İnsanlar, toplumsal gruplara üyeliklerinden olumlu bir öz-saygı elde etme çabasıdadır (Tajfel ve Turner, 1986). İnsanlar, grupları hakkında iyi hissetmeye güdülenirler. Milliyetçiler, milletlerine yönelik güçlü ve olumlu bir bağlılığa sahip olma yönünde güdülenmiş grup üyeleridir.

ulus-devlet (*nation-state*): Sıradan bir vatandaşın esas kimliğinin ulusal toplulukla tanımlandığı, topluluğun bağımsız bir devlet olması gerektiğine inandığı ve o topluluğa esas sadakatini verdiği bir devlet.

Ulus-devletlerde milliyetçilerin sergilediği –ve insanların o denli milliyetçi olmadığı devletlerde, yani ulus-olmayan-devletlerde o kadar aşikar olmayan– çeşitli davranış örüntüleri ortaya çıkmaktadır. İlk olarak, milliyetçiler, milliyetçi olmayan kişilere göre ulus-devlete yönelik tehditlere daha duyarlı olma eğilimindedir ve tehdit edene dair imgelemleri aşırı uçtadır. Araştırmalar (bakınız Dietz-Uhler, 1999), bir grupla güçlü bir biçimde özdeşleşen kişilerin, olumlu toplumsal kimlik algıları tehdit edildiğinde güçlü tepki gösterdiklerine işaret etmektedir. Benzer şekilde, milliyetçiler, özellikle milliyetçi liderler, ülkelerinin nüfuzunu artırma yönündeki fırsatlara karşı çok duyarlıdır ve diğerlerinin kaybı pahasına devletin nüfuzunu genişletme seçeneğini ciddi olarak değerlendirmeleri, milliyetçi olmayanlara nazaran, daha muhtemeldir. Üçüncü olarak, ulus-devletlerin halkı arasında, kendi millî toplumlarının bir parçası olarak gördükleri, ancak devlet sınırları dışında bulunan toplulukların bir araya getirilmesi hedefiyle derinden ilgilenme eğilimi daha fazla olacaktır. Genel olarak milliyetçiler, kendi halkları için bir karasal devlet arzu etmekte ve toplumun tamamının o devlet içinde yaşamasını istemektedir. Buna, bir ulusal topluluğun bütün parçalarının tek bir karasal devlet içinde bir arada bulunmasını arzu etme karşılığı olan **irredantizm** denmektedir. Bir ulusun, ülke toprakları dışında yaşayan üyelerine diaspora denmektedir. Irredantizm, 19. Yüzyıl'ın sonunda Bismarck'ın Alman birleşmesini hedefleyen savaşlarında ve İkinci Dünya Savaşı'nın başında milyonlarca etnik Alman'ın yaşadığı Polonya ve Çekoslovakya'nın Almanya tarafından fethedilmesinde önemli bir unsur olmuştur. Dördüncü olarak, milliyetçiler, milliyetçi olmayanlara göre, ülkelelerinin saygınlığı ve onuru ile daha alâkadar ve algılanan aşağılamaları düzeltmek için eyleme geçmeye daha isteklidir. Beşinci olarak, bir ulus-devlet halkının büyük çıkarlara daha duyarlı olma ve dolayısıyla, ulusal saygınlık ve statünün güçlendirilip küresel olarak tanındığını görmeyi isteme ihtimali daha yüksektir. Altıncı olarak, ulus-devletlerin liderleri, ulus-olmayan-devletlerle karşılaştırıldığında, devletin gücünü artırmak için vatan-daşlardan büyük özverilerde bulunmaları yönünde daha etkin bir şekilde taleplerde bulunabilmektedir. Yedinci olarak, halk askerlik hizmetini yapmaya daha çok isteklidir ve devletin savunulmasına yönelik daha yoğun bir kararlılığı ve taahhüdü bulunmaktadır. Son olarak, bir ulus-devletin vatan-daşları, liderlerine ülkenin çıkarlarını savunmak için risk almada bir hayli özgürlük tanıma eğilimindedir. Bununla birlikte, başarısız olan liderler, milliyetçi halk tarafından cezalandırılacaktır. Başarısız liderlere yenilgiyi kabul etme ya da saygınlıklarını yitirme özgürlüğü tanımayacaklardır.

Bu davranış örüntülerini göz önünde bulundurarak, ulus-devletlerdeki yönetim konusunda genellemeler yapmaya başlayabiliriz. Bütün yönetimlerin, halklarını istikrarlı ve (yönetimi) destekleyen bir konumda tutmak için kullanabilecekleri belirli araç-

irredantizm (*irredentism*): Bir ulusal topluluğun bütün parçalarının tek bir karasal devlet içinde bir arada bulunmasını arzu etme.

TOPLUMSAL HAREKETLERİN SİYASET PSİKOLOJİSİ

1 950'LERDE VE 1960'LARDA ABD, AMERİKAN SİYASAL, HUKUKSAL VE toplumsal sistemlerini değiştiren, Medenî Haklar Hareketi (the Civil Rights Movement) adı verilen, kitlesel bir toplumsal hareket yaşamıştır. 2008 yılında, Çay Partisi, Amerikan siyasetinde büyük ilgi çekmiştir ve 2011 yılında da Wall Street'i İşgal Et (*Occupy Wall Street*) hareketi başlamıştır. Elbette toplumsal hareketler yalnızca ABD'de görülmemektedir. Son yıllarda Avrupa, radikal sağın yükselişini yaşamıştır ve Orta Doğu'da "Arap Baharı," Tunus, Mısır ve Libya'da diktatörlük rejimlerinin devrilmesiyle sonuçlanmıştır.

Toplumsal hareketler nedir ve niçin bazı insanlar coşkuyla katılırken diğerleri bu hareketlerin dışında kalmaktadır? Toplumsal hareketler hakkında birçok şeyi, bunların temelinde yatan siyaset psikolojisini inceleyerek anlayabiliriz. Önce bir tanım verelim:

Toplumsal hareketler, ortak amaçlara sahip ve dayanışma içinde olan insanlar tarafından ve seçkinler ve yetkililerle sürekli etkileşim içinde yapılan toplu meydan okumalardır. (Klandermans, 1997, s. 2)

Klandermans ve van Stekelenburg (2013), toplumsal hareketlerin üç önemli niteliği olduğunu belirtmektedir. İlk olarak, toplumsal hareketler, mevcut yetke yapılarına, seçkinlere ve/veya kültürel normlara karşı meydan okuyan ortak girişimlerdir. İkinci olarak toplumsal hareketler, "ortak bir amaca ve dayanışmaya" sahiptir. Bunun anlamı, bu hareketlerde, paylaşılan bir mesajın ve iddiaların, bir de ortak bir kimliğin bulunmasıdır. Son olarak "uzun süreli toplu eylem" içinde yer almaktadırlar (s.775).

Toplumsal hareketleri araştıranlar, toplumsal hareketlerin niçin ortaya çıktığı konusunda ilgilenmektedir. Toplumsal hareketlerin örgütlenmesi için hangi koşullar gereklidir? Klandermans ve van

toplumsal hareketler (*social movement*): "Ortak amaçlara sahip ve dayanışma içinde olan insanlar tarafından ve seçkinler ve yetkililerle sürekli etkileşim içinde yapılan toplu meydan okumalardır" (Klandermans, 1997, s. 2).

Stekelenburg (2013), buna **talebin dinamiği** demektedir. Talebin dinamiği içinde, memnuniyetsizlikler, sosyal karşılaştırmalar ve pek çok duygu yer almaktadır. Talebin dinamiği aynı zamanda, siyasallaşan ortak kimliğin gelişimini de içermektedir.

Yazarların sorduğu ikinci önemli soru ise şudur: Toplumsal hareketlere niçin bazı insanlar aktif bir şekilde katılırken diğerleri katılmamaktadır? Mantıksal olarak, eğer bir grup, bir toplumsal hareketten yarar sağlayacaksa, o zaman kolaylıkla bir şey yapmadan arkasına yaslanıp, hazırda konabilir. Eğer hareket başarılı olursa grup bundan yararlanacak, başarılı olmazsa o başarısız hareket için yapılmış bir zaman ve/veya kaynak yatırımı olmayacaktır. Bundan başka, toplumsal hareketler normal siyasal, ekonomik ve toplumsal sistemlerin dışında olduğu için, mesajları dışında bir güçleri yoktur. Grup üyelerini ihraç edebilirler –ki onlar da sonra rakip gruplar oluşturabilir– ve insanları harekete katılmaya zorlayamazlar. Peki o zaman insanlar neden bu hareketlere katılmaktadır? Bireyler toplumsal hareketlere **arz ya da seferberlik (mobilizasyon) dinamiği** yüzünden katılmaktadır (Klandermans ve van Stekelenburg, 2013; Walgrave, 2013). Bu, bireysel ve aynı zamanda örgütsel düzeydeki değişkenlerle bağlantılıdır.

Bu bölümde, bu soruları ve ilgili alt soruları ele alacağız. Bu soruları yanıtlamakta birçok değişken söz konusudur ve bunlar bireysel, grupsal, örgütsel ve siyasal düzeylerdeki değişkenlerdir. Bu düzeylerdeki araştırmaları gözden geçirdikten sonra, toplumsal hareketlerin bazı vaka çalışmalarını ele alacağız. İncelenen ilk vaka çalışması bir klasiktir: Amerikan Medeni Haklar Hareketi. Diğerleri daha yakın zamanlara aittir ve sosyal medya kabiliyetlerinin toplumsal hareketler üzerindeki güncel etkisini göstermektedir. Bunlar arasında Arap Baharı, Çay Partisi ve Wall Street İşgali yer almaktadır.

ARKAPLAN: TOPLUMSAL HAREKETLERİN ÖZELLİKLERİ

Toplumsal hareketler uzun zamandan beri vardır. Örneğin, köleliği kaldırma hareketi, kadın hakları hareketi ve alkol karşıtı hareket hep 19. Yüzyıl'da başlamış hareketlerdir. Toplumsal hareketler basit protestolardan ibaret değildir. Toplumsal hareketler, tanımlanabilir liderlerin olmasını da içeren bir çeşit minimum örgüt yapısını gerektirmektedir. Bazı toplumsal hareketlerin **toplumsal hareket örgütleri (THÖ)** vardır ve bunlar, toplumsal hareketin hedeflerini daha da ilerletmek üzere tasarlanmış kurumlardır. Toplumsal hareketin kendisi THÖ'den daha geniş olma eğilimi taşımaktadır ve bazen hedefler, strate-

jiler ve taktikler bakımından oldukça bölünmüş durumda olabilmektedir. THÖ örnekleri arasında, Ulusal Kadın Örgütü (National Organization of Women, NOW), Ku Klux Klan (KKK) ve Beyaz-olmayan İnsanların Gelişimi için Ulusal Birlik (the National Association for the Advancement of Colored People, NAACP) de yer almaktadır. Çoğu zaman, toplumsal hareketlerin birbirleriyle rekabet içinde olan çeşitli THÖ'leri vardır. Dolayısıyla bunlar toplumsal hareketin hedeflerinin birbirleriyle rekabet içindeki vizyonlarını yansıtmaktadır (örneğin, NAACP karşısında Barışçı Öğrenci Koordinasyon Komitesi (the Student Nonviolent Coordinating Committee, SNCC) gibi, ki ikincisi daha radikaldir). Bu THÖ'ler genellikle kurumsallaşmamıştır –yine de aralarında Amerikan İşçi Federasyonu (American Federation of Labor) ve Birleşik Otomobil İşçileri (United Auto Workers) gibi işçi hareketi içinde THÖ olarak başlayan ve zaman içinde örgütlü işçilerin yasal temsilcileri haline gelen bazı istisnalar bulunmaktadır (Stewart, Smith ve Denton 2012). Toplumsal hareketler ve onların parçası haline gelen THÖ'ler siyasal, ekonomik ya da toplumsal düzenin parçası değildir.

Toplumsal hareketler, pek çok farklı şekillerde örgütlenmektedir. Bazıları hiyerarşik bir yapıya sahipken bazıları gevşek toplantılar şeklindedir. Hareketin **yapısı**, üye devşirme ve tercih edilen toplu eylem tarzını etkilemektedir. Dieter Rucht (2013), toplumsal hareketlerin unsurlarının ve çevrelerinin aşağıdaki tipolojisini geliştirmiştir (bkz. Tablo 11.1):

Büyüklik (*size*), bir toplumsal hareketin, hedeflerine ulaşmada etkin olup olmamasını belirlemede önem taşımaktadır. Toplumsal hareket ne kadar büyükse, onun önemsiz ya da alakasız olarak dikkate alınmaması olasılığı o kadar düşüktür. Stewart ve meslektaşları (2012), toplumsal hareketlerin “coğrafi alan, hizmet süresi, örgütler, liderler, katılımcılar, hedefler, stratejiler ve adaptasyonlar bakımından büyük” olduğunu ileri sürmüştür. “Kapsam, toplumsal hareketleri baskı gruplarından, lobilerden, siyasal eylem hareketlerinden, kampanyalardan ve protesto eylemlerinden ayırmaktadır” (s. 10). Bundan başka, toplumsal hareketler değişikliği destekleyebilir ya da ona direnç gösterebilir ve herhangi bir toplumsal hareket, değişikliğin niteliği konusunda farklı düşüncelere sahip katılımcılara sahip olabilir. Örneğin, çevreci toplumsal grubun bazı üyeleri, karbon üreten enerjiye bağımlılığın azaltmak için rüzgar çiftliklerinin geliştirilmesini teşvik edebilirken, diğerleri birçok kuşun ölümüne sebep olmasından dolayı bunlara karşı çıkabilir.

Bazı araştırmacılar, eski toplumsal hareketlerle yeni toplumsal hareketler arasında ayırım yapmaktadır (Kriesci, Koopmans, Duyvendak ve Guigni, 1997). Bu araştırmacılar, yeni toplumsal hareketlerin İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıktığını, “daha kendiliğinden, gayri resmî ve tek bir konu çevresinde gevşek bir şekilde örgütlenen destekçiler

talebin dinamiği (*dynamics of demand*): Toplumsal hareketler için talebin dinamiğinde memnuniyetsizlikler, toplumsal karşılaştırmalar ve pek çok duygu yer almaktadır.

arz ya da seferberlik dinamiği (*dynamics of supply or mobilization*): İnsanların bir toplumsal hareketi desteklemek için niçin seferber olduğunu açıklayan bireysel ya da örgütsel düzeydeki değişkenler.

toplumsal hareket örgütleri (*social movement organizations - SMOs*): Toplumsal hareketin hedeflerini daha da ilerletmek üzere tasarlanmış kurumlar.

yapı (*structure*): Toplumsal hareketler içinde büyük farklılıklar göstermektedir. Bazıları hiyerarşikken diğerleri daha gevşek yapıda ve gayri resmidir.

TERÖRİZMİN SİYASET PSİKOLOJİSİ

TERÖRİZM DÜNYASI

TERÖRİZM, NERESİNDEN BAKARSANIZ BAKIN YENİ BİR KONU DEĞİLDİR. “Her yıl terörist gruplar yüzlerce şiddet eylemi gerçekleştirmektedir.” Bu, yazarların 11 Eylül 2001 tarihindeki New York Dünya Ticaret Merkezi ve Washington DC saldırısından altı ay önce, bu kitabın ilk baskısında **terörizmle** ilgili bölümü başlattıkları ilk cümledir. O gün, ABD toprağında yabancı bir terörist grup tarafından en vahşi ve koordineli bir saldırı gerçekleşti –1993 yılında Remzi Yusuf önderliğinde Dünya Ticaret Merkezi’ne yapılan ilk saldırıdan çok daha kötü bir saldırı. 11 Eylül saldırısı birçok kişi için hayal edilemeyen bir şey olmuştu. Bu tarihten sonra Amerikalılar, saldırıyı gerçekleştiren grup olan El-Kaide’ye ilişkin bilgi ve görüntülerle bombardimana tutulmuştu. 11 Eylül 2001, Amerikalıların terörizmle psikolojik olarak baş etme yöntemini değiştirdi. Artık Amerikalıların dik bir öğrenme eğrisi ve El-Kaide’ye dair daha yüksek bir tehdit algısı vardı. ABD hükümeti, terörle mücadele girişimlerini ve politikalarını pekiştirdi. Nerede gerçekleştirilirse gerçekleştirilsin, terörizm, hedeflenen nüfusun düşünce yapısı üzerinde derin bir etki yapmaktadır.

11 Eylül saldırısından önce, terörist gruplar hakkında ciltlerce araştırma ve vaka çalışması yürütülmüştü. Medya ve akademisyenler, özellikle Avrupa ve Latin Amerika’daki gruplarla ilgilenme eğilimindedi. Ama, 11 Eylül 2001 öncesinde uzun süredir aktif olmuş olsa da, El-Kaide hakkındaki kitap ve ma-

terörizm (terrorism): “Prensip olarak, terörizm, az sayıda insan tarafından kasıtlı ve sistematik olarak uygulanan şiddettir. Toplum tarafından gösterilen şiddet ise kendiliğinden ortaya çıkabilmekte, münferit bir şekilde olmakta ve kitlesel katılımı gerektirmektedir. Terörizmin amacı, yalnızca az sayıda kişiye zarar vererek, izleyen halk kitlesinin gözünü korkutmaktır. Soykırımda ise az sayıda kişiye zarar verme değil, tüm toplulukların yok edilmesi söz konusudur. Terörizm yok etme değil, zarar verme amacı gütmektedir. Terörizm en üst düzeyde siyasal ve sembolik iken, gerilla savaşı askerî bir faaliyettir. Yukarıdan gelen baskıcı “terör,” iktidarda olanların eylemidir. Terörizm ise, yetke sahiplerine karşı gizli direniştir. Yine de pratikte, olaylar her zaman net bir şekilde sınıflandırılmaktadır. (Crenshaw, 2000, s. 406)

kaleler sınırlıydı. Aslında ABD, diğerleri yanı sıra, 1998 yılında Tanzanya ve Kenya'daki ABD büyükelçiliklerinin bombalanması, 2000 yılında Yemen'de USS Cole'un bombalanması gibi olaylarda El-Kaide'nin hedefi olmuştu. Bu tehdit, ABD hükümeti tarafından dikkatimizi çekmeye yetecek kadar önemli olarak algılanmamıştı. Bu tür saldırıların önemi ve istihbarat bilgilerinin mevcudiyeti, Usame bin Ladin'in açıkça gelecekte başka saldırılar olacağı tehdidi ile birleşince, şimdi 11 Eylül olayının öngörülmüş olması için yeterli görülmektedir. Ne var ki, bu olaylar ve bilgiler önemsenmemiş, görmezden gelinmiş ve hesaba katılmamıştı.

Bu bölüm, terörizmin siyaset psikolojisi hakkında farklı birçok konuyu ele almaktadır. Terörizmi birey ve grup düzeyinde ele almak için, kitapta şu ana kadar işlenen birçok psikolojik kavramdan ve kuramdan yararlanılmaktadır. Dolayısıyla, terörizmi tartışmak için yararlanılabilecek hem grup hem de birey düzeyinde kavramlar bulunmaktadır. Birey düzeyinde, kişilik gibi konuları inceliyoruz; burada kastedilen, bir terörist kişiliğinin olup olmadığıdır. Ayrıca, bireysel özellikler ve terörist gruplara katılma güdülenmeleri gibi belirli kişilik niteliklerini ele alıyoruz. Grup düzeyinde; üye devşirme, fikir aşılama, uydumculuk, **itaat**, grup çatışması, **rol** ve toplumsal kontrol gibi grup içi unsurları öne çıkarıyoruz. Bölümde, hem birey hem de grup düzeyindeki unsurları göstermek için birçok araştırmayı ve örneği kullanıyoruz.

Terörizmin bu yönlerine girmeden önce terörizmin ne olduğu tanımlamak ve hangi grupların ABD'de yasaklandığını belirlemek gerekir. Daha sonra genel olarak grupların neden terörizme yöneldiklerini inceleyeceğiz.

TERÖRİZMİ TANIMLAMA

Akademi ve politika çevrelerinde terörizmin pek çok farklı tanımı yapılmaktadır. Aslında birçok farklı hükümet kuruluşu, kendi hedef ve amaçlarına uyan kendi tanımlarından hareket etmeyi tercih etmektedir. Gerçekte, bir terörist grup olmak için nelerin gerekli olduğu konusunda, bizler, farklı algularla baş başa bırakılmış durumdayız. Crenshaw (2000), bu tartışmanın özünü şu şekilde yansıtmaktadır:

Terörizmi tanımlama sorunu, 1970'lerin başında terörizm araştırmalarının başlamasından bu yana analiz yapılmasını engellemiştir. Bu sorun dizisinden birisi, terörizm kavramının derin bir şekilde tartışmalı olmasından kaynaklanır. Terimin kullanımı çoğunlukla polemik ya da söylem ağırlıklıdır. Terörizm aşağılayıcı bir etiket olup, davranışı açıklamak yerine rakibin davasını gayri meşru olarak kınama anlamına gelebilmektedir. Bundan başka, terim bir analiz aracı olarak nesnel bir şekilde kullanılmış olsa bile, terörizmi diğer şiddet olgularından ayıran tatmin edici bir tanımla elde etmek yine de güçtür. Prensipte olarak, terörizm, az sayıda insan tarafından kasıtlı ve sistematik olarak uygulanan şiddettir. Toplum tarafından gösterilen şiddet ise

itaat (compliance): Bir kişinin grubundaki daha güçlü üye tarafından istenen şeyi yapması.

roller (roles): Bir kişinin bir grup içinde nasıl davranması gerektiğine dair beklentilerdir.

kendiliğinden ortaya çıkabilmekte, münferit bir şekilde olmakta ve kitlesel katılımı gerektirmektedir. Terörizmin amacı, yalnızca az sayıda kişiye zarar vererek, izleyen halk kitlesinin gözünü korkutmaktır. Soykırımda ise az sayıda kişiye zarar verme değil, tüm toplulukların yok edilmesi söz konusudur. Terörizm yok etme değil, zarar verme amacı gütmektedir. Terörizm en üst düzeyde siyasal ve sembolik iken, gerilla savaşı askeri bir faaliyettir. Yukarıdan gelen baskıcı "terör," iktidarda olanların eylemidir. Terörizm ise, yetke sahiplerine karşı gizli direniştir. Yine de pratikte, olaylar her zaman net bir şekilde sınıflandırılmamaktadır. (s. 406)

Crenshaw, teröristler tarafından kullanılan çok çeşitli taktiklerin, sorunu daha da karmaşık hale getirdiğini ifade etmektedir. Örneğin, bazıları adam kaçırmaya ve rehin alma, diğerleri bombalama, başkaları süikast, başkaları da bunların hepsini ya da bazılarını kullanabilmektedir. Bağımsız devlet-dışı terörist örgütler devletler tarafından desteklendiklerinde, terörizm, devlet destekli olmaktadır. Ayrıca, terörist örgütler, hiyerarşik olanlardan, anarşik ve adem-i merkezîyetçi yapıya sahip olanlara kadar geniş bir yelpazede farklı şekilde örgütlenmektedir. Son olarak, terörist gruplar, kendi düşman tanımlarını, grup normları tanımlarını ve liderlik tanımlarını içeren farklı kimliklere sahip oldukları için, sınıflandırılmaları da karmaşıktır. Tanımla ilgili tartışmaları burada çözüme kavuşturamayız. Bu bölümün amacı göz önüne alındığında şunu söylemek yeterli olacaktır: Mevcut tanımlardan bazı unsurları almaktayız ve siyasal bir hedefi gerçekleştirmek için sistemli şiddet kullanan ya da kullanma tehdidinde bulunan az sayıda kişiden oluşmuş grupları dahil etmekteyiz. Terörizm eylemleri semboliktir; yani, teröristlerin hedefleri, devletin ya da toplumsal normların ve yapının sembolleridir.

TERÖRİST GRUPLAR

Dünyada çok sayıda terörist grup bulunmaktadır. Ayrıca, ABD tarafından yasaklanan birçok terörist grup vardır (bkz. Tablo 12.1). Eğer yasaklanmış örgütler listesindeki farklı grupları inceleyecek olursak, ABD'nin kaç grubu haydut imgesi ile algıladığı konusunda bir fikir elde edebiliriz. Haydutların, müzakere edilmeyen ve cezalandırılması zorunlu olan kötü çocuklar olarak değerlendirildiğini anımsayın. Bu gruplar dışı bir rakip olarak görülmemektedir, ama ABD ulusal güvenliğini ve çıkarlarını tehdit etmektedirler. Bu bölüm, terörist gruplar arasındaki genel farklılıkları göstermek için terörist gruplardan bazı seçilmiş örnekler sunmaktadır.

Ancak bunu yapmadan önce, bahsettiğimiz gruplardan bazılarının ABD'nin yasaklı örgütler listesinde artık yer almadığını da belirtelim. Bu kendi içinde ilginç bir durumdur, zira gerçekçi olarak bakıldığında bu gruplardan bazılarının hâlâ tehdit edici niyetleri bulunmaktadır, ama bu niyetlere sahip olanların listesini çıkararak karar-alıcılar tarafından artık tehdit olarak görülmemektedirler. Yasaklama kararlarının arkasındaki psikoloji ilginçtir. Eğer artık tehdit algılanmıyorsa ya da grupların hedefleri ile

TABLO 12.1 ABD Dışişleri Bakanlığı Tarafından Belirlenen Gruplar, 2012

Belirlenme Tarihi	Adı
8.10.1997	Ebu Nidal Örgütü (ANO)
8.10.1997	Ebu Seyyaf Grubu (ASG)
8.10.1997	Aum Şinrikyo (AUM)
8.10.1997	Bask Yurdu ve Özgürlük (ETA)
8.10.1997	Gama'a al-İslamiyya (İslamcı Grup) (IG)
8.10.1997	HAMAS
8.10.1997	Genç Mücahitler Hareketi (HUM)
8.10.1997	Hizbullah
8.10.1997	Kahane Chai (Kach)
8.10.1997	Kürdistan İşçi Partisi (PKK) (Kongra-Gel)
8.10.1997	Tamil Özgürlük Kaplanları (LTTE)
8.10.1997	Ulusal Kurtuluş Ordusu (ELN)
8.10.1997	Filistin Özgürlük Cephesi (PLF)
8.10.1997	Filistin İslamî Cihad (PIJ)
8.10.1997	Filistin Halk Kurtuluş Cephesi (PFLP)
8.10.1997	Filistin Halk Kurtuluş Cephesi Genel Komuta (PFLP-GC)
8.10.1997	Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri (FARC)
8.10.1997	17 Kasım Devrimci Örgütü (17N)
8.10.1997	Devrimci Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi- (DHKP/C)
8.10.1997	Aydınlık Yol (SL)
8.10.1999	el-Kaide (AQ)
25.9.2000	Özbekistan İslamî Hareketi (IMU)
16.5.2001	Gerçek İrlanda Cumhuriyet Ordusu (RIRA)
10.9.2001	Kolombiya Birleşik Öz Savunma Kuvvetleri (AUC)
26.12.2001	Muhammed'in Ordusu (JEM)
26.12.2001	Allah'ın Askerleri (LeT)
27.3.2002	El Aksa Şehitleri Tugayı (AAMB)

TABLO 12.1 ... devam

Belirlenme Tarihi	Adı
27.3.2002	Partizanlar Lübnan Birliği (AAA)
27.3.2002	İslamcı Mağrip el-Kaide Örgütü (AQIM)
9.8.2002	Filipinler Komünist Partisi/Yeni Halk Ordusu (CPP/NPA)
23.10.2002	İslamî Cemaat (JI)
30.1.2003	Jhangvi'nin Ordusu (LJ)
22.3.2004	Ensar el-İslam (AAI)
17.12.2004	Libya İslamî Savaş Grubu (LIFG)
17.6.2005	İslamî Cihat Birliği (IJU)
5.3.2008	İslamî Cihat Hareketi/Bangladeş (HUJI-B)
18.3.2008	El-Şebab
18.5.2009	Devrimci Mücadele (RS)
2.7.2009	Hizbullah Tugayları (KH)
19.1.2010	Arap Yarımadası El-Kaidesi (AQAP) 8/6/2010
1.9.2010	Tehrik-i Taliban Pakistan (TTP)
4.11.2010	Cundullah/Allah'ın Askerleri
23.5.2011	İslam Ordusu (AOI)
19.9.2011	Hindistan Mücahitleri (IM)
13.3.2012	Jemaah Anshorut Tauhid (JAT)
30.5.2012	Abdullah Azim Tugayları (AAB)
19.9.2012	Hakkani Ağı (HQN)
22.3.2013	Dinin Muhafızları (AAD)
14.11.2013	Boko Haram
14.11.2013	Ansaru
18.12.2013	el-Mulathamun Taburu

Kaynak: ABD Dışişleri Bakanlığı. (tarih yok) Yabancı Terörist Örgütler. Alındığı kaynak <http://www.state.gov/j/ct/rls/other/des/123085.htm>

Kızıl Tugaylar

Sol-kanat bir grup olan Kızıl Tugaylar, 1970 yılında İtalya'da sosyoloji öğrencileri tarafından kurulmuştur. "Kuzey İtalya'daki Treto Üniversitesi Sosyoloji Fakültesi'nde temelleri atılan grup, Kızıl Tugaylar'a evrilmiştir. Son derece gizli olan grubun, pek çoğu patlayıcılar, ateşli silahlar ve sahte belge hazırlama alanlarında eğitilmiş olan 5.000 üyesi mevcuttu" (Crane, 2007, s. 18). Kızıl Tugaylar, kuruluşundan itibaren birçok eylem gerçekleştirmiştir. "Saldırıları, banka soygunları ve hapishaneden kaçma olayları; fabrika sahiplerini, siyasetçileri, polisi ve ordu mensuplarını vurmaya dahil küstahça yapılan eylemler olmuştur" (Crane, 2007, s. 18). 1988 yılında, güvenlik güçleri grubu zayıflatmayı başarmıştır. Bununla birlikte, Mart 1999 tarihinde kendilerinin "yeni" Kızıl Tugaylar olduğunu iddia eden bir grup, bir profesör ve hükümet danışmanı olan Massimo D'Antona'yı öldürmüştür. Şubat 2007 tarihinde, İtalyan makamları, bir terörist hücrenin parçası oldukları suçlamasıyla 15 kişiyi tutuklamıştır.

hemfikir isek, terörist faaliyetlerde aktif katılımcı olmayı sürdürseler bile, listeye dahil etmemekteyiz. 3. Bölüm'de, bilginin seçici yorumu kavramını tanıtmıştık. Bu kavram, tutarlı olmayan bilginin görmezden gelinmesi ya da tutumlar ve bilişsel kategorilerle uyumlu gözükmesi için çarpıtılması ile ilgilidir. Her şeyden önce 11 Eylül olayının neden olduğu konusunda, son derece tehdit edici bazı bilgilerin nasıl görmezden gelindiğini anımsayın.

Aralarındaki genel benzerliklerin ve farklılıkların altını çizmek için şimdi bazı özel grupları inceleyelim. Kürt Kongra-Gel* ve Bask Yurdu ve Özgürlük (ETA), mevcut devletin ulusal kimliğine karşı çıkmakta ve bağımsız bir yönetim için mücadele etmektedir (Byman, 1998). Hamas, el-Aksa Şehitleri Tugayı, Filistin Halk Kurtuluş Cephesi (PFLF) ve diğerleri gibi Filistinli gruplar, İsrail'in varlığını tartışmaktadır. Uzun dönemde, İsrail'in işgal ettiği toprakları geri almayı istemekte, ancak bu defa İsrail'i yenilgiye uğratamamaktadırlar. Bu örgütler, kısa dönemde, İsrail yönetiminden bağımsız olmayı tercih etmiş, İsrail hükümeti de onlara Batı Şeria ve Gazze Şeridi'ndeki Filistin topraklarında sınırlı özerklik tanımıştır. Gazze Şeridi'nde, aslında seçilmiş hükümetin bir parçası olan Hamas, ülkenin kontrolünü elinde tutma çabasında baskın bir grup olan el-Fetih'e karşı mücadele etmektedir. ABD, Filistin Ulusal Yönetimi'nin Başkanlığını elinde bulunduran el-Fetih'e (Filistin Kurtuluş Örgütü) desteğini vermiştir. Başkan Mahmut Abbas, Gazze'de kontrolü bırakmadıkça Hamas ile görüşmeyeceklerini belirtmiştir (Assadi, 2007). ABD, Hamas'ın yönetme hakkını tanımamaktadır ve grup, seçimlere katılmasına karşın, yasaklılar listesine konmuştur. Lübnan'da Şii bir grup olan Hizbullah,

* Kongra-Gel: "Halkın Kongresi" demektir ve PKK'nın zaman içinde kullandığı isimlerden birisidir. -y.n.

Gush Emunim Yeraltı Örgütü

Gush Emunim Yeraltı Örgütü, 1979 yılında, Gush Emunim (İmanlı/Dindar Bloku) adlı, Batı Şeria'da işgalci taktikler uygulayan bir grup Yahudi yerleşimci tarafından kurulmuştur. Grup, 1980'lerin başında ve ortasında, Batı Şeria'da beş Arap belediye başkanının otomobillerinin bombalanması, üç Arap öğrencinin öldüğü ve 33'ünün yaralandığı Hebron İslam Koleji'ne makineli tüfek ve el bombası ile saldırı dahil çeşitli eylemler düzenlemiştir.

İsrail'i yok etmek istediğini açıkça ifade etmiştir ve çoğu zaman çeşitli şekillerde bu ülkeye meydan okumaktadır. İran hükümetinin bir buluşu olan Hizbullah da, seçimleri kullanarak Lübnan'ı kontrol etmeyi istemektedir ve bunda da epeyce başarılı olmaktadır. Amerikan karar-alıcıların görüşüne göre Hizbullah, Lübnan siyasetine katılıyor olmasına karşın, terörist bir gruptur. Bu yüzden, Hamas gibi o da yasaklılar listesindedir.

Gerçek İrlanda Cumhuriyet Ordusu (Real IRA) ve Süreklilik İrlanda Cumhuriyet Ordusu (CIRA) gibi diğer yasaklı gruplar, Kuzey İrlanda'da Britanya kontrolüne karşı mücadele etmektedir ve bu gruplar diğer bir ülkenin, İrlanda Cumhuriyeti'nin, parçası haline gelmeyi istemektedir. Tarihsel olarak, Birlikçi (Protestan) gruplar -Ulster Savunma Birliği/Ulster Özgürlük Savaşçıları (Ulster Defense Association/Ulster Freedom Fighters, UDA/UFF) ve Ulster Gönüllü Kuvvetleri/Kızıl El Komandoları (Ulster Volunteer Force/Red Hand Commandos, UVF/ RHC) da Kuzey İrlanda'da faaliyet göstermişti. Bu örgütler, Kuzey İrlanda'yı Britanya yönetiminden kurtarmak ve İrlanda ile yeniden bütünleşmesi için savaşan Geçici İrlanda Cumhuriyet Ordusu (Provisional Irish Republican Army, PIRA) faaliyetleri sebebiyle kuruldu. 1998 yılında Kuzey İrlanda'da hızlı bir başlangıç yapan barış süreciyle birlikte, Britanya hükümeti, Protestan milis grupları dahil bütün grupların kaldırılması gerektiğini savundu. Yıllar sonra Geçici IRA, silah bıraktı ve Mayıs 2007'de Ulster Gönüllü Kuvvetleri de silah bıraktıklarını açıkladı. Protestan militanlar ile devlet ve onun güvenlik kuvvetleri arasındaki ilişkiler zaman zaman danışıklı dövüş görüntüsü verse de, bu gruplar açısından algı, Britanya'nın ve dolayısıyla devletin savunucuları olarak görevlerini yapıyor olduklarıydı.

Birçok yasaklı Pakistan grubu, Pakistan devleti adına ve Hindistan hükümetine karşı, tartışmalı Keşmir bölgesi için savaşmaktadır. Bununla birlikte, bu grupların çoğu aynı zamanda El-Kaide ile işbirliği yapmakta ve bu şekilde, aynı zamanda Pakistan devletine karşı da bir tehdit oluşturmaktadırlar.

Son olarak, El-Kaide ("temel" anlamında), ilk olarak 1988 yılında kurulmuştu. Lideri Usame bin Ladin, destek tabanını Afgan Savaşı'nda Sovyetler'e karşı savaşmış olan kişilerden oluşturmuştu. Bütün dünyadan savaşçılar, bu

ULUSLARARASI GÜVENLİĞİN VE ÇATIŞMANIN SİYASET PSİKOLOJİSİ

TARİH BOYUNCA, İNSANLAR SÜREKLİ OLARAK ŞİDDET, ÇATIŞMA VE SA-
vaş içinde olmuş gibi görünmektedir. Ve aynı derecede uzun bir za-
mandır, çeşitli disiplinlerden yazarlar bu tür çekişmelerin nedenlerini
anlamaya çalışmaktadır (Nieburg, 1969; Brown, 1987). Bu konu hakkındaki
bir tartışmanın, psikolojide ve sosyolojide şiddet ve saldırganlık üzerine yü-
rütülmüş olan çok sayıdaki araştırmanın gözden geçirilmesini gerektirdiği
düşünülse de, bu, bu bölümün sınırlı kapsamının ötesindedir. Aslında lite-
ratürün çoğu, etnik milliyetçilik, şiddet ve soykırım konularını ele alan diğer
bölümlerde halihazırda tartışılmış bulunmaktadır. Bunun yerine bu bölüm,
savaş nedenleri, güvenlik ikilemi ve caydırıcılık gibi sorunları daha iyi an-
lamak amacıyla siyaset bilimcilerin siyaset psikolojisi yaklaşımlarını nasıl
uyguladıklarını göstermek için, uluslararası güvenliği ve çatışmayı bir örnek
olarak kullanmayı amaçlamaktadır. Böyle yaparak, öğrencilerin, psikolojik
kavramların gerçek dünya siyaset sorunlarına nasıl faydalı bir şekilde uygu-
lanabileceğini daha iyi takdir etmesi umut edilmektedir. Siyasal Varlığın bu
bölümde odaklanılan kısımları, biliş, duygu ve *bunların* algılanışlarıdır.

NEDEN ŞİDDET VE SAVAŞ?

Çeşitli disiplinlerden araştırmacıların, şiddet ve savaş hakkında öne sür-
dükleri ve birbiriyle rekabet içinde olan pek çok açıklama bulunmaktadır
(Brown, 1987). Örneğin bazıları, insanlığın genetik olarak doğuştan şiddete
eğilimli olduğunu ileri sürmek için biyolojiye başvurmuştur (Freud, 1932,
1950, 1962; Lorenz, 1966; Scott, 1969; Wilson, 1978; Shaw ve Wong, 1989).
Diğerleri, insan saldırganlığının daha çok, toplumsal olarak öğrenilen bir
tepki olduğunu savunmuştur (Skinner, 1971, 1974; Bandura, 1973, 1977,
1986). Zaman içinde genel bir uzlaşma ortaya çıkmıştır; Brown'ın (1987) be-
lirttiği gibi, bu uzlaşmada, "insan şiddetinin en ciddi araştırmacıları, doğuş-
tan gelen yatkınlıklarla (ki kişilere göre değişebilmektedir) durumsal koşullar

ların bir karışımı olduğunu kabul etmektedir” (ss. 8–9). Çoğu zaman, siyaset biliminde çatışmaya dair açıklamalar, psikolojik etmenleri kilit bir unsur olarak belirtmektedir. Örneğin, uluslararası çatışmaya neden olmada ya da ondan kaçınmada, devlet liderleri arasındaki algı ve yanlış algıların rolü, tarihsel kriz vakalarında uzun uzadıya tartışılmıştır (Jervis, 1976; Lebow, 1981). Benzer şekilde, lider psikolojisine ya da örgütsel sınırlılıklara bağlı olarak ortaya çıkan başarılı kriz yönetimi sorunları, savaşın önlenmesinde bir etmen olarak çeşitli araştırmacılar tarafından tartışılmıştır (George, 1991; Allison ve Zelikow, 1999). Karar alıcı grupların dinamiğinin ve kompozisyonunun, çatışmayı önlemede ya da ona neden olmada önemli bir rol oynadığına işaret edilmiştir (Janis, 1972; Janis ve Mann, 1977; Boin ve Hart, 2003). Son olarak, liderlerin kişiliklerinin ve özelliklerinin, çatışmalara neden olmada ya da önlemede bir rol oynadığı ileri sürülmüştür (Stoessinger, 1985; Post, 1991; Birt, 1993; Preston, 2011). Gerçekten de, liderlerin kendi bireysel, özgün risk eğilimlerinin, siyasal hedeflerinin peşinden giderken kuvvet kullanma ya da yüksek düzeyde risk alma istekliliklerini nasıl etkilediği konusuna odaklanan, gelişmekte olan bir literatür mevcuttur. (Kowert ve Hermann, 1997; Vertzberger, 1998; Boettcher, 2005; Keller ve Foster, 2012).

Siyasal şiddetin nedenlerine dair en erken yorumlardan birisi, üç bin yıl önce, komşu Yunan şehir devletleri Sparta ile Atina arasındaki kanlı çatışma etrafında dönen olayları kaydeden Tukididis’in *Peloponez Savaşı’nın Tarihi* adlı eserinde bulunmaktadır. Bir Antik Yunan tarihçisi olsa da, Thukididis, anlatımındaki birtakım niteliklerden dolayı ilk “realist/gerçekçi” kişi olarak tanımlanmaktadır. Bunlar arasında, eski Yunan uluslararası sisteminin anarşik, özyeter yapısına verdiği önem; Spartalıların ve Atinalıların, güç, ittifaklar ve nüfuz elde etme peşinde nasıl birbirleriyle rekabet içinde oldukları (“güç siyaseti”); ve devlet meselelerinde ahlakın mevcut olmadığına dair (Meloslular Diyaloğunda) net tasviri (“güçlü olan haklıdır”) bulunmaktadır. Nitekim, Atinalıların daha zayıf Meloslu komşularına söyledikleri meşhur söz durumu açıklamaktadır: “Güçlü olan, yapacaklarını yapacak ve zayıf olan çekeceğini çekecektir” (Temel realist, güç siyaseti tartışmaları için bakınız Hans Morgenthau, 1948). Bununla birlikte, Thukididis, hayatının büyük bir kısmında, devletler arasındaki güç yarışının çoğu zaman çatışmaya neden olduğu düşüncesi de dahil olmak üzere, devlet davranışının, realist, güç siyaseti anlayışını açıkça ortaya koymasına rağmen, onun ilk siyaset psikologlarından birisi olarak düşünülebileceği de söylenebilir.

Savaşı açıklamak için yalnızca devlet özelliklerini ya da güç güdülenmelerini kullanmanın çok ötesinde, günümüzdeki bir modern siyaset psikoloğunun yapabileceği şekilde Thukididis, Sparta ve Atina arasındaki bu kanlı çatışmayı ateşleyen *ana kıvılcımın* her iki tarafın da birbirinden korkması olduğunu ileri sürmüştü. Spartalıların tarafında korku, Atina’nın büyüyen gücü ve onun artan bir şekilde yayılcı politikaları olarak *algıladıkları* durumdu.

Atinalılar tarafında ise korku, bütün Yunanistan’da hegemonya kurmak için kendileriyle rekabet içinde olma peşinde koşan acımasız ve askeri bir güç olarak *algıladıklarıydı*. Her iki tarafta da toplanan savaş konseylerinde Sparta ve Atina liderleri tarafından yapılan konuşmalar, birbirleri hakkında son derece olumsuz kalıpyargılar ve karikatürize etmeler yanı sıra güçlü **düşman imgeleleri** ile doluydu (Cottam, 1994). Birbirleri hakkında bu algılarla (ve yanlış anlamalarla) savaş kaçınılmaz hale gelmişti. Ne var ki, bu 23 yıllık mücadelenin sonucunda Yunanistan üzerinde bir üstünlük olmamış, tersine, iki taraftaki savaşçılar da öylesine zayıf hale gelmiştir ki, bu savaşın hemen ardından Persliler tarafından kolayca fethedilmişlerdir. Nesnel olarak, eğer realistlerin dili ile konuşacak olursak, dünyanın o bölgesindeki güç dengesi, birbirleriyle savaşa girmeyi *ne Sparta’nın ne de Atina’nın* kapsamlı çıkarları içine dahil ededi. Daha önceki çatışmalarda yaptıkları gibi, Perslerin gücünü dengelemek için müttefik olmaları ve askeri güçlerini, birleştirmeleri gerekiyordu. Ancak Thukididis’in gösterdiği gibi, hiçbir taraf, bölgesel güç dengesinin böylesine mantıklı değerlendirmelerini yapmıyordu. Bunun yerine, her iki milleti de korkunç bir kan deryasına sürükleyen *korku ve yanlış anlama psikolojisi* iş başındaydı. Gerçekten de Thukididis’in yalnız bir şekilde ortaya koyduğu gibi, Sparta ve Atina arasında etkin olan psikolojik unsurları görmezden gelmek, savaşın önemli temel bir nedenini gözden kaçırmak anlamına gelirdi.

Benzer şekilde, Birinci Dünya Savaşı’na (1914–18) yol açan olaylar, çatışmayı açıklamada psikolojik değişkenlerin öneminin güçlü bir örneğini sunmaktadır. Savaşın 1914 yılı yazında Avrupa’yı kuşatma hızına birçok etmen katkıda bulunurken (örneğin askeri ittifaklar, sömürgeler konusunda büyük güç rekabeti ve deniz kuvvetleri), liderlerin yanlış anlamalarının da önemli bir rol oynamış olduğu ortadadır (Farrar, 1988). Esasında, Büyük Savaş, o zamanki siyasî liderlerin hiçbirisi tarafından arzu edilen bir şey değildi. Şüphesiz, Avusturyalılar Sırbistan ile anlaşmazlıklarının bir dünya savaşını tetikleyeceğini öngörmemişti. Benzer şekilde, müttefiki Avusturya’ya (akıllıca olmayan bir şekilde) destek veren Alman Kayzeri de böyle bir şeyi beklemiyordu. Bir kez daha *korku*, dönemin hem siyasî hem de askeri liderleri arasında önemli bir rol oynadı. Savaşla ilgili bütün teknolojik gelişmelerle ve modern demir yolları sistemlerinin sağladığı hızlı seferber olma kabiliyetiyle, savaşın niteliğinin temelden değiştiği kabul ediliyordu. Büyük bir savaş, en iyi ihtimalle üç ay sürerek (1914 yılından önce yaygın bir şekilde inanılan bir düşünceydi) sadece son derece tahrip edici olmakla kalmayacak, daha da önemlisi, seferber olmayı (ordularını organize edip cepheye nakletmede) ilk başaran devlet otomatik olarak galip gelecekti (bakınız Tuchman, 1962; Keegan, 1998). Kriz yönetimi açısından bu, Soğuk Savaş sırasında rakibine ilk nükleer

düşman imgesi (*enemy image*): Bu imgede düşman, kabiliyet ve kültür açısından görece denk olarak algılanmaktadır. En uç noktadaki biçiminde, şeytanlaştırılmış düşman, güdülenmesinde değiştirilemez bir şekilde saldırgan, karar alma yapısında yekpare ve karar almada da (çoklu karmaşık komplolar yaratabilecek ve yönetebilecek kadar) yüksek düzeyde rasyonel olarak görülmektedir.

ÇATIŞMA ÇÖZÜMÜ VE UZLAŞMA

ETNİSİTE VE MİLLİYETÇİLİK KONUSUNDAKİ ÖNCEKİ BÖLÜMLERDE, ÇATIŞMANIN psikolojik temellerini tartıştık ve bunları çeşitli vaka analizleriyle örneklendirdik. Bu bölüm, çatışmadan kaçınma ve uzlaşma stratejileri üzerine odaklanmaktadır. Bölüm, çeşitli çatışma biçimleri içine girmiş grupları uzlaştırmada kullanılacak çatışma çözümü stratejilerini kapsamaktadır.

Kitlesel şiddet ve toplu katliamdan sonra uzlaşma oldukça zordur. **Uzlaşma** şu şekilde tanımlanabilir: “Grupların birbirlerini karşılıklı olarak kabul etmesidir. Uzlaşmanın özü, diğer tarafa karşı psikolojik yönelimin değişmesidir” (Staub, 2006, s. 868). Uzlaşma ve **affetme** birbirleriyle bağlantılıdır. Affetme, fail ile mağdur arasında, faile karşı olan olumsuz duyguların olumlu duygu ve olumlu sosyal davranışlarla yer değiştirmesidir (Staub, 2006; Cehajic, Brown ve Castano, 2008). Uzlaşmadan farklı olarak affetme, mağdurun faili affettiği tek-tarafli bir süreç olarak görülmektedir. Staub (2006), fail yönünden pişmanlık olmaksızın affetmenin zararlı etkileri olabileceğini ileri sürmektedir: “Mağdurlaştırma yaralar açmakta ve aynı zamanda mağdurlarla failer arasındaki ilişkide dengesizlik yaratmaktadır. Mağdurun faile ve diğer mağdur olmamış kişilere göre statüsünü düşürmektedir” (2006, s. 886). Diğer bir ifadeyle, failin yaptığı yanına kâr kalmaktadır. Öte yandan affetme, failerin diğerlerini mağdur etmelerini meşrulaştırma ihtimalini daha düşük hale getirebilmektedir (Cehajic, Brown ve Castano, 2008).

Tanımı gereği mağdurların, failerin ve duruma seyrirci kalanların uzlaşma süreçlerine dahil olmaları zorunludur. Uzlaşmaya cevap verebilir noktaya gelmede her bir grup için kendine has zorluklar mevcuttur. Mağdurlar travma geçirmiş, çoğu zaman, komşuları, arkadaşları ve hatta akrabaları saydıkları kişiler tarafından terk edilmiş ve kendilerine gaddarca davranıl-

uzlaşma (*reconciliation*): Daha önce bir çatışma içinde olan grupların karşılıklı anlaşması.

affetme (*forgiveness*): Fail ile mağdur arasında, faile karşı olan olumsuz duyguların olumlu duygu ve olumlu sosyal davranışlarla yer değiştirmesidir.

mıştır. Birçok mağdur, travmanın kronik etkileri altındadır. Travma kökenli stres konusunda yapılan araştırmalar, birçok farklı psikolojik ve davranışsal tepki kalıbının olduğunu göstermektedir. Travma; aşırı teyakuz hâline, kronik endişeye, uykusuzluğa, uyunabildiğinde karabasanlara ve gerilimle bağlantılı çeşitli fiziksel sorunlara yol açmaktadır (Herman, 1992; Gilligan, 1997). İnsanlar şiddet karşısında hem uyuşmakta ve hem de öfkelenmektedir. Her iki tepki de kalıcı olduğunda Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) nedeni olabilmektedir (Weingarten, 2004). Yaşam, travma kurbanlarının odağının günlük olarak hayatta kalması anlamında kısıtlanır; gelecek hisleri ise yarına kadar hayatta kalma haline gelir. Soykırımdan sağ çıkan insanlar aynı zamanda geçmişlerini kaybetme deneyimi yaşamaktadır. Yalnızlaşma ve korku, geçmişte yaşananları anımsamayı son derece acı verici bir hale getirdiği için geçmişle bağlarını koparmaktadırlar (Herman, 1992). Kronik travma ayrıca insanları güçsüzleştirmektedir; öyle ki durumlarını değiştirebilecek, fırsatlardan yararlanmalarını sağlayacak, fırsat yaratacak ve alternatif bir gelecek sunacak eylemleri planlama kabiliyetlerini ortadan kaldırmaktadır. Şiddet deneyimi yaşamamanın travması hafızayı öylesine bozabilmektedir ki o deneyimler “zaman ve mekân referansı olmadan hatırlanmaktadır. Dolayısıyla hatırlandıklarında, sanki o anda gerçekleşiyormuş gibidir. Sanki güncel bir terör gibi deneyimlenmektedir” (Weingarten, 2004, s. 49). Bu yaralanmalar göz önüne alındığında, mağdurların uzlaşma bağlamlarına girmede neden çekingen davrandıklarını anlamak kolay olmaktadır. Kendilerini güvende hissetmelerini sağlamak için güçlü kurumsal destek almaları büyük önem taşımaktadır.

Bu arada, failerin kendilerini suçlu hissetmesi beklense de, çoğunlukla bu duyguyu yaşamamaktadırlar. Genellikle kurbanlarını, daha ilk başta onlara şiddet uygulamalarına yol açan olumsuz ve insanlıktan çıkaran kalyargularla görmeyi sürdürürler. Failer çoğunlukla yaptıklarının haklı olduğuna inanır ve mağdurların çektiklerini hafife alırlar (Baumeister, 1997; Cohen, 2001; Staub, 2006). İşin garip yanı, şiddet faileri de travma yaşayabilmekte, benzer kötü etkiler altında kalabilmektedir (MacNair, 2005; Staub, 2006). Seyirci kalanlar genellikle mağdurlara yüz çevirmekte, onları kabul etmeyi reddetmekte ve acı çekmiş olanlardan uzaklaştırmaktadır (Cohen, 2001; Staub, 2006). Bazı failer ve seyirci kalanlar, suçluluk ve pişmanlık duymaktadır. Bunların hiçbirisi hoş duygular değildir ve çoğu zaman mağdurun zararını bir şekilde telafi etme arzusunun doğmasına neden olmaktadır (Klandermans, Werner ve van Doorn, 2008).

Çatışma sonrası durumlarda, insanlığa karşı işlenen suçlar için cezalandırma, her zaman uzlaşma sürecinin bir parçası olmuştur. Nazi lider grubunun yargılanmaları, Bosnalı Sırpların toplu katliam suçlu bulunması, Ruanda kâtillerinin yargılanmaları ve Timothy McVeigh'in idamı; bunların hepsi uluslararası toplum ve şiddet mağdurları tarafından, cezalandırma-

ya verilen önemi göstermektedir. Cezalandırmanın aynı zamanda, bu tür eylemlere kalkışabilecek diğer kişiler için caydırıcı olması beklenmektedir. Ama belli bir noktada cezalandırma durmakta, çatışma çözümü ve uzlaşma, çatışmanın başladığı kaynağa geri dönmeyi gerektirmektedir.

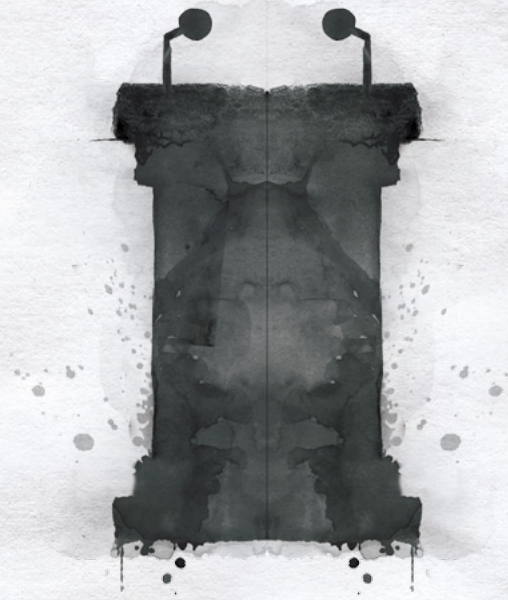
Önceki bölümlerde bahsi geçenler gibi, çatışmalar ile ilgili birçok çalışma; çatışmaları açıklamak ve önleme, çözüm ve uzlaşma yöntemleri önermek için toplumsal kimlik ve insan ihtiyaçları kuramlarından yararlanmaktadır. Bu bakış açısına göre, toplumlarda çatışma; temel insan ihtiyaçları, ister fiziksel ve nesnel isterse psikolojik ve öznel olsun, karşılanmadığı için ortaya çıkmaktadır. Eğer bir kişinin birinci öncelikli kimlik grubu tehdit edilirse, o zaman, özsaygı gibi daha yüksek ihtiyaçlar ve temel bir güvenlik ihtiyacı karşılanmıyor demektir. Staub (2000) bu konudaki görüşlerini şu şekilde savunmaktadır:

Ekonomik sorunlar, siyasal çatışma, düzensizlik, hızlı ve yoğun toplumsal değişim (ayrı ayrı ya da birlikte) yalnızca maddî etkiler yapmakla kalmamakta, aynı zamanda temel insan ihtiyaçlarını büyük ölçüde engellemektedir ... Kimlik ve bağlanma ihtiyaçlarını karşılamak için insanlar çoğu zaman bir gruba yönelmektedir. İnsanlar, diğer grupları psikolojik ya da fiziksel olarak küçülterek ... kendi gruplarını yüceltirler. Yaşamda karşılaşılan sorunlar hakkında diğer bir grubu günah keçisi haline getirirler, ki bu kimliklerini korumakta, grup içinde bağlantıları güçlendirmekte ve olaylara dair psikolojik olarak faydalı bir anlayış (yanlış bile olsa) temin etmektedir. (ss. 369–370)

Daha önceki bölümlerde incelediğimiz her grup, bu dinamikleri yansıtmaktadır. Bu grupların, şiddet eylemlerine girişmeden önce her zaman durdurulmayacağını farkında olarak, daha sonra uzlaşmayı desteklemek için neler yapılabilir? Şiddet sonrasında çatışma çözümünde kritik bir ilk adım, insanların kendilerini güvende hissetmesidir. Çatışma durduktan sonra insanlar hâlâ diğer gruplara dair güçlü duygular beslerler; ve, gayet mantıklı olarak, güvenliklerinin halen risk altında olmasından endişe duyacaklardır. Savaş durduktan sonra bile, bireyler ve gruplar öyle basit bir şekilde affedip yaşamlarına devam etmemektedir. Genellikle, çatışmaya dahil olmuş diğer grupların niyetleri hakkında bir güvensizlik mevcuttur. Bu, barış-inşasını – yeni bir barışçıl toplumu yeniden yapılandırmayı– oldukça güçleştirmektedir. İyileşme süreci uzun ve belirsiz olabilmektedir. Koalisyonlar kurma ve korkuları yatıştırma becerileri olan liderler bu çabada büyük önem taşımaktadır.

SAVAŞ MAHKEMELERİ

Uzlaşma, bir grubun diğerine karşı şiddete dayalı bir öç alma duygusu peşinde olduğu şiddetin, döngüsel hale gelmesinin önlenmesi için gereklidir. Uzlaşma, cezalandırmaya ek olarak birbirlerinin insanlığını tanımayı, affetmeyi ve güvenin yeniden tesisini gerektirmektedir. Kurbanların travmalarını dinleyen ve onaylayan bir dinleyici kitlesi olmalıdır. Failer eylemlerini

KAYNAKÇA

- Abanes, R. (1996). *American militias: Rebellion, racism and religion*. Downers Grove, IL: Inter Varsity Press.
- Abelson, R. P. (1986). Beliefs are like possessions. *Journal of the Theory of Social Behavior*, 16, 223–250.
- Adam, H. ve Moodley, K. (1993). South Africa: The opening of the apartheid mind. J. McGarry ve B. O'Leary (Editörler), *The politics of ethnic conflict regulation* içinde. New York: Routledge.
- Adorno, T., Frenkel-Brunswick, E., Levinson, D. ve Sanford, P. (1950). *The authoritarian personality*. New York: Harper.
- Aldag, R. J. ve Fuller, S. R. (1993). Beyond fiasco: Are appraisal of the groupthink phenomenon and a new model of group decision processes. *Psychological Bulletin*, 113, 533–552.
- Alexander, M. G., Brewer, M. B. ve Herrmann, R. K. (1999). Images and affect: A functional analysis of out-group stereotypes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77, 78–93.
- Alfonsi, C. (2006). *Circle in the sand: Why we went back to Iraq*. New York: Doubleday.
- Allen, M. (19 Eylül 2005). Living too much in the bubble?: A bungled initial response to Katrina exposed the perils of a rigid, insular White House. *Time*.
- Allen, V. L. ve Wilder, D. A. (1979). Group categorization and attribution of belief similarity. *Small Group Behavior*, 10, 73–80.
- Allison, G. (1971). *The essence of decision: Explaining the Cuban missilecrisis*. Boston, MA: Little, Brown.
- Allison, G. ve Zelikow, P. (1999). *The essence of decision: Explaining the Cuban Missile Crisis*. New York: Longman.
- Allport, F. H. (1962). A structuronomic conception of behavior: Individual and collective. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 64, 3–30.
- Allport, G. (1937). *Personality: A psychological interpretation*. New York: Holt, Rinehart, and Winston.
- Allport, G. (1954). *The nature of prejudice*. Cambridge, MA: Addison-Wesley.
- Allport, G. (1961). *Pattern and growth in personality*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Allport, G. (1968). *The person in psychology*. Boston, MA: Beacon Press.
- Altemeyer, B. (1981). *Right-wing authoritarianism*. Winnipeg, Canada: University of Manitoba Press.
- Altemeyer, B. (1988). *Enemies of freedom: Understanding right-wing authoritarianism*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Altemeyer, B. (1996). *The authoritarian specter*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

- Altemeyer, B. (1998). The other "authoritarian personality." *Advances in Experimental and Social Psychology*, 30, 47–92.
- American Patriot Network. (2002). www.patriotnetwork.info adresinden alınmıştır.
- Anderson, J. (1983). *The architecture of cognition*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Anderson, L. (2011). Demystifying the Arab Spring: Parsing the differences between Tunisia, Egypt, and Libya. *Foreign Affairs*, 90, 2–7.
- Ansolabehere, S., Behr, R. ve Iyengar, S. (1993). *The media game*. New York: Macmillan.
- Anti-defamation League (ADL). (b.t.). WilliamPierce. www.adl.org/learn/ext_us/Pierce.asp adresinden alınmıştır.
- AOL News. (20 Eylül 2008). Racial views may cost Obama election. http://news.aol.com adresinden alınmıştır.
- Arab News. (29 Eylül 2008). Kurds reverse Saddam's ethnic cleansing. www.arabnews.com adresinden alınmıştır.
- Archibald, R. C., Cave, D. ve Thompson, G. (2013). Mexico's curbs on U.S. role in drug fight spark friction. *New York Times*. www.nytimes.com/2013/05/01/world/americas adresinden alınmıştır.
- Aronson, E. ve Mills, J. (1959). Effect of severity of initiation on liking for a group. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 59, 177–181.
- Asch, S. E. (1952). *Social psychology*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Asch, S. E. (1955). Opinions and social pressure. *Scientific American*, 19, 31–35.
- Asch, S. E. (1956). Studies of independence and conformity: A minority of one against a unanimous majority. *Psychological Monographs*, 70 (Whole No. 416).
- Assadi, M. (12 Ekim 2007). Fatah rules out talk with Hamas. *Boston Globe*.
- Baker, J. A. ve Hamilton, L. (2006). *The Iraq Study Group report: The way forward—A new approach*. New York: Vintage Books.
- Baker, P. (2 Temmuz 2007). A president besieged and isolated, yet at ease. *Washington Post*.
- Bales, R. F. (1951). *Interaction process analysis*. Boston, MA: Addison-Wesley.
- Bales, R. F. ve Strodtbeck, F. L. (1951). Phases in group problem solving. *Journal of Abnormal Social Psychology*, 46, 485–495.
- Baltodano, B. (2008). *Becoming an insurgent in Colombia: Images at war in the Putumayo* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Washington State University, Pullman.
- Bamford, J. (2005). *A pretext for war: 9/11, Iraq, and the abuse of America's intelligence agencies*. New York: Anchor Books.
- Bandura, A. (1973). *Aggression: A social learning analysis*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Bandura, A. (2004). The role of selective moral disengagement in terrorism and counterterrorism. F. Moghaddam ve A. Marsella (Editörler), *Understanding terrorism* içinde. Washington, DC: APA.
- Barber, J. D. (1965). *The lawmakers: Recruitment and adaptation to legislative life*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Barber, J. D. (1972). *The presidential character: Predicting performance in the White House*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Barkow, J. Cosmides, L. ve Tooby, J. (1992) (Editörler), *The adapted mind: Evolutionary psychology and the generation of culture*. New York; Oxford University press.
- Barley, S. R. ve Bechky, B. A. (1994). In the backrooms of science: The work of technicians in science labs. *Work and Occupations*, 21, 85–126.
- Barlow, K. M., Taylor, D. M. ve Lambert, W. E. (2000). Ethnicity in America and feeling "American." *Journal of Psychology*, 134, 581–600.
- Barnes, R. ve Shear, M. (2008). Obama makes history. *WashingtonPost*. www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/11/05 adresinden alınmıştır.
- Baron, R. A. (1989). Applicant strategies during job interviews. G. R. Ferris ve R. W. Eder (Editörler), *The employment interview: Theory, research, and practice* (ss. 204–216) içinde. Newbury Park, CA: Sage.
- Baron, R. S., Vandello, U. A. ve Brunsman, B. (1996). The forgotten variable in conformity research: Impact of task importance on social influence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71, 915–927.
- Barrera, M., Jr. (1986). Distinctions between social support concepts, measures, and models. *American Journal of Community Psychology*, 14, 413–422.
- Bartels, L. (1996). Uninformed votes: Information effects in presidential elections. *American Journal of Political Science*, 40, 194–230.
- Bartels, L. (2000). Partisanship and voting behavior, 1952–1996. *American Journal of Political Science*, 44, 35–50.
- Bartle, J. (1998). Left-right position matters but does social class? Causal models of the 1992 British general election. *British Journal of Political Science*, 28, 501–529.
- Barton, S. L., Duchon, D. ve Dunegan, K. J. (1989). An empirical test of Staw and Ross's prescription for the management of escalation of commitment behavior in organizations. *Decision Science*, 20, 532–544.
- Bass, B. M. (1955). Authoritarianism or acquiescence? *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 51, 616–623.
- Bassili, J. N. ve Provençal, A. (1988). Perceiving minorities: A factor-analytic approach. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 14, 5–15.
- Bastien, D. ve Hostager, T. (1998). Jazz as a process of organizational innovation. *Communication Research*, 15, 582–602.
- Batson, C. D. (1975). Rational processing or rationalization? The effect of disconfirming information on a stated religious belief. *Journal of Personality and Social Psychology*, 32, 176–184.
- Batson, C. D. (1991). Rational processing or rationalization? The effect of disconfirming information on a stated religious belief. *Journal of Personality and Social Psychology*, 32, 176–184.
- Baumeister, R. F. (1997). *Evil: Inside human violence and cruelty*. New York: Freeman.
- Baumeister, R. F. (1999). *Evil: Inside human violence and cruelty*. New York: Henry Holt.
- Baumeister, R. F., Vohs, K. D. ve Tice, D. M. (2006). Emotional influences on decision making. J. P. Forgas (Editör), *Affect in social thinking and behavior* (ss. 143–159) içinde. New York: Psychology Press.
- Bayulgen, O. ve Arbatli, E. (2013). Cold war redux in US–Russia relations? The effects of U.S. media framing and public opinion of the 2008 Russia-Georgia war. *Communist and Post-Communist Studies*, 46, 513–527.
- Bazerman, M. H., Beekun, R. I. ve Schoorman, F. D. (1982). Performance evaluation in a dynamic context: A laboratory study of the impact of a prior commitment to the rates. *Journal of Applied Psychology*, 67, 873–876.
- Bazerman, M. H., Giuliano, T. ve Appelman, A. (1984). Escalation in individual and group decision making. *Organizational Behavior and Human Performance*, 33, 141–152.
- BBC News. (1 Nisan 2000). Turkish troops pursue Kurds.
- BBC News. (17 Mart 2002). Iraqi Kurds recall chemical attack. http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/middle_east/1877161.stm adresinden alınmıştır.
- BBC News. (2015). Ukraine profile. www.bbc.com/news/world-Europe-1801012 adresinden alınmıştır.
- Beck, A. (1999). *Prisoners of hate: The cognitive basis of anger, hostility and violence*. New York: Harper Collins.

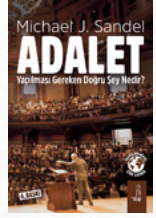
KİTAPLIĞIMIZDAN İLGİNİZİ ÇEKEBİLECEKLER

AB-Türkiye İlişkilerinin 50 Yılı: Bir Sisifos Hikayesi Armağan Emre Çakır (ed.)

Çeviren: Ekin Ekici

1. Baskı, Mart 2016, 13x19 cm, 350 sayfa

Adalet: Yapılması Gereken Doğru Şey Nedir? Michael J. Sandel

Çeviren: Dr. Mehmet Kocaoğlu

4. Baskı, Mart 2017, 13x19 cm, 377 sayfa

Avrupa Birliği'ni Anlamak: Kısa Bir Giriş John McCormick

Çevirenler: Yusuf Şahin, Hasan Hüseyin Şahin

1. Baskı, Mart 2014, 13,5x19,5 cm, 382 sayfa

Çin Nasıl Kapitalist Oldu? Ronald Coase, Ning Wang

Çeviren: Dr. İlkey Yılmaz

1. Baskı, Eylül 2015, 13x19 cm, 460 sayfa

Felsefeye Giriş Ahmet Arslan

24. Baskı, Ağustos 2017, 15x23 cm, 365 sayfa

Kamu İşletmeciliği ve Yönetimi: Bir Giriş Owen E. Hughes

Çevirenler: Dr. Buğra Kalkan, Prof. Dr. Bahadır Akın, Şeyma Akın

1. Baskı, Mart 2014, 13,5x19,5 cm, 623 sayfa

Kapitalizm ve Özgürlük Milton Friedman

Çevirenler: Doğan Erberk ve Nilgün Himmetoğlu

4. Baskı, Nisan 2017, 13x19 cm, 301 sayfa

Politika Bilimine Giriş Münici Kapani

52. Baskı, Ağustos 2016, 13x19 cm, 253 sayfa

Siyasetin ve Uluslararası İlişkilerin Temel Kavramları Andrew Heywood

Çeviren: Dr. Fahri Bakırcı

3. Baskı, Mart 2016, 15x23 cm, 382 sayfa

Siyasî Düşünce Tarihi: Filozoflar ve Fikirleri (5. edisyon) Donald G. Tannenbaum

Çeviren: Doç. Dr. Özgüç Orhan

10. Baskı, Şubat 2017, 16x24 cm, 394 sayfa

Siyasî İdeolojiler: Bir Giriş (5. edisyon) Andrew Heywood

Çeviren: Prof. Dr. Levent Köker

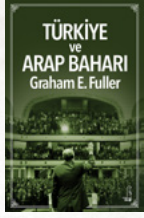
10. Baskı, Ağustos 2016, 16x24 cm, 417 sayfa

Türk Dış Politikası: İslâm, Küreselleşme ve Milliyetçilik Hasan Kösebalaban

Çeviren: Prof. Dr. Hüsamettin İnaç

1. Baskı, Nisan 2014, 13x19 cm, 431 sayfa

Türkiye ve Arap Baharı: Orta Doğu'da Liderlik
Graham E. Fuller

Çeviren: Prof. Dr. Mustafa Acar
2. Baskı, Mart 2017, 15x23 cm, 484 sayfa

Uluslararası İlişkiler
Joshua S. Goldstein ve Jon C. Pevehouse

Çeviren: Prof. Dr. Haluk Özdemir
2. Baskı, Ağustos 2017, 19x23 cm, 660 sayfa

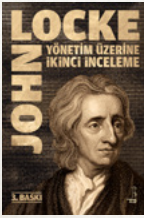
Uluslararası Örgütler: İlkeler ve Meseleler
A. LeRoy Bennett ve James K. Oliver

Çeviren: Prof. Dr. Nasuh Uslu
1. Baskı, Eylül 2015, 15x23 cm, 609 sayfa

**Yeni Türkiye Cumhuriyeti: Müslüman
Dünyada Kilit Bir Aktör Olarak Türkiye**
Graham E. Fuller

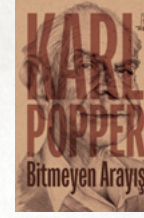
Çeviren: Prof. Dr. Mustafa Acar
10. Baskı, Haziran 2017, 13x19 cm, 347 sayfa

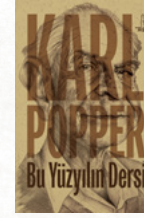
**Yönetim Üzerine İkinci İnceleme:
Sivil Yönetimin Gerçek Kökeni Boyutu ve Amacı
Üzerine Bir Deneme**
John Locke

Çeviren: Dr. Fahri Bakırcı
3. Baskı, Ağustos 2016, 13x19 cm, 249 sayfa

YAYINA HAZIRLANANLAR

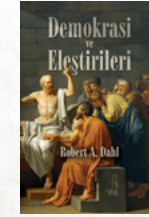
Bitmeyen Arayış
Karl Popper

Bu Yüzyılın Dersi
Karl Popper

Demokrasi Modelleri (4. edisyon)
David Held

Demokrasi ve Eleştirileri
Robert A. Dahl

**Evrensel İnsan Hakları:
Kuram ve Uygulamada** (3. edisyon)
Jack Donnelly

Güç ve Karşılıklı Bağımlılık (4. edisyon)
Joseph S. Nye, Jr ve Robert O. Keohane

Güç ve Tercih: Siyaset Bilimine Giriş (4. edisyon)
Phillips W. Shively

Günümüzde Karşılaştırmalı Siyaset: Dünyaya Bakış (11. edisyon)
G. Bingham Powell Jr., Russell J. Dalton ve Kaare Strøm

Kadınların Gizemi
Betty Friedan

Kapitalizm, Sosyalizm ve Demokrasi
Joseph A. Schumpeter

Karşılaştırmalı Siyasete Giriş: Siyasî Meydan Okumalar ve Değişen Gündem (7. edisyon)
Mark Kesselman, Joel Krieger ve William A. Joseph

Orta Doğu'nun Uluslararası İlişkileri (4. edisyon)
Louise Fawcett

Özgürlük
Isaiah Berlin

Özgürlükle Kalkınma
Amartya Sen

Tarihselciliğin Sefaleti
Karl Popper

Kasım 2017'de piyasada.

Tercih Özgürlüğü
Milton Friedman ve Rose Friedman

Uluslararası Güvenlik: Siyaset, Politika ve Yeni Bakışlar
Michael E. Smith

Kasım 2017'de piyasada.

Yumuşak Güç: Dünya Siyasetinde Başarının Yolu
Joseph S. Nye, Jr.

Kasım 2017'de piyasada.